

T.C.

BAHÇEŞEHİR ÜNİVERSİTESİ

**TÜRKİYE’NİN AVRUPA BİRLİĞİ TURİZM
POLİTİKASINA UYUMU**

Yüksek Lisans Tezi

AYŞE BURCU ÜNAL

İSTANBUL, 2007

T.C.
BAHÇEŞEHİR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
AVRUPA BİRLİĞİ İLİŞKİLERİ BÖLÜMÜ

**TÜRKİYE’NİN AVRUPA BİRLİĞİ TURİZM
POLİTİKASINA UYUMU**

Yüksek Lisans Tezi

AYŞE BURCU ÜNAL

Tez Danışmanı: DOÇ. DR. ERCÜMENT TEZCAN

İSTANBUL, 2007

ANNEM'E

ÖZET

TÜRKİYE’NİN AVRUPA BİRLİĞİ TURİZM POLİTİKASINA UYUMU

Ünal, Ayşe Burcu

Avrupa Birliği İlişkileri
Tez Danışmanı: Doç. Dr. Ercüment Tezcan

(Haziran, 2007), 74 sayfa

1980’li yıllardan sonra küreselleşmenin de etkisiyle büyük bir hızla gelişen turizm 20. yüzyılın en rekabetçi ürünüdür. Bugün milyonlarca insana istihdam sağlayan turizm, aynı zamanda farklı kültürleri ortak paydada toplayan bir özelliğe sahiptir.

Turizm sektörü gerek Avrupa Birliği için gerekse Türkiye için önemli bir hizmet sektörünü oluşturmaktadır. Avrupa Birliği ülkeleri, hem turist gönderen hem de turist çeken ülkelerin başında gelirken, Türkiye de turizm pastasından aldığı payı arttırmaya devam etmektedir. Türkiye’yi ziyaret eden turistlerin büyük bir kısmı Avrupa Birliği ülkelerinden gelmekte ve Avrupa Birliği’nin turizm politikası Türkiye’yi yakından ilgilendirmektedir.

Avrupa Birliği’nin ortak bir turizm politikası yoktur. Bu nedenle, turizm diğer ortak politikalardan etkilenen bir sektör olarak karşımıza çıkmaktadır. Avrupa Birliği ile en uyumlu olduğumuz politika turizmdir. Ancak turizm konusunda eksikliklerimiz olduğu da bir gerçektir.

Birinci bölümde önce Avrupa Birliği’nde turizm politikalarının gelişimi, turizm konusundaki yetkisi ve destekleri üzerinde durulmuş, ardından da Türkiye’de turizm politikalarının gelişimi cumhuriyetten önce, planlı dönem öncesi ve planlı dönem sonrası şeklinde ele alınmıştır.

İkinci Bölümde önce Türkiye’nin Avrupa Birliği turizm politikasına uyum amacıyla yaptığı çalışmalar kamu ve turizm birlikleri eksenli ele alınırken, ardından da Türkiye’nin uyum konusunda yapması gerekenler analiz edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Turizm, Avrupa Birliği, Türkiye

ABSTRACT

The Accession Process of Turkey to The Tourism Policies

Ünal, Ayşe Burcu

European Union Relations

Thesis Supervisor: Doç. Dr. Ercüment Tezcan

June, 2007, 74 pages

Since 1980s, tourism, which has been improving by an enormous acceleration, has become the most competitive product also due to the influence of globalization. Today, the tourism market, providing employment for millions of people, has also a specificity that gathers different cultures on a common basis.

The tourism market constitutes a significant service sector both for Turkey and for European Union. As the European Union member states are amongst the leading countries which at the same time send and receive tourists; Turkey also augments its share in the tourism market. Most of the tourists visiting Turkey come from European Union states and hence the tourism policy of the Union directly concerns Turkey.

The European Union does not have a common tourism policy. Therefore, the tourism presents itself as a sector being influenced by other common policies. The policy, in which Turkey complies best with the European Union, is the tourism policy. Yet the truth is we do have omissions as far as tourism is concerned.

In the first section, the development of the European Union's tourism policies, the competence and the supports of the Union in the domain of tourism have been taken in hand, whereafter the development of Turkey's tourism policy has been analyzed being divided into three parts, before the republic, before the planned period and after the planned period.

In the second section, the efforts fulfilled by Turkey in order to comply with the European Union's tourism policy have been discussed on the basis of public and private associations in the first place; whereafter those Turkey is yet to fulfill for the compliance have been analyzed.

Keywords: Tourism, European Union, Turkey

İÇİNDEKİLER

TABLolar	viii
ŞEKİLLER	ix
KISALTMALAR	x
1. GİRİŞ	1
2. AVRUPA BİRLİĞİ'NDE TURİZM POLİTİKALARININ GELİŞİMİ	3
2.1 AVRUPA'DA TURİZMİN ORTAYA ÇIKIŞI ve GELİŞİMİ	3
2.2 AVRUPA BİRLİĞİ TURİZM POLİTİKASININ DOĞUŞU	6
2.3 AVRUPA BİRLİĞİ'NİN TURİZM KONUSUNDAKİ YETKİSİ	13
2.4 ORTAK POLİTİKALARLA TURİZME DESTEKLERİ	15
2.4.1 Hizmet Verenler	15
2.4.1.1 Çevre Politikası ve Turizm	15
2.4.1.2 Bölgesel Politika ve Turizm	17
2.4.1.3 KOBİ ve Turizm	18
2.4.1.4 Mesleki Eğitim ve Turizm	19
2.4.1.5 Vergilendirme ve Turizm	21
2.4.2 Hizmet Alanlar	21
3. TÜRKİYE'DE TURİZM POLİTİKALARININ GELİŞİMİ	23
3.1 CUMHURİYET ÖNCESİ DÖNEMDE TURİZM	23
3.2 PLANLI DÖNEM ÖNCESİ TURİZM	25
3.3 PLANLI DÖNEMDE TURİZM	28
3.3.1 Planlı Dönem (1963-1980)	29
3.3.2 Planlı Dönem (1980-2013)	31
3.3.2.1 Planlı Dönem(1980-2006)	31
3.3.2.2 Dokuzuncu Kalkınma Planı (2007-2013)	36

4. KAMU SEKTÖRÜ ve TURİZM BİRLİKLERİNİN UYUM ÇALIŞMALARI.....39

4.1 KAMU SEKTÖRÜ ÇALIŞMALARI.....	39
4.1.1 Tanıtım.....	40
4.1.2 Mesleki Eğitim.....	44
4.1.3 Planlama.....	48
4.1.4 Diğer Çalışmalar.....	50
4.2 TURİZM BİRLİKLERİNİN ÇALIŞMALARI.....	51
4.2.1 Mavi Bayrak.....	52
4.2.2 AB Turizm Mevzuat Rehberi.....	54
4.2.3 Turizm Uydu Muhasebesi.....	55

5. AVRUPA BİRLİĞİ'NE UYUM AMACIYLA YAPILMASI GEREKENLER.... 56

5.1 İÇ TURİZM.....	56
5.2 TURİZM İŞLETMECİLİĞİ İLE İLGİLİ YAPILMASI GEREKENLER.....	58
5.2.1 Nitelikli İş Gücü ve Turizm Eğitimi.....	59
5.2.2 İmaj, Markalaşma ve Tanıtım.....	60
5.2.3 Pazarlama.....	62
5.3 DİĞER KONULAR.....	63
5.3.1 Turizm Çeşitlendirmesi ve Dört Mevsim Turizm.....	63
5.3.2 Alt Yapı.....	65
5.3.3 KDV İndirimi.....	65

6. SONUÇ.....67

KAYNAKÇA.....69

TABLÖLAR

Tablo 5.1 : Fransa, İtalya ve İspanya'nın İç Turizm Payı ve Ciro su..... 58

Tablo 5.2 : Türkiye ve Bazı Avrupa Birliği Ülkelerinde KDV Oranları..... 66

ŞEKİLLER

Şekil 4.1 : Türkiye'nin Tanıtım Bütçesi (1990-2007).....	43
Şekil 4.2 : Ülkemizde Yıllara Göre Mavi Bayrak Sayıları.....	53
Şekil 4.3 : 2006 Yılı Uluslar arası Mavi Bayrak Sayıları.....	53

KISALTMALAR

Akdeniz Ege Kıyı Turizm Alt Yapısı ve Kıyı Yönetimi Projesi	:	ATAK
Alman Turizm Merkezi (Deutsche Zentrale für Tourismus)	:	DZT
Avrupa Bölgesel Kalkınma Fonu(European Regional Development Fund)	:	ERDF
Avrupa Çevre Eğitim Vakfı (Foundation for Environmental Education)	:	FEE
Dünya Turizm Örgütü	:	UNWTO
Dünya Turizm ve Seyahat Konseyi (World Travel & Tourism Council)	:	WTTC
Ekonomik ve Parasal Birlik	:	EPB
Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü	:	OECD
Gayri Safi Milli Hâsıla	:	GSMH
Küçük ve Orta Boy İşletme	:	KOBİ
Mesleki Eğitim ve Öğretim Sisteminin Güçlendirilmesi Projesi	:	MEGEP
Mesleki Yeterlilik Kurulu	:	MYK
Turizm Eğitim Merkezi	:	TUREM
Turist Rehberleri Birliği	:	TUROB
Turizm Sektörü Ana Planı	:	TUSA
Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği	:	TOBB
Türkiye Otelciler Federasyonu Derneği	:	TUROFED
Türkiye Seyahat Acenteleri Birliği	:	TURSAB
Türkiye Seyahat Acenteleri Cemiyeti	:	TÜSTAC
Türkiye Turizm Bankası	:	TURBAN
Türkiye Turizm Yatırımcıları Derneği	:	TTYD
Uluslararası Turizm Birliği (International Touring Alliance)	:	AIT
Üst Düzey Yönetici (Chief Executive Officer)	:	CEO

1. GİRİŞ

Küreselleşen dünyanın en hızlı ve etkin bir şekilde gelişen sektörü turizmdir. Günümüzde yaşanan ekonomik iyileşmeler, sosyal haklar gibi çeşitli nedenlerle insanlar seyahat etmek amacıyla turizm faaliyetine katılmaktadır. Her geçen sene turizme olan katılım artmakta insanlar yeni yerler görmeye, yeni kültürlerle tanışmaya devam etmektedirler.

Turizm sektörü bir çok hizmet sektöründen farklı olarak farklı dillerde, farklı kültürlerde insanları ayırım yapmaksızın kaynaştıran bir yapı arz etmektedir. Çok kültürlülüğü ile bilinen ve Ulus üstü (supranational) bir örgütlenme modelini temsil eden Avrupa Birliği dünyadaki en önemli turizm bölgesini oluşturmaktadır. 1980 yılından beri Avrupa Birliği turizm sektörünün önemini anlayarak bu konudaki çalışmalarını sürdürmektedir.

Birlik, üye ülkelerin uygulaması gereken konuları saptamış ve bunlar için ortak politikalar (Tarım, Çevre, Sosyal Politika vb.) üretmiştir. Avrupa Birliği'nin ürettiği ortak politikalar (hard acquis) arasında turizm politikası mevcut değildir. Uygulanan turizm politikası diğer politikalar aracılığı ile yürütülmektedir. Turizm için ayrı bir bütçe ayırmayan Avrupa Birliği, turizmi yine ortak politikalara sağladığı finansmanlarla desteklemektedir. Zaman zaman AB içinde alınan Konsey kararları, yönergeler, hazırlanan raporlar, tavsiyeler ve görüşler vasıtasıyla turizm ile ilgili düzenlemeler yapılmaktadır. Ancak üye ülkelerin uygulamakla yükümlü buldukları bir turizm politikası yoktur ve bu nedenle Avrupa Birliği'nde sürdürülen turizm politikaları subsidiarity yani her hizmetin ve kararların mümkün olan en alt yönetim kademesinde ele alınması ilkesi gereğince her üye ülkenin kendi yetki alanı içinde şekillenmektedir.

Türkiye de tıpkı Avrupa Birliği gibi turizm ile ilgili ciddi çalışmalarına 1980'li yıllardan sonra başlamıştır. Türkiye'nin 80'li yıllardan önceki çalışmaları genelde planlı dönem ile şekillenmiş ve bu dönemlerde hizmetler sektörü alt başlığında yer alan turizm için çeşitli hedefler, düzenlemeler öngörülmüştür. 1982 yılında Turizm Teşvik Kanunu'nun çıkarılması ile Türkiye'de turizm sektörü büyük bir gelişme göstermeye başlamıştır.

Türkiye, sadece Avrupa Birliği'nin ortak politikalarını değil; Birlik içindeki ülkelerin turizm politikalarını da takip etmektedir. Türkiye'nin sektördeki en önemli rakipleri olan Yunanistan, İtalya, İspanya ve Fransa aynı zamanda birer Avrupa Birliği ülkesidir. Bu nedenle bu ülkelerde uygulanan turizm politikaları da Türkiye'yi yakından ilgilendirmektedir.

Bu çalışmada vizyonunu Avrupa'ya çevirmiş ve hedefi tam üyelik olan Türkiye'nin turizm konusunda Avrupa Birliği'ne uyum amacıyla çalışmaları ele alınacaktır. Bu noktadaki temel hareket noktası, AB'nin turizm konusunda bir hard acquis'ye sahip olmasa da yine de bir soft acquis'ye sahip olduğudur. Bu konunun bilincinde olan Türkiye, uyum çalışmalarına başlamıştır. Ancak Türkiye'nin bir çok alanda olduğu gibi turizm konusunda da tamamlanması gereken uyum çalışmaları bulunmaktadır.

Bu noktadan hareketle, birinci bölümde Avrupa Birliği ve Türkiye'de turizm politikalarının gelişimi, ikinci bölümde de AB'nin Turizm politikasına uyum amacıyla Türkiye'nin yaptığı çalışmalar ve yapması gerekenler ele alınacaktır.

2. AVRUPA BİRLİĞİ'NDE TURİZM POLİTİKALARININ GELİŞİMİ

Avrupa Birliği'nde Turizm Politikalarını Gelişimi başlığı altında; Avrupa'da turizmin ortaya çıkışı ve gelişimi Avrupa Birliği turizm politikasının doğuşu, Avrupa Birliği'nin turizm konusundaki yetkisi, Avrupa Birliği'nin turizm konusundaki destekleri gibi konulara değinilecektir.

2.1. Avrupa'da Turizmin Ortaya Çıkışı ve Gelişimi

Seyahat etmek insanlık tarihi kadar eski bir kavramdır. Başlangıçta çokta bilinçli bir şekilde yapılmayan seyahat hareketlerinin kitlesel bir olaya dönüşmesi on dokuzuncu yüzyılın ikinci yarısından sonra olmuştur. "Ulus üstü" (supranational) bir örgüt olan Avrupa Birliği'nde, turizm politikalarının gelişmesi 1980'li yıllardan sonra gerçekleşmiş olsa da bu döneme kadar geçen zamanda Avrupa turizminin oluşumunun Dünya konjoktürüne paralel olarak geliştiğini söyleyebiliriz. Geçmişten günümüze kadar ki geçen süreçte yaşanan gelişmeler turizmin oluşmasına katkı sağlamıştır. Bu gelişmelere kısaca bakacak olursak karşımıza şöyle bir tablo çıkmaktadır.

Keşfetmeye ve öğrenmeye merak duyan insanoğlu zamanla seyahat olgusunu oluşturmaya başlamıştır. M.Ö 6000'de atın evcilleştirilmesi, M.Ö. 4000'de tekerleğin icat edilmesiyle başlayan küçük seyahatler, M.Ö. 3000'de yapılan Mısır Piramitleri, M.Ö. 700'de Eski Yunan'da yapılan Olimpiyat Oyunları, insanoğlunun turizm faaliyetlerinin başlangıcı olmuştur. Takas usulünün son bulmasına neden olan paranın bulunması, ticareti geliştirirken bir yandan da ticari gezilerin oluşumuna katkı sağlamıştır. İnsanoğlunun seyahatleri sadece ticari amaçlarla sınırlı kalmamıştır. Özellikle ilkçağda Romalılar elde ettikleri ulaşım imkanı sayesinde, sağlık, spor ve dini nedenlerle seyahat etmeye devam etmişlerdir. Ortaçağa geldiği zaman, insanların seyahat etme nedenleri arasına zevk ve tercihlerde eklenmiştir. Özellikle bu dönemde Venedikli seyyah Marco Polo'nun yaptığı Çin yolculuğunu ve gözlemlerini anlattığı kitap, insanları yeni yerler görmeye ve seyahat etmeye teşvik etmiştir. Yeniçağ da, hümanizm akımının etkisiyle turizm bir bilim dalı olması yolunda adımlar atılmıştır. Yine bu dönemde Vasko Da Gama'nın seferleri,

Macella'nın dünyayı dolaşması, Kristof Kolomb'un Amerika kıtasını keşfetmesi insanları turizme yöneltmiştir.

"XVII. ve XVIII. yüzyılda aristokrat sınıfında yer alan aileler, çocuklarını bir ile üç yıl arasında değişen sürelerde iyi planlanmış eğitim seyahatlerine gönderirlerdi. Bu seyahatlere daha sonra "Grand Tour" adı verilmiştir. Bu seyahatlerin ağırlık taşıyan yönü siyasal olmakla birlikte geziye katılanların gidilen yörelerin kültürel yönlerin kültürel yönleriyle ilgilenmeleri sağlanırdı. İleriki yıllarda yönetici konumuna ulaşacak olan bu çocukların, gidilen yörelerde özel ilişki kurmanın da dahil olduğu pek çok konuda kendilerini yetiştirmeleri sağlanırdı"¹.

Günümüzde modern anlamıyla turizm faaliyetlerinin oluşması, İngiliz Thomas Cook'un 1841'de başlattığı gününbirlik seyahatler ile başlamıştır. Yine ilk seyahat acentası 1845 yılında Thomas Cook tarafından kurulmuştur. "Deniz yollarının turizm hizmetine girmesi, İngiltere'de ilk tur organizasyonlarını gerçekleştiren Thomas Cook tarafından sağlanmıştır. Thomas Cook 1866 yılında bir turist grubu oluşturarak turistik amaçla ilk olarak İngiltere'den Amerika'ya yandan çarklı bir gemiyle seyahat düzenlemiştir"².

Turizmin küresel anlamda gelişmesi ise İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra olmuştur. Savaş yıllarını geride bırakan insanlar, teknolojinin hızla ilerlemesi, ulaşımın kolaylaşması, ekonominin iyileşmesi, boş vakitlerdeki artışlar ve ücretli yıllık izinler gibi çeşitli nedenlerle daha fazla seyahat etmeye, gezip görmeye, yeni kültürlerle tanışmaya başlamışlardır.

Bu dönemde cephelerde yaşanan sıcak çatışmalar yerini soğuk savaşa bırakırken, örgütlenme olgusu ön plana çıkmıştır. Örgütlenme faaliyetleriyle birlikte bir çok Uluslar arası örgüt kurulmaya başlamıştır. Avrupa Birliği³ bu örgütlenmenin

¹ Nazmi Kozak, Meryem A. Kozak ve Metin Kozak, *Genel Turizm İlkeler-Kavramlar*, Detay Yayıncılık, Ankara, Kasım 2001, s.30.

² Bedriye Tunçsiper, Türk Turizminde Ulaştırma Sorunları, *Anatolia Turizm Araştırmaları Dergisi*, (2), 1995, s.59.

³ AET ve EURATOM'u kuran antlaşmalar 25 Mart 1957'de Roma'da imzalanarak, Avrupa Ekonomik Topluluğu adını almış, daha sonra Avrupa Topluluğu ve 1992'de bugünkü adıyla Avrupa Birliği adını almıştır.

en önemlisidir. Birlik, Roma Antlaşmasından bu yana birçok politikalar oluşturarak, üye ülkelerin uyması gereken standartları ortaya koymaya çalışmıştır. Ancak, gerek turist çekme, gerekse turist gönderme açısından ciddi bir potansiyele sahip olan ve turizm faaliyetlerini yoğun olarak yaşadığı Avrupa Birliği'nde Turizm ile ilgili ortak politika (hard acquis) mevcut değildir.

Avrupa Birliği için turizm politikasının her zaman sorunlu bir konu olduğunu belirten Dinçer bunun nedenlerini şu şekilde sıralamıştır:

- AB üye ülkeler arasında rekabet düzeyleri farklıdır.
- Hadiseleri AB bazında yönlendirecek, çözecek bir AB organı yoktur ya da etkisi azdır.
- Turizmle ilgili politika üretmek zordur; çünkü turizm ulaşım, hareket serbestliği, çevre, bölgesel politika gibi bir çok konuyla iç içedir⁴.

Roma Antlaşmasından bu yana, Avrupa Birliği ortak bir turizm politikası oluşturmayı hedeflemiş ancak başarılı olamamıştır. Birliğin sınırları giderek artmış ve her üye ülke birliğe bambaşka sorunlarla katılmıştır. Katılan ülkelerin kimisinin tarımı, kimisinin de ekonomisi öncelikli çözülmesi gereken sorunlar olmuş ve bu gibi farklılıklar nedeniyle turizm sektörü öncelikli sektör olarak yerini bir türlü alamamıştır. Ancak Turizm ile ilgili çalışmalar dolaylıda olsa devam etmiştir.

1941 yılında Prof. Dr. Walter Hunziker'in "para kazanma amacına dayanmayan ve devamlı kalış biçimine dönüşmemek kaydıyla, yabancıların bir yerde konaklamalarından ve bir yere seyahatlerinden doğan olay ve ilgilerin tümüdür⁵" şeklinde tanımladığı turizm sektörünü Avrupa Birliği'nin gündeminden uzak bir kavram olmamıştır. "Avrupa Birliği'nin turizme bakışı olumlu yönüyle değerlendirildiğinde turizmin "uyum" (choesion) konusunda itici bir güç oluşturduğu görülmekte ve bu açıdan turizm, kültürleri bir araya getiren ve 'Avrupa Kimliği'

⁴ Füsun İstanbullu Dinçer, *Avrupa Birliği'nde Turizm ve Uygulanan Politikalar*, Der Yayınevi, İstanbul, 1997, s.93.

⁵ Savaş Ürger, Genel Turizm Bilgisi, *Akdeniz Üniversitesi*, 1992, s.10.

yaratan bir kavram olarak tanımlanmaktadır”⁶. Özellikle 1980’den sonra Turizm sektörünün uluslar arası alanda yarattığı ekonomik ve politik etkilerinin yanında; döviz kazandıran, istihdam sağlayan yapısının anlaşılması ve turizm yatırımlarının geri dönüşümünün bir çok yatırıma oranla daha çabuk olması sektörün öneminin tüm dünyada olduğu gibi Avrupa Birliği’nde de anlaşılmasına ve AB gündemine aşama aşama girmesine neden olmuştur.

2.2. Avrupa Birliği Turizm Politikasının Doğuşu

Avrupa Birliği kurumlarından olan AB Komisyonu, 1 Temmuz 1982 yılında “Avrupa Birliği Turizm Politikasının Temel Prensipleri” adında bir raporu Konseye sunmuştur. Bu rapor ile turizm sektörüne yönelik bir politika oluşturulması amaçlandığı gibi turizmin tanımına da yer verilmiştir.

1982 yılında hazırlanan bu raporda aşağıdaki üç konunun öncelikle ele alınması gerektiği belirtilmiştir.

- Turizmin mevsimlik niteliğinin değiştirilmesi ve orta, dar gelirli kesime mevsim dışı fiyatlarla tatil imkanı sağlanması,
- Turizmin tüm mevsimlere yayılması için; alternatif turizm çeşitlerine öncelik verilmesi, kültürel ve kırsal kesimin geliştirilmesi,
- Gençleri ve gelir düzeyi düşük insanları sezon dışında tatil yapmaya teşvik ederek sosyal turizmi geliştirme⁷.

“ Avrupa Topluluğunda bir Ortak Turizm Politikası oluşturulmasına yönelik ilk ciddi yaklaşım, 1984 Nisan’ında üye ülkelerin Turizm Bakanlarının bir karar tasarısı çerçevesinde Komisyonu harekete geçirmeleri ve bunun ardından 1986 Ocak’ın da

⁶ Bill Richards, Avrupa Seyahat ve Turizm Faaliyet Grubu Genel Sekreteri, Turizm ve Avrupa Birliği, *İKV Dergisi*, Sayı 144, Mayıs-Ağustos 1999, s.52.

⁷ Dinçer, a.e., s.98

Komisyon tarafından ‘Turizm Alanında Topluluk Faaliyetleri’ başlıklı bir raporun hazırlanmasıyla başlamıştır”⁸.

Aydın’ın belirttiği gibi 1986 yılındaki bu rapor 6 temel konu üzerine dikkat çekmiştir. Bunlar sırasıyla şöyledir:

- 1-Toplulukta turizm faaliyetlerinin geliştirilmesi
- 2-Turizmin mevsimsel ve coğrafi dağılımının geliştirilmesi
- 3-Turistin daha iyi bilgilendirilmeleri ve tüketici olarak korunmaları
- 4-Turizm sektörünün çalışma şartlarının iyileştirilmesi
- 5-Turizmle ilgili sorunların, çözümü için bir danışma ve işbirliği mekanizması geliştirilmesi
- 6-Mali araçların ve yapısal fonların daha etkin kullanılması⁹.

“1986 Aralığında Konsey, yukardaki alanlar kapsamına giren ve otellerde standartlaşmış enformasyon ile yangın risklerine karşı güvenliği konu alan iki öneri ile turizmin coğrafi ve sezonluk dağılımının iyileştirilmesini içeren bir karar tasarısını kabul etmiştir. Bunun yanı sıra Konsey tarafından alınan tamamlayıcı bir kararla Komisyon bir ‘Turizm Danışma Komitesi’ kurulması için üye ülkeler arasında işbirliğini sağlamakla görevlendirilmiştir”¹⁰. Aralık 1986’da ‘Turizm Danışma Komitesi’nin kurulması ile turizmde bilgilendirme ve işbirliği amaçlanmıştır.

21 Aralık 1988’de Avrupa Parlamentosunun girişimine bağlı olarak, 1990 yılına gelindiğinde “Avrupa Turizm Yılı” ilan edilmiştir. Böylece turizmin Avrupa Birliği kaynaklarından desteklenmesi gerektiği ilk kez belirtilmiştir ve “Topluluk bütçesinden toplam 7,74 milyon Euro harcamıştır”¹¹.

⁸ Haluk Ceyhan ve Şebnem Karauçak Oğuz, *İKV Yayınları*, Avrupa Topluluğunun Turizm Politikası, Eylül 1991, s.17.

⁹ Seçim Aydın, Avrupa Birliği ve Turizm Sektörü, <http://www.turizm gazetes i .com/articles/article.aspx?id=19487> (28 Şubat 2007)

¹⁰ Ceyhan ve Oğuz, a.e., s.17.

¹¹ AB Turizm Politikası, <http://www.deltur.cec.eu.int/abturizm.rtf> (02 Nisan 2007)

Avrupa Turizm Yılı'nın amaçları şu şekilde özetlenebilir :

- Sınırları olmayan büyük bir coğrafya yaratmak ve turizmin bütünleştirici rolünü halkın Avrupa'sının gerçekleştirilmesi için etkin bir araç olarak kullanmak,
- Turizmin ekonomik ve sosyal önemini bölgesel politika ve istihdam yaratılmasıyla ilişkili olarak vurgulamak,
- Üye ülkelerin vatandaşlarını, özellikle gençleri, diğer üye ülkelerin kültürleri ve yaşam biçimlerine ilişkin turizm aracılığıyla daha iyi bilgilendirmek,
- Turizm faaliyetlerinin, çevre kalitesine saygılı olması, zamansal ve bölgesel daha iyi dağılımı, tatil dönemlerinin yaygınlaştırılması, kitle turizmine alternatifler bulunması ve yeni tatil yöreleri ve türleri geliştirilmesi suretiyle sağlamak,
- Turizm etkinliğinin üçüncü ülkelerden, topluluk ülkelerine çekerek Topluluk içi turizmini geliştirmek¹².

“1990 yılının Avrupa Turizm Yılı ilan edilmesi hem Avrupa'da hem de üçüncü ülkelerde istenen tanıtımın sağlanmasına yardımcı olmuştur. Ancak, yine aynı yıl içinde Körfez Savaşı'nın çıkması, sadece o bölgedeki ülkelerin değil tüm dünyadaki turizm hareketlerini olumsuz yönde etkilemiştir. Bunun sonucu olarak 1990-1991 döneminde Avrupa'daki seyahat acentalarının faaliyetlerinde ortalama yüzde 50-75 arası bir düşüş gözlenmiş ve AB ülkelerinde faaliyet gösteren 40.000 seyahat acentasından 28.000'i iflasın eşiğine gelerek Komisyon'dan yardım talebinde bulunmuştur”¹³.

¹² Aydın, a.g.m

¹³ Cevdet Avcıkurt, *Avrupa Birliği ile Bütünleşme Sürecinde Türk Turizmi (Sorunlar ve Çözüm Önerileri)* Doktora Tezi, Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik ABD., Balıkesir, Mart 1997, s.75.

“ Avrupa Parlamentosu Ekim 1990’da Turizm ve Ulaştırma komisyonunu Birlik ortak turizm politikası hakkında rapor hazırlaması için görevlendirmiş ve raportör olarak M. McMillan Scott’u tayin etmiştir. Komisyon raporu hazırlarken; çevre komisyonu, halk sağlığı ve tüketiciyi koruma komisyonu, ekonomik, finans ve endüstri komisyonu, dış ilişkiler komisyonu, sosyal faaliyetler, istihdam ve çalışma komisyonu, bölgesel politika ve bölge düzenleme komisyonu, gençlik kültür, eğitim, medya, spor komisyonu, bütçe kontrol komisyonu gibi değişik komisyonlarla işbirliği içinde çalışmasına ve bu komisyonların bilgilerine başvurulmasına karar vermiştir”¹⁴.

7 Şubat 1992 yılına gelindiğinde, Maastricht Antlaşması imzalanmıştır. Bu anlaşmanın 3(u) maddesinde, Topluluk hedeflerine ulaşmak için, turizmin geliştirilmesine yönelik tedbirler belirtilmiştir. Maastricht Antlaşması ile turizmle ilgili konular ilk defa Topluluk hedefleri arasında gösterilmiştir.

“Turizmin geliştirilmesi ve yönetilmesi, her şeyden önce üye devletlerin yetki alanı içinde olduğundan, bu yenilik, turizme bir Avrupa boyutu verme fırsatı anlamına geliyordu. Bilgi, uzmanlık ve uygulama alışverişi yoluyla, Topluluk ve ülke politikalarında, hem kamusal hem de özel, sınır ötesi işbirliğini desteklemek bir öncelik haline geldi. Ekonomik ve sosyal gelişmenin ve kaynaşmanın teşvik edilmesi bir turizm stratejisi hedefi oldu”¹⁵.

1993 Yılında “Paket Seyahat Kararnamesi” yürürlüğe girmiştir. Komisyon 4 Nisan 1995’te turizme destek olmak ve turizmi yönlendirmek amacıyla ‘Yeşil Kitap’ (Green Paper)¹⁶ yayımlamıştır. AB Komisyonu tarafından yayımlanan bu raporda Turizm alanında Birliğin rolü üzerinde durulmuştur.

Aydın, Yeşil kitapta yer alan 4 temel seçeneği şu şekilde belirtmiştir:

¹⁴ Dinçer, a.e., s.106.

¹⁵ AB Turizm Politikası, <http://www.deltur.cec.eu.int/abturizm.rtf> (02 Mart 2007)

¹⁶ Avrupa Birliği Komisyonu tarafından yayımlanan Yeşil Kitaplar, belirli bir alanda bir düşünce ortaya koyarak Avrupa düzeyinde bir danışma süreci başlatmak amacıyla hazırlanan belgeler olup, zamanla Beyaz Kitapların konu aldığı somut Birlik faaliyetlerine dönüşebilmektedir. Komisyon, Kasım 2000’de Enerji Arzının Güvenliği konulu, Mart 2001’de Ortak Balıkçılık konulu Yeşil Kitaplar yayımlamıştır ve halen çeşitli alanlarda yeşil kitaplar yayımlamaya devam etmektedir.

- Turizm, hemen hemen bütün diğer faaliyet alanları ile ilintili olduğundan ve bu alanları (Çevre,Tüketicinin Korunması, Ulaşım vb.) kapsayan politikalar bulunduğundan, turizm için ayrı belirgin bir politika çerçevesi geliştirmek gerekli olmayabilir.
- Biraz dağınık olsa bile turizme ilişkin mevcut bir çerçeve ve müdahale sistemi vardır ve bu yeterlidir.
- Daha önce uygulanan “Eylem Planlarında” üye ülkeler arasında, asgari düzeyde bir işbirliği sağlanmışsa da bu yeterli değildir.Turizm faaliyetini etkileyen etmenleri belirleyip daha yeterli kaynak arayarak sektörde verimliliği, rekabet ortamını geliştirmek; tüketicinin, doğal ve kültürel çevrenin daha etkin korunmasını sağlamak gereklidir.
- Dağınık ve sınırlı önlemler yerine, hükümetlerarası konferans öngörülen yeniden yapılanma çerçevesinde amaçları, öncelikleri kaynakları ve araçlarıyla birlikte bir ‘Turizm Politikası’ belirlemelidir¹⁷.

Toplam bütçesi 25 milyon ECU olan PHILOXENIA¹⁸ Programı 1 Ocak 1997’de yürürlüğe girmiş ve dört yıllık bir süreyi kapsayarak, Avrupa Birliği turizmini geliştirmeyi hedeflemiştir. Bu program istihdama ve büyümeye katkı sağlamak amacıyla, Birlik içinde turizm kalitesinin yükseltilmesi ve turizme ilişkin finansal ve yasal konuların ele alınmasını da amaçlamıştır. Bunun dışındaki hedefleri de şunlardır:

- Eskiden de bir ölçüde sürdürülen politikalara ivme kazandırmak
- Üye ülkeler arasındaki bilgi alışverişini istatistiki standardizasyonla sağlamak
- Sektörler ve çeşitli alanlardaki politikalar arasında uyumu gözetmek
- Turizm için uygun bir yasal ve finansal çerçeve hazırlamak

¹⁷ Aydın, a.g.m.

¹⁸ Yunanca’da “jiloxenia” misafirperverlik anlamına gelir.

- Turizmin kalitesini ve rekabet gücünü çevre, doğal ve kültürel kaliteyi de göz önünde tutarak geliştirmek
- Her adımda tüketiciyi korumak
- Üçüncü ülkelerden talep yaratmak ve toplumun iç talebini geliştirmek¹⁹.

(1997-2000) dönemlerini kapsayan, çok yıllık program olan PHILOXENIA Programı önerisi, Konseye sunmasına rağmen, program üzerinde konsensus olmamıştır. 1 Ocak 1997 tarihinde bu programın yürürlüğe girememesinin sebebi yapılan oylamada gerekli olan oybirliğinin sağlanamamasıdır. Almanya'nın karşı oy kullanması nedeniyle, oybirliği sağlanamamıştır ve Komisyon tarafından program geri alınmıştır.

Şubat 2000'de Komisyon tarafından, üye devletler ve turizm sektörü temsilcilerinden oluşan, dört adet çalışma grubu oluşturur. Bu grubun amacı, turizm sektöründe belirlenen öncelikli alanlarda ilerleme kaydetmektir. Ayrıca 2001 yılına gelindiğinde 5. çalışma grubu oluşturularak yeni teknolojilerin turizm sektöründeki faaliyetleri ölçmeyi amaçlanmıştır.

Bu grupların çalışma koşulları şunlardır:

- Bilgi teknolojilerinin katkısıyla, turizm alanında bilginin geliştirilmesi ve sunulması
- Mesleki becerilerin artırılması için turizm sektörünün de eğitimin geliştirilmesi
- Turistik ürünlerin kalitesinin artırılması
- Çevre koruma ve sürdürülebilir kalkınmanın geliştirilmesi
- Bilgi teknolojilerinin turizm üzerindeki etkilerinin kontrol edilmesi²⁰.

¹⁹ Aydın, a.g.m.

²⁰ Bkz, Olgun Çiçek, Avrupa Birliği ve Türkiye Turizmi, Turizm İlkeler ve Yönetim, ed:Atilla Yüksel ve Murat Hançer, Turhan Kitabevi, Ankara, 2004, s.13. (Aktaran, Melek Ece Öncüer, Avrupa Birliği Eğitim Politikasında Mesleki Turizm Eğitimi Yaklaşımı ve Türk Turizm Eğitimine Uygulanabilirliği Doktora Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Turizm İşletmeciliği ABD, 2006, s.110.)

Bu çalışmaların akabinde Kasım 2001 yılına geldiği zaman Avrupa Komisyonu, (Working Together For The Future of European Tourism) belgesini sunmuştur. Komisyon, turizm sektörünün rekabet gücünden Avrupa'nın nasıl faydalanacağını bu belgeyle belirtmiştir. Bu tebliğ beş temel konu üzerinde duruyordu. Bu konular: Bilgi, Eğitim, Kalite, Sürdürülebilir Kalkınma, Yeni Teknolojilerdir. Ayrıca bu tebliğde Komisyon şu faaliyetlerin hayata geçirilmesini istemiştir:

- Turizm sektörü temsilcileri ve diğer ilgili kurumlar arasında “Yıllık Turizm Forumu” yapılması
- AB fonlarının turizm sektörüne faydalı bir biçimde kullanılmasının sağlanması
- “Gündem 21” öncelikleri çerçevesinde sürdürülebilir kalkınmanın desteklenmesi
- Turizm bölgelerinin ve hizmetlerinin kalitesini ölçmek ve takip etmek için ortak metot ve ölçü araçlarına karar verilmesi ve bunların kullanımının yaygınlaştırılması²¹.

2005 yılına geldiğinde AB Komisyonu tarafından “Yenilenmiş AB Turizm Politikası” (A Renewed EU Tourism Policy) adı altında bir başka tebliğ sunulmuştur. Bu tebliğe göre, Avrupa Birliği turizmde rekabet edebilme kapasitesini arttırmalıdır.

Günümüzde, Avrupa Komisyon'una bağlı, İşletmeler Genel Müdürlüğü bünyesinde, bir Turizm Birimi mevcuttur. Birimin görevi de, Komisyondaki, diğer genel müdürlüklerle koordinasyon sağlayarak, topluluk politikalarında turizm sektörünün çıkarlarını korumaktır.

AB Turizm sektörü dört ana konu üzerinde yoğunlaşmaktadır. Bunlar:

- Turizmde yeni teknolojiler kullanarak, bilginin paylaşımı ve dağıtımını kolaylaştırmak

²¹ Avrupa Komisyonu Türkiye Delegasyonu, Avrupa Birliği Bilgi Merkezi Notu 3 http://www.deltur.cec.eu.int/_webpub/documents/FactSheets/ABTurizm.pdf , (02 Mart 2007)

- Turizm sektöründe kaliteyi arttırmak için mesleki eğitimin desteklenmesi ve geliştirilmesi
- Turistik ürünlerinin kalitesinin artırılması
- Turizmde sürdürülebilir gelişmenin ve çevre korunmasının desteklenmesi ve geliştirilmesi²².

2.3. Avrupa Birliği'nin Turizm Konusundaki Yetkisi

“Avrupa Birliği gerek hedefleri gerekse bu hedeflere ulaşma doğrultusunda oluşturulan teşkilatlanma yapısıyla kendine özgü ‘sui generis’ bir yapılanmadır. Dünyada çeşitli amaçlara (siyasi, ekonomik, askeri vb.) ulaşmak için değişik uluslar arası örgütlenmelere gidilmiştir. Bu tip örgütlerin sayısı gün geçtikçe de artmaktadır. Avrupa Birliği’ni ‘sui generis’ yapan ve diğer uluslar arası örgütlenmelerden ayıran en önemli özellik, belirlenen hedeflere ulaşırken hükümetlerarası girişimler yerine oluşturulan yapısal (anayasal) ve sürekli organlar vasıtasıyla bu amaçlara ulaşmasıdır”²³.

Avrupa Birliği'nin turizm ile ilgili bağlayıcı bir düzenlemesi (hard acquis) bulunmamaktadır. Turizm konusunda Birlik'in bir yaptırımı olmadığı için, turizmin yönlendirilmesi, geliştirilmesi, yönetilmesi üye devletlerin yetki alanı içindedir.

2004 yılında TURSAB Arge Departmanının yaptırdığı “Onlar Turizmi Nasıl Yönetiyor” başlıklı araştırmada, İspanya, Yunanistan, Almanya, Avusturya, İsveç, Portekiz, Norveç, Hırvatistan, İtalya ve İzlanda'nın durumu incelenmiştir. Araştırma kapsamındaki ülkeler içinde Norveç hariç hepsi Avrupa Birliği ülkesidir. Yapılan bu araştırma sonucunda ülkelerin hemen hemen hepsinde yerel yönetimlerin ve özel sektörün, turizmin yönetiminde söz sahibi olduklarından ve Yunanistan hariç geri kalan diğer ülkelerin Turizm Bakanlığının bulunmadığından ve Yunanistan'ın Turizm Bakanlığının da 2004 yılında kurulduğundan bahsedilmiştir. Araştırmada İspanya'nın

²² Avrupa Komisyonu Türkiye Delegasyonu, Avrupa Birliği Bilgi Merkezi Notu 3 <http://www.deltur.cec.eu.int/webpub/documents/FactSheets/ABTurizm.pdf>, (02 Mart 2007)

²³ Mehmet Özcan, *Avrupa Birliğinde Fikri ve Sınai Haklar*, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara, 1999, s.25.

Turizm çalışmalarını Endüstri Turizm ve Ticaret Bakanlığı bünyesindeki Turizm ve Ekonomi Genel Sekreterliği, Bakanlıklararası Turizm Komisyonu ve Turizm Sektör Konferansı tarafından yürütüldüğüne, Yunanistan'da, Turizm Bakanlığı çatısındaki Yunan Ulusal Turizm Örgütü (EOT) tarafından, Almanya'da Deutsche Zentrale für Tourismus (DZT) yani Alman Turizm Merkezi tarafından, Portekiz'de Ekonomi Bakanlığına bağlı Turizm Genel Müdürlüğü (DGT) tarafından, İtalya'da ise Ministero delle Attività Produttive yani Verimli Aktiviteler Bakanlığı tarafından temsil edildiği belirtilmiştir²⁴. Her üye devlet, turizm ile ilgili uygulamalarını kendi belirleyeceği standartlara göre yapmaktadır.

Avrupa Birliği'nin, turizm ile ilgi ortak politikası olmaması, AB'nin turizmi desteklemediği anlamına gelmemelidir. AB turizmi ortak politikaları, Konsey kararları, yönergeler, tavsiye ve görüşlerin yanında diğer ortak politikalarla desteklemektedir. Birlik zaman zaman çeşitli Konsey kararları, yönergeler, düzenlemeler, tavsiyeler ve görüşler olarak turizmi desteklemiştir. Tavsiye ve görüşler²⁵ hariç diğer alınan kararlar, üye ülke vatandaşının belirli bir şekilde hareket etmesini gerektirdiği gibi yükümlülüklerde getirebilmektedir. Avrupa Birliği'nin turizm ile ilgili almış olduğu bu kararlara örnek vermek gerekirse, bunları şu şekilde sıralayabiliriz; Turizm Alanında Bir Danışma ve İşbirliği Prosedürü Kurulmasına İlişkin Konsey Kararı²⁶, Paket Seyahat, Paket Tatil ve Paket Tur Konsey Yönergesi²⁷, Otellerde Yangın Güvenliği Konsey Tavsiyesi²⁸, Turizm Alanında İstatistik Bilginin Toplanmasına İlişkin Bakanlar Konseyi Yönergesi²⁹, Avrupa Turizminin Geleceği Üzerine Konsey İlke Kararı³⁰ gibi çalışmalarla turizm gelişmesini desteklemektedir.

²⁴Ayrıntı için bkz: TURSAB Ar-ge Departmanı *Onlar Turizmi Nasıl Yönetiyor*, 2004 <http://www.tursab.org.tr/content/turkish/istatistikler/akrobat/GENEL/04hzTANIT.pdf> (27 Şubat 2007)

²⁵ Tavsiye ve Görüşler bağlayıcı olmamakla birlikte, hukuki bir yükümlülük getirmezler.

²⁶ OJ L 384, 31.12.1986 s.52

²⁷ OJ L 158 , 23.06.1990 s.59-64

²⁸ OJ L 384, 31.12.1986 s.60-68

²⁹ OJ L 291, 06.12.1995 s.32-39

³⁰ OJ C 135, 06.06.2002 s.1

Ayrıca Serbest dolaşım ve Euro'nun ekonomik ve parasal birlik dahilinde uygulamaya geçilmesi turizme ciddi anlamda katkı sağlamıştır.

2.4. Ortak Politikalarla Turizme Destekleri

Avrupa Birliği'nin turizm konusundaki destek çalışmaları özellikle son yıllarda artmıştır. Turizm sektörünün ekonomik öneminin anlaşılması bunda en büyük etken olmuştur. Avrupa Birliği'nin turizm ile ilgili bir ortak politika uygulaması olmamasına rağmen, Birlik turizme katkı sağlamak amacıyla çeşitli çalışmalarda bulunmaktadır. Turizm alanıyla ilgili faaliyetler genelde ortak politikalar çerçevesinde ele alınıp desteklenmiştir. İzleyen bölümde AB'nin ortak politikalar yoluyla turizme desteklerini hizmet verenler ve hizmet alanlar olmak üzere iki alt halinde incelemek yerinde olacaktır.

2.4.1. Hizmet Verenler

Çalışmamızın bu kısmında ortak politikalardan olan çevre politikası, bölgesel politika, kobi, vergilendirme, ve mesleki eğitimin konuları turizm eksenli olarak ele alınacaktır.

2.4.1.1. Çevre Politikası ve Turizm

“Turizmi destekleyen AB ortak politikalarından biri de Çevre Politikasıdır. AB'nin Çevre Politikası, hem çevrenin sadece bölgesel değil küresel etkileri olan, bir alan olması hem de insanlığın ve dünyamızın geleceğini çok yakından ilgilendirmesi nedeniyle özel bir önem taşımaktadır. AB en detaylı ve yönetilmesi ile denetlenmesi en zor politikalardan biri olan Çevre Politikası ile, çevrenin korunması kollanması ve kalitesinin yükseltilmesi, insan sağlığının korunması, doğal kaynakların akılcı ve dikkatli kullanılması hem bölgesel hem de küresel çevre problemleriyle ilgili olarak uluslar arası düzeyde önlemler alınmasını hedeflemektedir”³¹.

³¹ İKV, Avrupa Birliği'nin Çevre Politikası, <http://www.ikv.org.tr/pdfs/4f3a608d.pdf> (18 Mart 2007)

“Avrupa Birliği Çevre Politikalarını oluştururken ekonomik, siyasal, toplumsal ve kültürel alanlarda olduğu gibi bütünleşme hedefi gütmektedir. Öte yandan çevre koruma politikaları dar anlamda kalmamakta, ekonomik, siyasal, toplumsal ve kültürel kararlara doğrudan yansiyarak, eylem programları ve direktifler biçiminde saptanmakta ve uygulanmaktadır”³².

Avrupa Birliği, Birleşmiş Milletlerin 1972 yılında Stockholm Çevre Konferansı ile başlattığı çevre konusunda politika üretme misyonun bugün 2001-2010 dönemini kapsayan Altıncı Çevre Programını adı altında sürdürmektedir. Bu programlarda Avrupa Birliği'nin Çevre Politikalarının hedef ve stratejileri belirlenerek, uygun mevzuatlar geliştirilmektedir.

2000 Yılında yürürlüğe giren 6. Eylem izlencesinde Avrupa Birliği'nin Çevre Politikalarına yön verecek ilkeler şöyle belirlenmiştir:

- Yönergelerin uygulanmasını geliştirerek ve halkı haberdar ederek, uymayanları kınamak ve Avrupa Adalet Divanını bu amaçla çalıştırmak,
- Çevre politikalarını diğer politikalarla bütünleştirilmesini göstergeler yardımıyla izlemek,
- Çevreye dost ürünler ile tüketim kalıplarını değiştirmeye çalışmak,
- Çevre ile ilgili değerlendirmelerde halkı karar süreçlerine daha çok katmak,
- Yapısal Fonlar yardımıyla arazi kullanım planlarının uygulanmasına destek sağlamak³³,

³² Ayşegül Kaplan, *Küresel Çevre Sorunları ve Politikaları*, Mülkiyeliler Birliği Vakfı Yayınları, 1999, s.150.

³³ Ruşen Keleş ve Birol Ertan, *Çevre Hukukuna Giriş*, İmge Kitabevi Yayınları, Ankara, 2002, s.231-232.

Turizmin sürdürülebilirliğinin sağlanması, genellikle denizi olan ve güneşli bölgelerdeki yoğun ancak kalıcı olmayan nüfusun ihtiyaçlarını karşılamaya yetecek temiz çevre koşullarının korunmasına bağlıdır. 2020 yılına kadar uluslararası turizmin %3.1 oranında artmasının beklendiği Avrupa kıtasında, Birlik politikalarının bu konuya yönelik hedefleri şu şekilde sıralanmıştır³⁴:

- Kitle turizminin yönetiminin iyileştirilmesi
- Kıyı ve dağlık alanların korunması
- Turistlerin çevre bilincinin yükseltilmesi
- Turizm hizmetlerinin çevre üzerinde daha az etkiye yol açacak şekilde iyileştirilmesi.

Birlik, sürdürülebilir turizm konusunda bazı pilot projelere destek vermekte, habitatların ve su kalitesinin korunması ile atıkların ortadan kaldırılması yoluyla turizme yarar sağlayacak çevresel önlemlerin uygulanmasında üye ülkelerle birlikte çalışmaktadır.

2.4.1.2. Bölgesel Politika ve Turizm

Turizmin destekleyen politikalardan bir diğer ortak politika Bölgesel Politikadır. Bilindiği üzere Bölgesel politikanın temel amacı bölgelere arası gelişmişlik düzeyini en asgari düzeye indirmektir. Turizm faaliyetlerinin etkinliğini artırarak az gelişmiş bölgelerdeki turizm potansiyelini değerlendirerek bölgeler arası gelişmişlik farkını azaltabilmek mümkündür. Bu şekilde hem bölge halkına istihdam sağlanacak hem de bölgelere arasındaki ekonomik gelişmişlik düzeyi asgari düzeylere inmesine imkan verilecektir. Bu nedenle Avrupa Birliği, bölgesel dengesizliklerin azaltılması ve istihdamın teşvik edilmesi için turizmin katkısını kabul etmiştir.

³⁴ İKV, Avrupa Birliği'nin Çevre Politikası, <http://www.ikv.org.tr/pdfs/4f3a608d.pdf> (20 Mart 2007)

“ Yapısal fonlar ve özellikle Avrupa Bölgesel Kalkınma Fonu (ERDF), turizm için en önemli AB mali yardımını temin ederler. Eylemlerin çoğu, altyapının (yollar, havalimanları, vs.) geliştirilmesi, mesleki vasıfların artırılması, turizm işletmelerinin geliştirilmesi, konaklama ve diğer turizm tesislerinin ıslah edilmesiyle ilgilidir. Bununla beraber, Yapısal Fonlar, turizmin gelişmesine daha geniş bir anlamda da katkıda bulunurlar. Örneğin kırsal alanlarda, kırsal çerçevenin korunmasına, yerel kültürel geleneklerin ve becerilerin sürdürülmesine köylerin yenilenmesine ve "eko-turizm", "spor turizmi", vs. gibi yeni kırsal turizm pazarlarının gelişmesine katkı yaparlar”³⁵.

2.4.1.3. KOBİ ve Turizm

“Küçük ve Orta Boy işletmeler (KOBİ’ler), özellikle 1970’li yılların başlarından bu yana tüm dünyada istihdam yaratılması, yeni teknolojilerin geliştirilmesi ve girişimciliğin desteklenmesi amacıyla, gündeme gelmişlerdir”³⁶.

Konsey kararı çerçevesinde KOBİ tanımı; nicel ölçütleri olarak çalışan sayısı, yıllık satış miktarı ve yıllık bilanço tutarı oluşturmaktadır. “Avrupa Birliği’nde KOBİ’ler ekonominin en dinamik aktörü olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu özelliği ile de istihdamın ana kaynağını oluşturmaktadırlar. AB tarafından ekonomik, sosyal ve politik hedeflerine katkıda bulunmak için oluşturulan 6. Çerçeve Programı³⁷ (6th Framework Programme) içerisinde 2.1 milyar EURO gibi önemli bir pay verilmiştir.

³⁵ Avrupa Komisyonu Türkiye Delegasyonu, AB Turizm Politikası, <http://www.deltur.cec.eu.int/abturizm.rtf> (02 Mart 2007)

³⁶ Fikret Şenses ve Erol Taymaz, ERC Working Papers in Economics 03/01, Unutulan Bir Toplumsal Amaç: Sanayileşme, Ne oluyor, Ne Olmalı? February 2003, s.4. <http://www.erc.metu.edu.tr/menu/series03/0301.pdf> (05 Nisan 2007)

³⁷ Altıncı Çerçeve Programı 2002-2006 dönemini kapsamaktadır. 1984 yılından bu yana çerçeve programları hizmet vermektedir, Avrupa Birliğinin, bilimsel araştırma ve teknolojik geliştirme kapasitesini arttırmak için uygulanan bir mali destek programıdır. 6. Çerçeve Programının, toplam bütçesi, 17.5 milyar EURO’dur.

Avrupa Birliği firmalarını %99.8'i KOBİ statüsünde olup istihdamın üçte ikisini KOBİ'ler oluşturmaktadır"³⁸.

"AB'deki tüm KOBİ'lerin %7.4'ü turizm sektöründe faaliyet göstermekte, turizm sektöründeki işletmelerin %99'u ise KOBİ niteliğini taşımaktadır. Avrupa'daki uygulamada KOBİ'ler sanayi işletmeleri ile sınırlı tutulmamakta, turizm sektöründe faaliyette bulunan işletmelerde gerekli şartları karşılamaları halinde KOBİ statüsünde değerlendirilip AB programlarından ve ödeneklerinden yararlandırılmaktadırlar"³⁹.

AB'li Turizm şirketlerinin büyük bir çoğunluğu (%99) ve 250 kişiden daha fazla eleman çalıştıran KOBİ'lerden oluşmaktadır⁴⁰. KOBİ ile turizm sektörü arasındaki ilişki son derece önemli bir noktadadır. Avrupa Birliği'nde, küçük ve orta boy işletmeler, KOBİ kapsamında değerlendirilmekte ve teşvik edilmektedir. Bu değerlendirme ve teşvik içinde, turizm işletmeleri ve hizmet sektörü yer almaktadır. Bu nedenle KOBİ'ler Turizm politikası gelişimini desteklemektedir.

2.4.1.4. Mesleki Eğitim ve Turizm

Avrupa Birliği'nde Turizmin gelişmesini destekleyen bir diğer ortak politika olan Mesleki eğitim, herhangi bir meslekle ilgili, gerekli bilgi ve beceriyi kazandıran, aynı zamanda bireyin mesleki yeteneğini arttıran bir eğitim türüdür. Mesleki eğitim nitelikli işgücünün yetiştirilmesi ve bireyin işe uyumunu kolaylaştıran bir süreçtir.

Mesleki Eğitim açısından Avrupa Birliği'nde uygulanan program Leonardo Da Vinci (Mesleki Eğitim Programı)'dır. Konsey programı 6 Aralık 1994 yılında

³⁸ Ziya Akkurt, Finans Kulüp Türkiye Finans ve Yöneticiler Vakfı, *Kobiler ve Finansal Hizmetler*, http://www.finanskulup.org.tr/assets/sunum/Ziya_Akkurt_kobiler_finansal_hizmetler.pdf (16 Mart 2007)

³⁹ Sibel Mehter Aykın, Turizm KOBİ'leri ve Avrupa Birliği'nin Turizm Sektörüne Yönelik Yol Haritası, *Anatolia Turizm Araştırmaları Dergisi*, 2001, s.149.

⁴⁰ TURSAB, Türkiye Seyahat Acentaları Birliği, Avrupa Birliği ve Turizm, <http://www.tursab.org.tr/content/turkish/home/ab/abturizm.asp> (16 Mart 2007)

uygulanmasına karar vermiş ve 1 Ocak 1995 yılında da uygulamaya başlamıştır. Program COMETT, PETRA, FORCE ve EUROTENET programlarının başarılı bir devamıdır. Programın temel amacı hem Avrupa Birliği'ne üye hem de Avrupa Birliği'ne aday ülkeleri, mesleki eğitime yönelik politikalar konusunda desteklemek ve geliştirmektir. Uygulanan bu program, ülkeler arası işbirliğini teşvik etmek ve kalitenin artırılmasını hedeflemiştir.

Leonardo Da Vinci Programının üç temel amacı bulunmaktadır. Bunlar:

A. Kişilerin, özellikle gençlerin, temel mesleki eğitim içinde tüm düzeylerde beceri ve yeterliliklerinin artırılması; Bu hedef, istihdamın artırılması ve mesleki entegrasyonun/yeniden entegrasyonun kolaylaştırılması amacıyla diğerleriyle birlikte iş-bağlantılı mesleki eğitim ve çıraklık yoluyla gerçekleştirilebilir.

B. Özellikle teknolojik ve örgütsel değişimi güçlendirmek üzere uyum sağlayabilmeyi artırıp geliştirmeye yönelik sürekli-mesleki eğitimde ve hayat-boyu beceri ve yeterlilikler kazanmada kalitenin yükseltilmesi, bunlara erişimin iyileştirilmesi.

C. Rekabet edebilmeyi ve girişimciliği, yeni istihdam fırsatları açısından da, geliştirmek üzere mesleki eğitimin yenileşme sürecine katılımını destekleyip artırmak. Bu çerçevede, üniversiteler dahil mesleki eğitim kurumları ile işletmeler (özellikle KOBİ'ler) arasında işbirliğinin artırılmasına özel önem verilecektir⁴¹.

Mesleki Eğitim de Turizm sektöründe üzerinde önemle durulması gereken konulardan biridir. Turizm sektöründe çalışacak olan insanların nitelikli iş gücü potansiyelini taşıması gerekir. Hizmet kalitesinin artırılmasındaki en büyük etken, turizmde mesleki eğitimidir ve tatil yapan turistlere hizmet edecek kişilerin iyi bir eğitimden geçirilmesi şarttır. Bunun bilincinde olan Avrupa Birliği turizmde mesleki eğitimin desteklenmesi amacıyla, uygun gördüğü projelere hibe yardımıyla bulunarak, turizmde nitelikli işgücünün gelişmesine destek sağlamaktadır.

⁴¹ Avrupa Birliği Mesleki Eğitim Programı, Ulusal Ajans, http://www.ua.gov.tr/portal/page?_pageid=217,33316&_dad=portal&_schema=PORTAL (30 Mart 2007)

2.4.1.5. Vergilendirme ve Turizm

Turizmin dolaylı da olsa desteklendiği bir diğer AB Politikası da, Vergilendirmedir. Avrupa Birliği'nin vergi ile ilgili politikaların temeli Roma ve Amsterdam Antlaşmalarına dayanmaktadır. Bu antlaşmaların ilgili maddeleri doğrudan vergilendirme, dolaylı vergilendirme, sermaye hareketleri ve Katma Değer Vergisini (KDV) kapsamaktadır. Turizm Sektörünü etkileyen en önemli vergi Katma Değer Vergisi'dir. KDV'de yapılacak indirim ile turizm gelirleri ve faaliyetlerinin artışı arasında ciddi bir oran vardır. Yüksek maliyetler turizm sektörünü etkileyen önemli sorunlardan biridir. Bu nedenle turizm de KDV indirimi uygulaması Avrupa Birliği'nde önemli bir yer teşkil etmektedir. Avrupa Birliği genelinde ortalama yüzde 8 KDV oranı uygulanmaktadır.

2.4.2. Hizmet Alanlar

Hizmet alanlar başlığında Tüketici Politikasına değinilecektir. Avrupa Birliği'nin Tüketici politikası, her AB vatandaşına bir tüketici gözüyle bakmaktadır. Buna göre, Avrupa Birliği tüketici politikasının temel amacı da tüketicilerinin yani AB vatandaşlarının ekonomik çıkarlarını, sağlığını ve güvenliği korumaktır. Avrupa Birliği'nin tüketici politikası, turizm sektörünü yakından ilgilendirmektedir.

"AB tüketici politikasının turizmi etkileyen temel eylem alanları iki başlık altında toplanabilir;

- Tüketiciyi Koruma Standartları
- Ürün Hakkındaki Bilgilendirme⁴².

⁴² Bkz: Mert Ersin, *AB Turizm Politikaları ve Türkiye*, İstanbul, Türsab 25. Yıl Dizisi-1, 1997, Turpres Yayınları (Aktaran Olgun Çiçek ve Işıl Özgen, Avrupa Birliğinde Turist Hakları ve Adaylık sürecinde Türkiye'de ki Uygulamalar, Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Cilt 3, Sayı 3, 2001, <http://www.sbe.deu.edu.tr/Yayinlar/dergi/dergi10/cicek.pdf>) (31 Mart 2007)

Turizm faaliyetine katılan turistler, yabancı bir ülkeye geldiklerinde ülkenin dilini, kültürünü bilmedikleri gibi o ülkedeki ürünlerin yöresel satış adetleri konusunda da bilgisiz olabilirler. İşte bu noktada turizm de tüketicinin korunması hususu önem kazanmaktadır. Her geçen sene artan turist sayısı da tüketici haklarının korunması gerekliliğini arttırmıştır.

“Avrupa’da turistlerin korunması, turizmin tüketici politikasıyla bütünleştirilmesine yönelik genel AB taahhüdünü açıklar. Bu amaçla, turistlere haklarıyla ilgili daha fazla bilgi sağlanmasını veya tüketici korumayı iyileştiren hukuki araçların pekiştirilmesini hedefleyen eylemler söz konusudur. Topluluk, otellerde yangın güvenliği hakkında tedbirler kabul etmiş ve tatil paketleri ve tur paketleri ile ilgili yasalar için asgari standartlar belirlemiştir”⁴³.

⁴³Avrupa Komisyonu Türkiye Delegasyonu, AB Turizm Politikası, <http://www.deltur.cec.eu.int/abturizm.rtf> (31 Mart 2007)

3. TÜRKİYE'DE TURİZM POLİTİKALARININ GELİŞİMİ

Çalışmamızın bu başlığında Cumhuriyet Öncesi Dönemde Turizm ve Planlı Dönem Öncesi Turizm , Planlı Dönemde Turizm konularına değinilecektir.

3.1. Cumhuriyet Öncesi Dönemde Turizm

Çeşitli ticaret yolları üzerinde bulunan Osmanlı İmparatorluğu bir çok seyahatlere sahne olmuştur. İpek ve Baharat Yolu güzergahında tüccarların rahat etmesi amacıyla yaptırılan kervansaraylar, hanlar Osmanlı'nın Cumhuriyet öncesi dönemde ki turizm faaliyetlerinin başlangıcıdır.

“Türkiye’de ilk turizm etkinlikleri ile ilgili verilebilecek örnekler arasında Osmanlı İmparatorluğu döneminde Türkiye’ye getirilen buharlı gemiler sayılabilir. II. Mahmut Döneminde, “Kırlangıç” aldı buharlı geminin alımıyla başlayan deniz taşımacılığı, 1829 yılında Tersane-i Amire tarafından alınan Kebir (büyük) ve Sagir (küçük) buharlı gemilerin alınmasıyla gelişmeye başlamıştır. Aynı yıllarda Aynalıkavak Tersanesinde Eser-i Hayır gemisinin yapımına başlanmıştır. Aynı tersanede Mersin Bahri ve Tairi Bahri adlı iki gemi daha inşa edilmiş ve bu gemilerle Bandırma ve Tekirdağ seferleri yapılmaya başlanmıştır. Bu gemiler aynı zamanda Türkiye Denizcilik İşletmeleri Genel Müdürlüğünün de başlangıcı olmuştur. Bu gemilerin ardından 1838 yılında Fransa seferi yapmak üzere Peyki Sevket vapuru inşaa edilmiştir”⁴⁴.

Avrupa’ya ilk seyahat eden Osmanlı padişahı Abdülaziz, gezdiği bir uluslararası fuardan esinlenerek, İstanbul Sultanahmet Meydan’ında “Sergi-i Umumi-i Osmani” adlı bir serginin açılmasını istemiştir. 28 Şubat 1863 tarihinden 17 Temmuz 1863 tarihine kadar açık kalan bu Uluslar arası Sergi, Osmanlının modern anlamdaki ilk turizm hareketi olmuştur. Bu serginin ardından Turizm ile ilgili faaliyetler ve çeşitli etkinlikler oluşturulmaya başlanmıştır.

⁴⁴ Kozak ve diğ. a.e. s.105.

Sergi Umum-i Osman-i den 2 ay sonra Avrupa'ya ilk düzenli geziler başlamış oldu. Mösyö Misiri tarafından bir seyahat acentası kuruldu ve "Ruzname-i Ceride-i Havadis" adlı gazete de acentanın ilk defa bir ilanı verildi. İlanda 42 günlük Avrupa gezisinin ücretinin 75 Osmanlı Lirası olduğunu yazıyordu. "*Robert College'in yıllık yatılı ücreti o yıllarda 44 Osmanlı Lirası*"⁴⁵ olduğu düşünülürse günün koşullarına göre oldukça yüksek bir rakam olduğu ortaya çıkmaktadır.

Turizm, bu dönemde yavaş yavaş talep görmeye başlayınca "Rehberlik" de önem kazanmıştır. 29 Ekim 1890 tarihinde yayınlanan 190 sayılı Nizamname, bu mesleğin kurumsallaştırılması çabalarının ilk örneği oldu. Rehberleri belli kurallara bağlayan bu nizamnamenin yürütülmesi görevi, İçişleri Bakanlığı tarafından belediyelere verildi. Amacı tercüman rehberlik mesleğini halihazırda yürütenleri veya mesleğe başlayacak olanları disiplin altında tutmak olan nizamname ile mesleğin icrası sırasında iyi niyet gözetmek, düzgün bir Türkçe ve yabancı dil bilgisi yeterliliğinin sınavla tespiti öngörülüyordu. Ne yazıkki Osmanlı Hükümeti bu nizamnameyi yürürlüğe koymasına rağmen uygulaması ile pek ilgilenmedi⁴⁶.

Cumhuriyet öncesi dönemde konaklama sektöründe de birkaç önemli adım atıldı. Bunların başında 1898 yılında kurulan ve Türkiye'nin ilk Otelcilik Uzman Okulunun açılması çalışmalarının yapıldığı Pera Palas⁴⁷ ve 1841 'de Türkiye'nin ilk oteli olma sıfatını taşıyan Otel D'angleter ve 1892 yılında açılan Büyük Londra Oteli geliyor. Yabancı şirketlerin özellikle de acenta taşımacılık alanında çalışanların başlattıkları konaklama yatırımları, birkaç istisna sayılmazsa Türkiye'nin ilk konaklama tesisleri sayılabilir⁴⁸.

⁴⁵ Zafer Toprak, Osmanlı Bankası Arşiv Araştırma Merkezi, Etkinlikler Voyvoda Caddesi Toplantıları 2003-2004, *İstanbul'da Turizm Çabaları: Eğlence Kültürü* http://www.obarsiv.com/etkinlik_vct_0304_zafert_turizm.html (07 Nisan 2007)

⁴⁶ TUREB, Turist Rehberleri Birliği, Rehberliğin Tarihçesi, Turist Rehberliği Nasıl Doğdu, <http://www.tureb.net/GenelBilgiler.asp?id=33> (06 Nisan 2007)

⁴⁷ 1892 yılında Wagon Lits şirketi Orient Express yolcuları için, Pera Palas Oteli kuruldu.

⁴⁸ TÜRSAB, Türkiye Seyahat Acentaları Birliği, Dünden Bugüne, <http://www.tursab.org.tr/content/turkish/kurumsal/tarihce.asp> (09 Nisan 2007)

Otellerle ilgili mevzuat ise 27 Şubat 1310 (Mart 1895) tarihli "Dersaadet ve Bilad-ı Selasede Bulunan Otel ve Misafirhaneler Hakkında Talimat". O tarihlerde oteller sıkı denetim altında tutuluyor: "...otel ve misafirhane sahipleri kabul edecekleri adamların ne taraftan geldiklerini ve isim ve şöhret ve san'at ve ticaretlerini ile tabiiyetlerini mübeyyin olmak üzere matbu cetvelli bir polis defteri tutacak ve bu defterde misafirlerin ne tarihte vürut ve odaları ne vakit isticar eyledikleri mukayyet ve musarrah olacak..."⁴⁹ şeklinde kayıt altına alınması gerektiği belirtiliyordu.

3.2. Planlı Dönem Öncesi Turizm

1923 Yılında Cumhuriyetin ilanından sonra Türkiye'de bir çok alanda büyük yenilikler ve toplumsal değişimler yaşandı. Bu birçok kurum yeniden yapılandırılmaya çalışıldı. Cumhuriyet öncesi dönemde bireysel çabalar ile yürütülmeye çalışılan turizm, cumhuriyetin ilanından sonra, örgütlenme faaliyeti içine girmiştir. Bu dönemde örgütlenme adına yapılan en önemli ilk çalışma, Atatürk'ün talimatları ile Reşit Saffet Atabinen ve bir grup aydın tarafından Türkiye Seyyahın Cemiyeti'nin (bugünkü adıyla Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu) kurulması olmuştur.

"Kurum, ülkede bir boşluğu doldurarak ve gerçek bir ihtiyaca cevap vererek, uzun yıllar turizm, kültür ve teknik alanlarında, bir devlet organı gibi görev yapmış, çalışmaları ile Türkiye'nin ilk prospektüsleri, ilk afişleri, ilk turistik rehberleri, ilk karayolu haritası basılmış, ilk lisan kursları açılmış, ilk tercüman rehber sınavları yapılmış, ilk turizm incelemeleri yazılmış ve yayınlanmış, turizm kongre ve konferansları düzenlenmiş, devlet mekanizmasının, mevzuatın ve metotların, turizm ihtiyaçları ile yeni baştan düşünülmesi yolu açılmaya çalışılmıştır"⁵⁰.

⁴⁹ Zafer Toprak, Osmanlı Bankası Arşiv Araştırma Merkezi, Etkinlikler Voyvoda Caddesi Toplantıları 2003-2004, İstanbul'da Turizm Çabaları: Eğlence Kültürü http://www.obarsiv.com/etkinlik_vct_0304_zafert_turizm.html (07 Nisan 2007)

⁵⁰ Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu, Tarihçemiz, <http://www.turing.org.tr/tr/tarihcemiz.asp> (08 Nisan 2007)

18 Ekim 1923 tarihinde Pera Palas Oteli içinde faaliyete geçen NATTA⁵¹, turizm ve acentacılık alanındaki ilk faaliyetlerine başlamıştı. O dönemde NATTA ile birlikte anılan bir diğer kuruluştaki, PASSRAPID⁵² olmuştur. Bu dönemlerde adı geçen bir diğer seyahat acentası da TUTTA⁵³ dır.

1924 yılında, bir Fransız şirketi olan Vagon Li (Wagon Lits) ile sözleşme yapılarak, Türkiye’de ilk yataklı vagonun hizmete girmesi sağlanmış oldu. Denizcilik alanında da “Seyir Sefain İdaresi” nin kurulması turizm alanında atılan diğer önemli adımlardır. 1925 yılında kurulan, Türkiye Teyyare Cemiyeti, 1933 yılında Türkiye Hava Yolları İşletme İdaresi adını almıştır.

“Türkiye Cumhuriyeti Hükümetinin kurulmasından iki yıl sonra, 8 Kasım 1925 tarih ve 2730 sayılı Ecnebi Seyyahlara Tercümanlık ve Rehberlik Edecekler Hakkında Kararname ile sıkı kurallar belirlendi. Tercüman-rehberlik mesleğine gireceklerin uymaları gerekli esasları 11 maddede toplayan bu kararname rehberlik mesleğinde eğitimin önemini gündeme getirmiş oluyordu. Kararnamenin yayınlanmış olmasına karşın, o yıllarda turistik faaliyetlerle ilgilenen resmi bir kuruluş bulunmadığından, tercüman rehberlerin gerekli bilgiye sahip olup olmadıklarının sınav sonucunda belirlenmesi kağıt üzerinde kaldı”⁵⁴.

“1930 yılında Dahiliye Vekaleti Emniyeti Umumiye Müdüriyeti bünyesinde turizm işleriyle sorumlu bir şube kuruldu. Aynı yıl İstanbul Belediyesi'nde İktisat İşleri Müdüriyetine bağlı bir turizm şubesi açıldı. Bu yılın en önemli olayı da Uluslararası Turizm Birliği'nin (AIT) Kongresinin İstanbul'da yapılması oldu”⁵⁵.

⁵¹ NATTA; Milli Türk Seyahat Acentalığı Ziya ve Şürekası (NATTA)'dır. Kaynak: <http://www.tursab.org.tr/content/turkish/kurumsal/tarihce.asp> (07 Nisan 2007)

⁵² PASSRAPID; Yurtdışından gelen ve yurtdışına gidenlerin pasaport işlemleri, gelenlere rehber sağlama, otel ve pansiyon kiralama, vapur ve tren biletleri satma gibi faaliyetlerde bulunan PASRAPID (Milli Türk Seyahat Şirketi) 1927-37 yılları arasında faaliyet gösterdi.. Kaynak: <http://www.tursab.org.tr/content/turkish/kurumsal/tarihce.asp> (07 Nisan 2007)

⁵³ TUTTA, Le Globe Vapur ve Seyyahin Acenteliği, Buleks ve Nihad ve Şevki Seyahat Acentesi'dir. Kaynak: : <http://www.tursab.org.tr/content/turkish/kurumsal/tarihce.asp> (07 Nisan 2007)

⁵⁴ TUREB, Turist Rehberleri Birliği, Rehberliğin Tarihçesi, Turist Rehberliği Nasıl Doğdu, <http://www.tureb.net/GenelBilgiler.asp?id=33> (06 Nisan 2007)

⁵⁵ TÜRSAB, Türkiye Seyahat Acentaları Birliği, Düünden Bugüne, <http://www.tursab.org.tr/content/turkish/kurumsal/tarihce.asp> (09 Nisan 2007)

“Türkiye’deki turizm ile ilgili ilk kamu örgütlenmesi de 1934 yılında 2450 sayılı İktisat Vekaleti Teşkilat ve Vazifeleri Kanunu ile gerçekleştirilmiştir. Bu yas ile turizm işleri İktisat Vekaleti Dış Ticaret Dairesine bağlı olarak çalışacak Türk Ofis’ine bırakılmıştır. Türk Ofis’i yayın ve tanıtım işlerini yürüten birimi içindeki Turizm Masası, 1938’de önce ayrı bir şubeye dönüştürülmüş, 1939’da Ticaret Vekaleti’nin kuruluşu sırasında Neşriyat ve Propaganda servisi içerisinde Turizm Müdürlüğü adını almıştır. Bu yıllarda turizme bakış açısı genişlerken örgütlenmelerdeki ivedi ihtiyaçlarda gün ışığına çıkmıştır”⁵⁶.

1935 yılında belediyelerde turizm şubeleri kuruldu ve bir rehberlik kursu daha açıldı. Bu kez kurstan 53 kişi mezun oldu. 1940’lı yıllarda II. Dünya Savaşı’nın etkisi ile turizm adeta durdu ve rehberlerin büyük bir kısmı mesleği bırakmak zorunda kaldılar⁵⁷.

1937 Celal Bayar hükümetinde, Vedat Nedim Tör’ün başında olduğu İktisat Bakanlığı içinde bir Turizm Müdürlüğü kuruldu. Bu müdürlüğün gerçekleştirdiği birkaç faaliyet arasında turist girişlerini ilişkin yasal düzenlemeler kayda değer ilk çalışma olarak nitelendirilir⁵⁸.

1939 yılında Turizm Müdürlüğü, Ticaret Bakanlığına bağlı Turizm Dairesi’ne dönüştürüldü. 1940 İstanbul’da kurulmuş olan İstanbul’u sevenler grubu, yurtiçi turizm mirasının ve değerlerinin korunması amacıyla üniversitelerle ortak çalışmalarda bulundu ve çeşitli konferanslar verdi. 1940 yılında Turizm Dairesi önce Matbuat Umum Müdürlüğüne ve sonrada 1943 yılında da Basın Yayın Genel Müdürlüğüne bağlandı. Böylece Turizmin Bakanlık düzeyine çıkarılması adına atılmış önemli bir adım gerçekleşti. İkinci Dünya Savaşı’ndan sonra durma noktasına gelen turizm sektörü 1950’li yıllarda tekrar canlanmaya başladı. 22 Mayıs 1953 yılında “Turizm Endüstrisini Teşvik Kanunu” yürürlüğe girdi. Bu kanun, yerli ve

⁵⁶ Kozak ve diğ., a.e., s.108.

⁵⁷ TUREB, Turist Rehberleri Birliği, Rehberliğin Tarihçesi, Turist Rehberliği Nasıl Doğdu, <http://www.tureb.net/GenelBilgiler.asp?id=33> (06 Nisan 2007)

⁵⁸ TÜRSAB, Türkiye Seyahat Acentaları Birliği, Dünden Bugüne, <http://www.tursab.org.tr/content/turkish/kurumsal/tarihce.asp> (09 Nisan 2007)

yabancı yatırımlara bazı teşvik ve vergi indirimlerini kapsıyordu. 1955 yılında yatırımlara kredi desteği sağlamak amacıyla Turizm Bankası kuruldu. 1957 Yılına gelindiğinde, Basın Yayın ve Turizm Genel Müdürlüğü Bakanlık haline getirildi. 1949'dan 1957'ye kadar Basın Yayın Turizm Genel Müdürlüğü Turizm çalışmalarını yürütmüştür.

1955 Yılında Türkiye Seyahat Acentaları Cemiyeti (TÜSTAC) kuruldu. Seyahat Acentaları'nın yasal olarak bir çerçeveye oturtulması, 14 Eylül 1972 tarihli 1618 sayılı Seyahat Acentaları ve Seyahat Acentaları Birliği Kanunu ile olmuştur. Böylece seyahat acentalarının faaliyetlerinde uygulanacak kurallar belirtilmiş oldu. 4 Eylül 1996 tarihinde 22747 Sayılı Seyahat Acentaları Yönetmeliği yayımlanmıştır. 1963'te Turizm ve Tanıtma Bakanlığı kuruldu. 1963 planlı döneme girildiğinde turizm sektörü hizmetler alt başlığında incelenmeye ve turizm ile ilgili planlar, hedefler, ilkeler ve politikalar oluşturulmaya başlanmıştır. Özetle, Planlı dönem öncesi Turizm çalışmaları yapılmış olsa da, bu dönemde yapılan çalışmalar sınırlı sayıda kalmıştır.

3.3. Planlı Dönemde Turizm

1963 yılı ve sonrası döneme planlı dönem adı verilmektedir. 1963 Yılında turizm sektörü ile ilgili çalışmalara başlanması aslında çok da tesadüfi bir tarih olmamaktadır. 1950'li yıllardaki plansız kalkınmaya tepki olarak, 1963 Planlı döneme geçilmiştir. Türkiye'de Planlı dönemin uygulanmadığı zamanlarda geçiş programları uygulanmıştır. 1978, 1984, 1995 ve 2006 yılı bu geçiş programlarının uygulandığı yıllardır. Kalkınma planlarını kamu için zorunlu, özel sektör için ise yol gösterici bir misyon üstlenmiştir. 1963- 1980 döneminde turizm sektörünün planlı dönem kapsamına alınması ciddi bir atılım olmasına karşın, bu planlama dönemlerinden, 1980 yılına kadar turizm hedeflerinin tam olarak tutturulabildiğini söylemek pek mümkün değildir.

“İkinci Dünya Savaşından sonra hızla gelişen turizm sektörünün ekonomik yönü ağır basmıştır. Turizm sektörüne daha önceki yıllardan itibaren gereken önemi ve önceliği veren ülkelerde, bu faaliyet kolunun, milli gelir ödemeler dengesi, istihdam, katma değer vb. açısından olumlu etkilerin gerçekleşmesi, pek çok ülkeyi turizm sektörünü geliştirmeye zorlamıştır. Özellikle az gelişmiş ülkelerin

gelişebilmeleri için sanayileşmeleri zorunluluğu vardır. Ancak sanayinin ve dış ticaretin finansmanı sorunu, ihracatı ve diğer döviz kazandırıcı faaliyetleri önemli hale getirmiştir. Turizm döviz kazandırıcı özelliği nedeniyle, sanayinin finansmanında en etkili sektörlerden biri durumuna gelmiştir. Dünyada iktisadi refah düzeyi yükseldikçe turizm ile ilgili ihtiyaçların giderek artması, döviz ihtiyacının karşılanmasında çok güçlü bir alternatif olarak ortaya çıkmaktadır⁵⁹.

“Devletin desteği ve politikalar sonucu 1980’li yıllarda turizm, Türkiye ekonomisinin en gözde sektörü haline gelirken, bu gelişmenin sosyal, kültürel ve toplumsal etkileri önemli boyutlara ulaşmıştır. Özellikle 1982 yılında çıkarılan, 2634 sayılı Turizm Teşvik Yasası ve 1985 yılında turizmi “Öncelikli Sektör” durumuna getiren yasa ile turizm büyük ivme kazanmıştır. 1980’li yıllardaki turizm politikaları ile 1960’lı yıllardan beri tüm planlı dönem boyunca gerçekleştirilemeyen kitle turizmi gerçekleştirilmiştir. 1963’lerde yatak sayısı 10,226 adet, turizm yatırımlarının toplam yatırımlar içindeki payı %0.66, turizm gelirlerinin GSMH içindeki payı %0.01, turizm gelirlerinin ihracat içindeki payı %2.1’dir. 1980’li yıllara kadar, turizmin bu göstergeleri 20 yılı aşmasına rağmen çok büyük değişimler göstermemiştir. 1982 yılında çıkarılan yasa ve uygulanan ekonomi politikaları sonucunda, turizmdeki bu göstergeler, özellikle 1985 yılından sonra hızla yükselmiştir”⁶⁰.

3.3.1. Planlı Dönem (1963-1980)

Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1963-1968) döneminde Türkiye’nin turizm potansiyelinin farkına varılmıştır. Plan da Türkiye’nin ödemeler dengesi açığının kapatılmasında turizm sektöründen yararlanmak, Türkiye’nin Turizm talebini karşılamak için gerekli tanıtımları ve yatırımları yapılmasına, Turizm potansiyeli olan bölgelerde yatırımların yoğunlaştırılması gibi çeşitli tedbirlerin alınması hedeflenmiştir. Bu hedefleri gerçekleştirmek ve Türkiye’de Turizm işlerini yürütmek amacıyla yerleşim yerlerin de Turizm Geliştirme Kurulu kurulmasına karar verilmiştir. Personel eğitimine önem verilmesi, yeni kurulacak tesislere vergi muafiyeti

⁵⁹ Mesut Çakır ve Aziz Bostan, Turizm Sektörünün Ekonominin Diğer Sektörler ile Bağlantılarının Girdi-Çıktı Analizi ile Değerlendirilmesi, *Anatolia:Turizm Araştırmaları Dergisi*, Eylül Aralık 2000, s.35.

⁶⁰ Çakır ve Bostan, a.g.m., ss.35-36.

getirilmesi gibi çeşitli önlemlerden bahsedilmiştir. Birinci Kalkınma Planının sonuna gelindiğinde hedefler tam olarak tutturulamamıştır. Turizm gelirleri ancak beklenenin yarısı kadar gerçekleşmiştir. Personel eğitimine önem verilmesi, tanıtıma çalışmaları gibi hedefler yeterli örgütlenme olmadığı için yapılamamıştır. Yine turizm de, çeşitli mevzuat değişikliklerine ihtiyaç duyulması ve imkanların sınırlı olması yapılan hedeflerin gerçekleşmemesinin en büyük nedenlerinden biri olmuştur. Planda her ne kadar hedefler tutturulamamış olsa da, Kalkınma Planlarının içinde hizmetler alt başlığında turizme de yer verilmesi sektörün öneminin anlaşılmaya başlandığının en güzel ispatı olmuştur.

İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1968-1972) dönemde öncelikli olarak bir durum değerlendirmesine gidilmiştir. Değerlendirmenin ardından da bu plan dönemi ile ilgili alınan tedbirlerden bahsedilmiştir. Turizm İşletmeleri Kurumu kurulması, tarihi eserlerin korunması, kitle turizminin geliştirilmesi, turist sayısının ve turizm gelirlerinin artırılması gibi çeşitli hedefler belirtilmiştir. İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planında da yine birinci plan gibi turizm hedeflerine ulaşılamamıştır. Hedeflenen turizm gelirleri de bir önceki plan gibi gerçekleşmemiştir.

Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı (1973- 1977) Daha önceki iki kalkınma planındaki durumlar analiz edilerek, hedeflenen gelirin altında kaldığımız vurgulanmıştır. Hedeflere ulaşmak amacıyla bu dönemde iç ve dış turizmin desteklenmesi, alt yapının düzenlenmesi, özel sektöre ağırlık verilmesi gibi çeşitli tedbirler alınmıştır. Kitle Turizminin önemi vurgulanmıştır. Ancak bu dönemde de hedefler tutturulamamıştır. Dünya Konjoktöründe yaşanan ekonomik durgunluk ve Petrol Krizi Türkiye'yi de etkilenmiştir. Aynı dönemlere rastlayan 1974 Kıbrıs Barış Harekatı, adanın turizm bölgelerine çok yakın olmasından dolayı turizm hareketleri sınırlandırmıştır.

“İlk üç Kalkınma Planı ağırlıklı olarak; ülkenin ödemeler dengesindeki açığını kapatmada turizmden yararlanılabileceğini belirtmekte, turist sayısının ve tüketim

harcamalarının geliştirilmesi, kitle turizmine yönelik yatırımlara ağırlık verilmesi ve bunun içinde özel sektörün desteklenmesi konularında yoğunlaşmaktadır”⁶¹.

“(1963-1979) dönemi: turizmde sektörel örgütlenmenin gerçekleştirildiği teknik altyapı yatırımlarının yapıldığı, bölgesel arazi kullanım planlarının hazırlandığı ve özel sektörü teşvik amacıyla devlet eliyle turizm tesislerinin yapıldığı (TURBAN) yılları kapsamaktadır. Bu dönemde hem sermaye birikiminin yetersizliği hem de özel sektörün turizme teşvik edilmemesi turizm sektörünün yeterince gelişmesini engellemiştir”⁶².

3.3.2. Planlı Dönem (1980-2013)

Çalışmamızın bu bölümünde Planlı dönemde turizm iki başlık altında incelenecektir. Önce Planlı Dönemde 1980-2006 Turizm, ardından Planlı Dönem 2007-2013 Turizm tarihleri ele alınacaktır.

3.3.2.1. Planlı Dönem (1980-2006)

Dördüncü Kalkınma Planı (1979-1983) dönemi Türkiye turizmi açısından son derece önemli bir yıldır. Bu dönemde, kitle turizminin yanında bireysel turizmin geliştirilmesi de vurgulanmıştır. 1982 yılında ciddi bir gelişme yapılarak Turizmi Teşvik Yasası çıkarılmıştır. Turizm Teşvik Yasasının çıkarılması ile sektördeki sorunları çözüme ulaştırmak ve gerekli yasal düzenlemeleri yapmak hedeflenmiştir. Turizm Teşvik Kanunu ve yönetmelikleri 1980’li yılların turizm açısından canlı geçeceğinin sinyallerini vermiştir. Teşvik Kanunu kapsamında çıkarılan yönetmelikler: Turizm Tesisleri Yönetmeliği, Yat Turizmi Yönetmeliği, Kamu Arazisinin Turizm Yatırımlarına Tahsisi Hakkında Yönetmelik, Turizmi Geliştirme

⁶¹ Çiğdem Yalçın, Avrupa Birliğine Üyelik Sürecinde Türkiye’deki Tur Operatörleri ve Seyahat Acentaları, İstanbul, Kasım 2001, http://www.geocities.com/ceteris_paribus_tr/c_yalcin.doc (10 Nisan 2007)

⁶² Çakır ve Bostan, a.g.m., s.43

Fonunun Denetlenmesine Ait Yönetmelik, Turizm Alanlarında ve Turizm Merkezlerinde İmar Planlarının Hazırlanması ve Onaylanmasına İlişkin Yönetmelik, Belgeli Turizm İşletmelerinde Yabancı Personel ve Sanatkarların Çalıştırılması Hakkında Yönetmelik, Turizm Yatırım İşletme ve Kuruluşlarının Denetimi Hakkındaki Yönetmelik, Turizm İşletmelerinin Bakanlıkla, Birbirleriyle ve Müşterileriyle İlişkileri Hakkında Yönetmelikleridir. Bu dönemde hedefler tutturulmamış olsa da turizm de azımsanmayacak bir gelişme kaydedilmiştir. Özellikle tesislerin yatak kapasitelerinde ciddi bir artış olmuştur

Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1985 – 1989) yılları turizm sektörünün tavan yaptığı bir dönem olmuştur. Bu dönem Turizm hedefler ile İlkeler ve Politikalar olmak üzere iki açıdan incelenmiştir. Hedefler kısmında, hedeflenen turizm gelirinden, yurtdışından gelecek olan turist sayısından ve belgeli turizm tesislerinin yatak kapasitelerinden bahsedilmiştir. Beşinci Kalkınma Planında, turizm ile ilgili ilkeler ve politikalarda da; Kitle turizminin yanında bireysel turizme de önem verilmesinden, festival, sağlık gençlik turizmi potansiyellerinden, ekolojik dengeyi korumaktan, yetersiz olan turizm istatistiki bilgilerin modern imkanlar dahilinde toplanmasından, Turizm Bankasının fonlarını kredi olarak kullandırmasından, Balkan ve Üçüncü Dünya ülkeleri ile de turistik ilişkilerin geliştirilmesinden, turizm amaçlı kullanılan doğal çevrenin korunmasından bahsedilmiştir⁶³.

1980 sonrası hazırlanan ilk plan olan Beşinci Kalkınma Planında, Türkiye bütün hedeflerinin de üstünde bir başarı göstermiştir. Bu dönemde 1982 Turizmi Teşvik Kanunu ile birlikte çıkarılan yönetmelikler Turizm sektöründe olumlu etkisini göstermiştir. Bu dönemde de Turizm Teşvik Kanunu Gereğince Uygulanacak Para Cezalarının Tahsili ve Turizmi Geliştirme Fonuna Aktarılması Hakkında Yönetmelik ve Profesyonel Turist Rehberliği Yönetmeliği çıkarılmıştır. Yat Turizmi Yönetmeliği, Kamu Arazisinin Turizm Yatırımlarına Tahsisi Hakkında Yönetmelikler ise günün koşullarına uygun hale getirilmiştir.

Altıncı Kalkınma Planı (1990-1994) döneminde Turizm sektörü ile ilgili olarak bir önceki plan gibi hedeflerden belirtilmiştir. Bu hedeflerde de beklenen turizm geliri, turist sayısı ve yatak kapasitesi sıralanmıştır. Planlar ilkeler ve politikalar kısmında

⁶³ DPT, <http://ekutup.dpt.gov.tr/plan/plan5.pdf>, Ankara, 1984, s.120. (28 Şubat 2007)

festival, sağlık, kongre turizminin yanında bir önceki kalkınma planından farklı olarak golf ve üçüncü yaş turizminden ve bunların geliştirilmesinden, Turizmde bilgi ve becerinin artırılması amacıyla eğitimden, Charter taşımacılığının geliştirilmesi için seyahat acentası ve tur operatörlerinin teşvikinden, toplumun da sağlıklı şartlar içinde tatil yapmasından, alt ve üst yapının niceliğinin geliştirilmesi, turizm mevsiminin uzatılmasından, küçük turistik aile işletmeciliğinin özendirilmesi ve teşvikinden, belirli alanların koruma altına alınarak turizme açılmasından, turizm yatırımlarının çevreye zarar vermeden planlanmasından bahsedilmiştir⁶⁴.

Altıncı Plan döneminde devam eden olumlu gelişmeler karşın, turizm eğitimi, alt yapı yetersizliği, seyahat acentaları ve tur operatörleri ile ilgili düzenlemeler istenilen boyutta gerçekleşmemiştir. 1990 yılında Kıyı Kanunu ve Turizm Bakanlığı Arşiv Hizmetleri Yönetmeliği, 1991 yılında Turizm Yatırım ve İşletmelerinin Niteliklerine İlişkin Yönetmelik, Turizm Uygulama Kurulunun Çalışma Esasları Hakkında Yönetmelik, Turizm Bakanlığınca Mahalli, Milli ve Milletlerarası Turizm Faaliyetlerini Düzenleyen İl Özel İdarelerine Yapılacak Yardım Yönetmeliği, 1992 yılında Turizm Bakanlığı Hizmet İçi Yönetmeliği, 1993 yılında Turizm Alan ve Merkezlerinde Yer Alan Termal Suları Kullanma Hakkı ve İşletilme Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik çıkarılmıştır. Ayrıca Profesyonel Turist Rehberleri Yönetmeliği günün şartlarına göre uyarlanmıştır. Alt yapı da kamu sektörünün yerel yönetimlere yeterli finansman ayırmaması ve turizm çeşitlendirilmesine tam olarak gidilememesi gibi çeşitli nedenlerle hedefler ilkeler ve politikalar tam olarak uygulanamamıştır.

Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1996-2000) Turizm bu dönemde mevcut durum, amaçlar, ilkeler ve politikalar ve de yeni eklenen bir başlık olan hukuki ve kurumsal düzenlemeler şeklinde kısımlara ayrılmıştır Bu dönemde Turizm ile ilgili her planda olduğu gibi bir durum değerlendirilmesine gidilmiştir. Mevcut durum konusunda Altıncı Kalkınma Planına atıfta bulunarak, seyahat acentalığı, tur operatörlüğü, turizm eğitimi, ulaşım, tanıtım ve alt yapı faaliyetlerinde yetersiz olduğu vurgulanmıştır. Ayrıca ATAK projesinin kaynak yetersizliği gibi nedenlerle programlanan şekilde yürütülemediğinden bahsedilmiştir. Amaçlar, ilkeler ve politikalar kısmında, beklenen turizm gelirlerinden, turist sayısından ve yatak kapasitesinden bahsedilmiştir. Bu dönemde diğer dönemlerde olduğu gibi turizm

⁶⁴ DPT, <http://ekutup.dpt.gov.tr/plan/plan6.pdf> Ankara, 1989, ss.281-282. (28 Şubat 2007)

çeşitlendirilmesinden ve yılın dört mevsimin turizm faaliyetlerinde bulunulmasından, yerel yönetim ve halkın katılımından, küçük ölçekli işletmelerin geliştirilmesinden, tanıtım ve pazarlamada özel sektöründe katılımını sağlanmasından, ATAK'ın uygulanabilirliği için gerekli düzenlemelerin yapılmasından, hizmetin kaliteli olması için sertifikasyona geçilmesinden, TUSAP'ın uygulanmasından, Kirleten öder ilkesinin uygulanması gibi çeşitli amaç ,ilke ve politikalarından söz edilmiştir⁶⁵.

Hukuki ve Kurumsal Düzenlemeler başlığı hedeflerinde şunlar yer almıştır: Turizm Bakanlığı Teşkilat ve Görevlerine ilişkin Kanun çalışmaları tamamlanması, Türkiye Seyahat Acenteleri ve Seyahat Acenteleri Birliği Kanununun günün koşullarına uygun hale getirilmesi çalışmaları sonuçlandırılması, Turistik Otelciler ve Turizm İşletmecileri Birliği Kanunu çalışmaları tamamlanması, Deniz Turizmi Birliği Kanunu çalışmaları tamamlanması, Turist Rehberleri ve Turist Rehber Odaları Kanunu çalışmaları sonuçlandırılması, Pansiyon İşletmeleri ve Türkiye Pansiyon İşletmecileri Birliği Kanunu çalışmaları tamamlanması, Gelibolu Yarımadası Tarihi Milli Parkı Özel Yasa düzenleme çalışmaları tamamlanması, Yat Turizmi Yönetmeliği yeniden düzenlenmesi, Turizm personeli için Mesleki Niteliklerin Belgelendirilmesi Hakkında Sertifikasyon Kanunu çalışmaları yapılacağı belirtilmiştir⁶⁶.

Yedinci Kalkınma Planı sonuna gelindiğinde, hedefler tam olarak gerçekleştirilememiştir. Turizmde mesleki belgelendirilme sistemine geçilememiştir, Alt yapı için, ATAK programına uygun bir finans modeli yaratılamamıştır. Tanıtım ile ilgili reformlar istenilen düzeyde olmamıştır. Turizm Yatırım ve İşletmeleri Nitelikleri Yönetmeliği günün şartlarına uygun hale getirilmiştir. 1996 yılında Seyahat Acenteleri Yönetmeliği çıkarılmıştır. 1997 yılında Turizm Amaçlı Sportif Faaliyet Yönetmeliği çıkarılmıştır ve Profesyonel Turist Rehberleri Yönetmeliği bu yılda değişikliğe uğramıştır. 1998 yılında Turizm Şurası Yönetmeliği, 2000'de Turizm Tesisleri Yönetmeliği çıkarılmıştır. Çıkarılan yönetmeliklere karşın Hukuki ve Kurumsal Düzenlemelerde yeralan yasa tasarılarının çoğu kanunlaştırılamamıştır. Bu dönemde 1997 yılında Dünya Turizm Örgütü (UNWTO)'nun 12. Genel Kuruluna

⁶⁵ DPT, <http://ekutup.dpt.gov.tr/plan/vii> , Ankara, 1995, ss.161-162. (01 Nisan 2007)

⁶⁶ DPT, <http://ekutup.dpt.gov.tr/plan/vii> , Ankara,1995, ss.163-164. (01 Nisan 2007)

İstanbul'un ev sahipliği yapması açısından da önemlidir. Bu toplantıda Küresel Turizm Etiği İlkelerinin belirlenmesi amacıyla çağrı yapılmıştır.

8. Beş Yıllık Kalkınma Planı (2001-2005) dönemi Turizmi, Turizm ve Tanıtma olmak üzere iki ana başlık içinde incelemiştir. Birinci başlık olan turizmde öncelikle mevcut durum gözden geçirilmiş ve bunlar ile ilgili bilgilere yer verilmiştir. Bu mevcut bilgiler içinde Türkiye'nin 1980'li yıllardan beri büyük hamleler yaptığına ve Dünyada en çok turist kabul eden ülke sıralamasında 12'den 8. sıraya yükseldiğini ancak yaşanan 1999 Marmara Depremiyle birlikte turist sayısı ve gelirlerde azalma olduğuna değinilmiştir. Ayrıca Turizm merkezlerindeki ulaşım alt yapısı eksikliği, mesleki eğitim belgelendirilmesi, ATAK projesinin finansman sorunlarından bahsedilmiştir⁶⁷.

Turizm ile ilgili amaçlar, ilkeler ve politikalar kısmında ise, Turizm sektörünün dış rekabet gücünü artırması, turizm çeşitliliği ve yılın dört mevsimine yaygın bir turizm anlayışı, sektör yatırımların doğal çevreyi tahrip etmeden yapılması, turizm yoğun olduğu yerlerde halkın ve yerel yönetimlerin katılımının sağlanması, ATAK Projesi kapsamında hazine garantisi dışında bir proje uygulamasının oluşturulması, Turizm Sektörü Ana Planı (TUSAP)'ın uygulamaya geçirilmesi, Milli Parklar ile ilgili sürdürülebilir turizm düzenlemesi yapılması gibi çeşitli hedefler belirtilmiştir⁶⁸.

Hukuki ve Kurumsal Düzenlemeler başlığında ise Türkiye Seyahat Acentaları ve Seyahat Acentaları Birliği Yasasının günün koşullarına uygun hale getirilmesi, Turistik Otelciler ve Turizm İşletmeleri Birliği Kanunu, Deniz Turizmi Birliği Kanun Tasarısı, Türkiye Turist Rehberleri Birliği ve Turist Rehber Odaları Kanunu Tasarı ve Pansiyon İşletmeleri ve Türkiye Pansiyon İşletmecileri Kanun Tasarısı çalışmalarının tamamlanması, Yat Turizmi Yönetmeliğinin yeniden düzenlenmesine yer verilmiştir⁶⁹.

Sekizinci Kalkınma Planınının Turizm ile ilgili ikinci başlığında da birinci başlık gibi öncelikle bir durum değerlendirilmesine gidilmiştir. Bu durum

⁶⁷ DPT, <http://ekutup.dpt.gov.tr/plan/viii/plan8str.pdf>, Ankara, 2000, s.166.(02 Nisan 2007)

⁶⁸ DPT, <http://ekutup.dpt.gov.tr/plan/viii/plan8str.pdf>, Ankara, 2000, ss.167-168. (02 Nisan 2007)

⁶⁹ DPT, <http://ekutup.dpt.gov.tr/plan/viii/plan8str.pdf>, Ankara, 2000, ss.168-169.(02 Nisan 2007)

değerlendirilmesinde Kamunun tek başına Tanıtım da yeterli olamadığına, özel ve kamu kesiminin ortak faaliyet göstermelerinin temin edilemediğine değinmiştir. Amaçlar ilkeler ve politikalar kısmında; tanıtımda Türkiye'nin zengin kültür mirası ve tarihi dokusunun öne çıkarılması, olumsuz imajın yok olması amacıyla yapılacak çalışmaların koordineli bir şekilde yapılması, bu koordineli çalışmaya meslek kuruluşlarının, sivil toplum örgütlerinin, kamu ve özel sektörün de katılımının sağlanması, tanıtımda teknolojiden yararlanılması, yurtdışında yaşayan vatandaşlarımızın da buldukları yerde Türkiye'yi tanıtıcı fahri tanıtma elçileri olmaları gerektiği üzerine vurgu yapılmıştır.

“Turizm de 2006 yılına gelindiğinde, Dokuzuncu Kalkınma Planı yürürlüğe konulmadığı için bu dönemde bir geçiş planı öngörülmüştür. Bu dönemde işletme belgeli yatak sayısının 460 bine, belediye belgeli yatak sayısının 410 bine ulaşması, gelecek turist sayısının 23 milyon kişi, turizm gelirin ise 20 milyar dolar gerçekleşeceği hedeflenmiştir⁷⁰”. Ancak 2006 yılında planlananlar gerçekleşmemiştir. Turist sayısı ve turizm gelirlerinde hedefler tutturulamamıştır. Turizmin kırılğan yapısı nedeniyle çeşitli olaylar turizmi etkilemiştir. Türkiye'nin tanıtımına yeterli payın ayrılmaması, Danimarka ile yaşanan karikatür krizi, Almanya'daki Dünya kupası maçı, Türkiye'de kuş gribi vakalarına rastlanması gibi sebeplerden dolayı bu dönemde turizmden beklenen ve istenen verim sağlanamamıştır.

3.3.2.2. Dokuzuncu Kalkınma Planı (2007-2013)

Dokuzuncu Kalkınma Planı, daha önce beşer yıllık olarak hazırlanan planlardan farklı olarak yedi yıllık bir süre için planlamıştır. Yedi yıl olarak hazırlanmasının sebebi, Avrupa Birliği mali yılı (2007-2013) ile uyumlu olmasının istenilmesidir. Bu nedenle, 2005 yılında sona eren Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planının ardından, yeni bir planın Türkiye Büyük Millet Meclisine sunulması bir yıl kadar ertelenmiştir. Planda “*İstikrar içinde büyüyen, gelirini daha adil paylaşan, küresel ölçekte rekabet gücüne sahip, bilgi toplumuna dönüşen, AB'ye üyelik için uyum sürecini tamamlamış*

⁷⁰ DPT, <http://ekutup.dpt.gov.tr/program/2006.pdf> ,2005, s.224 (03 Nisan 2007)

*bir Türkiye”*⁷¹ vizyonu çizilmesi hedeflenmiştir. Dokuzuncu Kalkınma Planı diğer planlardan farklı olarak yüz bir sayfa hazırlanmış, öz ve gerekli bilgilerin yer verilmesine önem verilmiştir.

Hedefler kısmında Turizm gelirlerinin Dokuzuncu Kalkınma Plan dönemi sonunda 36,4 milyar dolara, ziyaretçi sayısının 38 milyona, yurtdışına çıkacak vatandaş sayısının ise 15 milyona ulaşacağı tahmin edilmektedir. Dokuzuncu Kalkınma Planı dönemi sonunda belgeli toplam yatak sayısının 950 bin olması, inşa halindeki ve proje aşamasındaki tesislerin tamamlanması ve ikinci konutlardaki turizme açılan yataklarla birlikte, toplam yatak sayısının 1,3 milyona ulaşması beklendiği belirtilmiştir⁷².

Hizmetler alt başlığında yer alan turizm ile ilgili olarak alınacak tedbirlerden bahsedilmiştir. 2007- 2013 dönemindeki turizm tedbirleri şunlardır: Turizm sektörü, ülkedeki refah ve gelişmişlik dengesizliklerini azaltıcı doğrultuda yönlendirilecek, turizm potansiyeli olan ancak bugüne kadar yeterince ele alınmamış yörelerde turizm geliştirilerek ekonomik ve sosyal kalkınma sağlanması. Sektörle ilgili tüm yatırımların doğal, tarihsel ve sosyal çevreyi kollayıcı, koruyucu ve geliştirici bir yaklaşım içinde olmasına azami özen gösterilmesi. Sektörde yeni kapasite yaratmanın yanı sıra mevcut ürünün niteliğinin yükseltilmesine ağırlık verilmesi, yeni aktörlerin, tanıtım, pazarlama, altyapı, turizm eğitimi ve çevre konularında görevleri ile kamunun turizm sektöründeki rolü yeniden tanımlanması. Turizmin mevsimlik ve coğrafi dağılımını iyileştirmek ve dış pazarlarda değişen tüketici tercihleri de dikkate alınarak yeni potansiyel alanlar yaratmak amacıyla varış noktası yönetimine ağırlık verilerek golf, kış, dağ, termal, yat, kongre turizmi ve ekoturizm ile ilgili yönlendirme faaliyetleri sürdürülmesi. Türkiye'nin fiyat, hizmet kalitesi ve jeotermal kaynaklar açısından rekabet üstünlüğü göz önüne alınarak, sağlık hizmetleri turizmi desteklenmesi. Mevcut kapasiteleri, karlılık sağlayacak fiyat ve doluluk oranlarında dolduracak talep yaratılincaya kadar, turizm teşviklerinde pazarlama alanına, hava ulaştırmasına ve toplam kalite iyileştirilmesine öncelik verilmesi, Turizm hareketlerinin yoğunlaştığı bölgelerde yerel yönetimlerin ve kullanıcıların turizmle

⁷¹ DPT, <http://ekutup.dpt.gov.tr/plan/ix/9kalkinmaplani.pdf> Ankara, 2006, s.3. (03 Nisan 2007)

⁷² DPT, <http://ekutup.dpt.gov.tr/plan/ix/9kalkinmaplani.pdf> Ankara, 2006, s.61. (03 Nisan 2007)

ilgili kararlara ve kamu eliyle yapılacak fiziki altyapının finansmanına katılımı sağlanması, turizm sektörünün uzun vadeli ve sağlıklı gelişmesini sağlamak üzere Turizm Sektörü Ana Planı hazırlanması, turizm eğitimi ve kalitesinde standardizasyonu, verimlilik ve iş kalitesinin gelişmesini ve istihdam için gerekli beceri düzeylerinin belirlenmesini sağlayacak belgelendirme sistemi getirilmesinden bahsedilmiştir⁷³.

Özetle Kalkınma Planlarına bakacak olursak, “hepsinde asıl hedef, turizm gelirlerini maksimize edebilmek amacıyla, turizmin sosyal kültürel ve doğal çevre üzerindeki etkilerini dikkate almaksızın, ülkenin turizm kapasitesini olabildiğince arttırmaktır. İlk kez Beşinci planda (1985-1989) ekolojik dengeyi korumaktan söz edilmiştir; Altıncı planda (1990-1994) ise festival, kongre, sağlık, termal, kış ve golf turizmi gibi alternatif politikaların geliştirilmesi için öneride bulunulmuştur⁷⁴. Yedinci Kalkınma Planında, turizmdeki mevcut durumun değerlendirilmesi yapıldıktan sonra, diğer planlardan farklı olarak ilk kez hukuki düzenlemeler konusuna ciddi bir şekilde değinmiştir. Sekizinci Kalkınma Planında tanıtma Başlığı turizme eklenmiştir. Dokuzuncu Kalkınma Planı ise yedi yıl olarak hazırlanmıştır, planın giriş kısmında Avrupa Birliği ile uyumu amaçladığını belirtmesi açısından önemlidir.

⁷³ DPT, <http://ekutup.dpt.gov.tr/plan/ix/9kalkinmaplani.pdf> Ankara, 2006, ss. 81-82. (03 Nisan 2007)

⁷⁴ Sevgi Akış, Sürdürülebilir Turizm ve Türkiye, *Anatolia Turizm Araştırmaları Dergisi*, Mart-Haziran 1999, s.38

4. KAMU SEKTÖRÜ VE TURİZM BİRLİKLERİNİN UYUM ÇALIŞMALARI

Kamu Sektörü ve Turizm Birliklerinin uyum çalışmaları başlığı altında önce ; Kamu Sektörü Çalışmalarına ardından da Turizm Birlikleri Çalışmaları konularına değinilecektir.

4.1. Kamu Sektörünün Çalışmaları

Avrupa Birliği'nin politikalarını yakından takip eden Türkiye, turizm sektörünün gelecek yıllardaki öneminin bilincine vararak çalışmalarını uyumlaştırma politikaları üzerine yoğunlaştırmıştır. Türkiye'de büyük bir potansiyele sahip olan turizm sektörü, Avrupa Birliği ülkelerinin de üzerinde durduğu konulardan biridir. Türkiye'de bir çok konuda olduğu gibi Turizm sektörü ile ilgili çalışmalarının büyük bir kısmı kamu sektörü tarafından yapılmakta özel sektör tarafından da desteklenmektedir. Bu nedenle, Türkiye turizm politikasında Avrupa Birliği'nin üzerinde durduğu konulara ve politikalara önem vermeye devam etmektedir. Ulusal Program'da turizm başlığı altında önce AB'nin bir turizm politikası olmadığı vurgulanmış ardından da turizmin diğer politikalar yoluyla desteklendiği belirtilmiş ve Turizm Bakanlığı aracılığıyla yürütülmekte olan yeniden yapılandırma çalışmalarında AB ile uyum, tüketici haklarının korunması, seyahat acentelerinin niteliğinin artırılması, tanıtımın turizm yaratıcı niteliğe kavuşturulması, profesyonelliğin yerleştirilmesi, bürokrasinin azaltılması kriterleri göz önünde bulundurulduğu ifade edilmiştir.

Çalışmamızın bu kısmında Tanıtım, Mesleki Eğitim , Planlama ve Diğer Yapılan Çalışmalar konularına değinilecektir.

4.1.1. Tanıtım

“Tanıtım; hedef kitlenin genel olarak aydınlatılması, kararların açıklanması, bilgi eksikliğini giderilmesi için, sorunlu noktalarda hedef kitleyi bilgilendirme çalışması olarak tanımlanabilir”⁷⁵.

Avrupa Birliği ülkelerinde uygulanan turizm politikalarında tanıtıma büyük bir önem verilmektedir. Türkiye'nin sektördeki en büyük rakipleri olan Yunanistan, İspanya, İtalya ve Fransa tanıtım konusunda çalışmalarını sürdürerek Birlik içindeki sayılı destinasyonlardan olmayı başarmışlardır. Özellikle Avrupa Birliği ülkeleri tanıtıma ayırdıkları bütçe ile bu konuya verdikleri önemi ortaya koymaktadırlar. “İspanya ve Yunanistan, tanıtıma harcadığı her 1 doların karşılığında 25-30 dolar gibi bir girdi sağlamaktadır”⁷⁶. Bu nedenle bir ülkenin tanıtıma harcadığı para boşa yapılmış bir masraf değil; tam aksine kat ve kat geri dönüşümü olan bir yatırım gözüyle algılanmalıdır.

Avrupa Birliği'nde, İspanya'nın tanıtım bütçesinin tamamı kamu sektörü tarafından finanse edilirken, Yunanistan, İtalya, Fransa, Almanya, İngiltere, Avusturya, Hollanda'nın tanıtım bütçesi ise kamu dışındaki kaynaklardan da desteklenmektedir. Fransa'nın tanıtım bütçesinin yüzde 54'lük kısmı devlet tarafından yüzde 46'lık kısmı ise Ulusal Turizm Örgütü MDLF'ye üye kişilerin verdiği üyelik ücretinden ve sektörün katkısından oluşmaktadır. İtalya'da yüzde 80'e yakını devlet tarafından karşılanırken, diğer yüzde 20'lik kısmı ise yerel yönetimler ve sektör karşılamaktadır. Portekiz'de ise devletin finanse ettiği bütçenin önemli bir kısmı kumarhane gelirlerinden oluşmaktadır. 2005 yılında bazı Avrupa Birliği ülkelerinin tanıtım bütçesine bakacak olursak, İspanya 96,2 milyon Euro, İtalya 50 milyon Euro, Fransa ise 51 milyon Euro ayırmıştır⁷⁷. Yurtdışında Türkiye'nin 36,

⁷⁵ Metin Kazancı, *Kamu ve Özel Kesimde Halkla İlişkiler*, 5. Bası, Ankara, 2004, s.73.

⁷⁶ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, Yasama Yılı 4, Cilt 92, 16.04.2002, <http://www.tbmm.gov.tr/tutanak/donem21/yil4/bas/b087m.htm> (02 Mayıs 2007)

⁷⁷ TC Kültür ve Turizm Bakanlığı, *Ulusal Turizm Örgütleri Nasıl Çalışıyor?*, http://www.turizmdebusabah.com/images/06_ulusal_turizm_organizasyonu.ppt (08 Mayıs 2007)

İspanya'nın 31, Yunanistan 26 ve Fransa'nın da 25 tane tanıtım ofisi bulunmaktadır⁷⁸.

“Fransa'nın yurt dışında tanıtımı, süreklilik arz eden bir yapı üzerine dayanmaktadır. Bu misyonu, ekonomik dayanaklı bir gruplaşma olan Maison de la France yüklenmiştir. Bilgi ve iletişim teknolojilerinin kullanımı da teşvik edilmiştir. Böylece, RésinFrance (www.resinfrance.fr) doğrudan bilgisayar bağlantısıyla rezervasyon ağı kurarak, Fransız turistik arzının dünya çapında görülebilmesine destek vermektedir⁷⁹.

Türkiye'deki tanıtım faaliyetlerine bakıldığı zaman bu çalışmaların genelde kamu sektöründeki kuruluşlar ile sürdürüldüğünü görmekteyiz. Tanıtımda başat rol oynayan kamu kurumu Turizm ve Kültür Bakanlığı'dır. 2007 yılındaki tanıtım çalışmalarına kısaca bakacak olursak:

“Türkiye'nin 2007 yılı tanıtım kampanyaları, Batı Avrupa ve Amerika'da Alman SEA, Rusya Federasyonu, Ukrayna ve Türki Cumhuriyetler'de ise Rus Manifesta şirketleri tarafından yürütülecektir⁸⁰. Türkiye'nin tanıtımının iki yabancı şirkete verilmesi kimileri tarafından olumlu kimileri tarafından da olumsuz karşılanmıştır⁸¹. 2007 yılında, 120 milyon dolarlık bir genel tanıtım bütçesi ayıran Türkiye yeni tanıtım filmini (Welcome to Home) yani “Evinize hoş geldiniz” sloganını kullanmıştır.

⁷⁸ TC Kültür ve Tuizm Bakanlığı, Ulusal Turizm Örgütleri Nasıl Çalışıyor?, http://www.turizmdebusabah.com/images/06_ulusal_turizm_organizasyonu.ppt(08 Mayıs 2007)

⁷⁹ Fransa'nın Türkiye Büyükelçiliği, Mayıs 2002, Fransa'da Turizm, <http://www.ambafrance-tr.org/ecrire/upload/fis/fis6.html> (18 Mayıs 2007)

⁸⁰ TC Kültür ve Turizm Bakanlığı, Haber Duyurular, 2007, Türkiye Tanıtım Filmleri ve Afişleri, <http://www.kultur.gov.tr/TR/BelgeGoster.aspx?F6E10F8892433CFFA80988BF5A5E6B092DB08752D3131507> (05 Mayıs 2007)

⁸¹ Olumlu bulan kesim, Türkiye'nin geçen sene özellikle Rusya ve Almanya pazarından fazlasıyla turist kaybettiğini, varolan bu turist potansiyelini tekrar geri kazanmak amacıyla özellikle bu ülkelerdeki şirketlerle anlaşılmasını uygun bulup, bu şirketlerin pazarlama unsuru olarak neyi öne çıkarıp hangi kesime hitap edeceklerini bölge halkını tanıdıkları için daha iyi bildiğini savunmuştur. Olumsuz bakan kesim ise tanıtımın iki yabancı şirkete verilmesini eleştirmiştir. Özellikle Alman şirketinin duyulmadığı ve başka ülkelerde yürüttüğü turizm kampanyaları olmadığını savunmuşlardır.

Yaklaşık 40 saniye süren tanıtım filminde Türkiye’de turizm çeşitleri olarak golf ve yat turizmi dikkat çekerken, Türkiye’nin tarihi dokusu ve kültür mirasını ön plana çıkaran geçişlere de yer verilmiştir. 2007 Yılı için hazırlanan afişlerde T harfi kollarını açmış insanlardan oluşturularak hemen yanına “urkey” yazısı eklenmiştir. Böylece Türkiye’nin turistleri kucaklayan, sıcak ve samimi havası tanıtım afişlerine de yansıtılmıştır.

Turizm ve Kültür Bakanlığı tanıtıma katkısı olan bazı oluşumlara destek vermektedir. Bu desteklere örnek vermek gerekirse; Bakanlık, Eurovision Şarkı Yarışmalarının tanıtım konusundaki etkisinin bilincine vararak, bu konudaki desteklerini sürdürmektedir. Antalya Bölgesinin tanıtımı için Almanya’da oluşturulan Antalya Tanıtım Komitesi’nin 170 bin Euro’luk maliyetinin 80 bin Euro’su Turizm ve Kültür bakanlığı tarafından sağlanmıştır⁸². Böylece Avrupa Birliği ülkelerindeki gibi tanıtımın diğer sektörler tarafından desteklenmesine katkı sağlamaktadır.

Avrupa Birliği’nin turizm alanında gelişmiş olan iki ülkesi İspanya, Yunanistan tanıtım faaliyetlerini yurt dışında teşkilatlanmış birlik veya şirketler aracılığıyla yürütmektedirler. Avrupa Birliği ülkelerinin uyguladığı turizm politikalarını yakından takip eden Türkiye, kültürel mirasını, Türk dilini, kültürünü ve sanatını tanıtmak, kültürel alışverişi geliştirmek amacıyla Bakanlıklar ve TOBB işbirliği ile Yunus Emre Vakfı’nın kurulmasını öngören yasa tasarısı TBMM’de kabul edilmiştir⁸³.

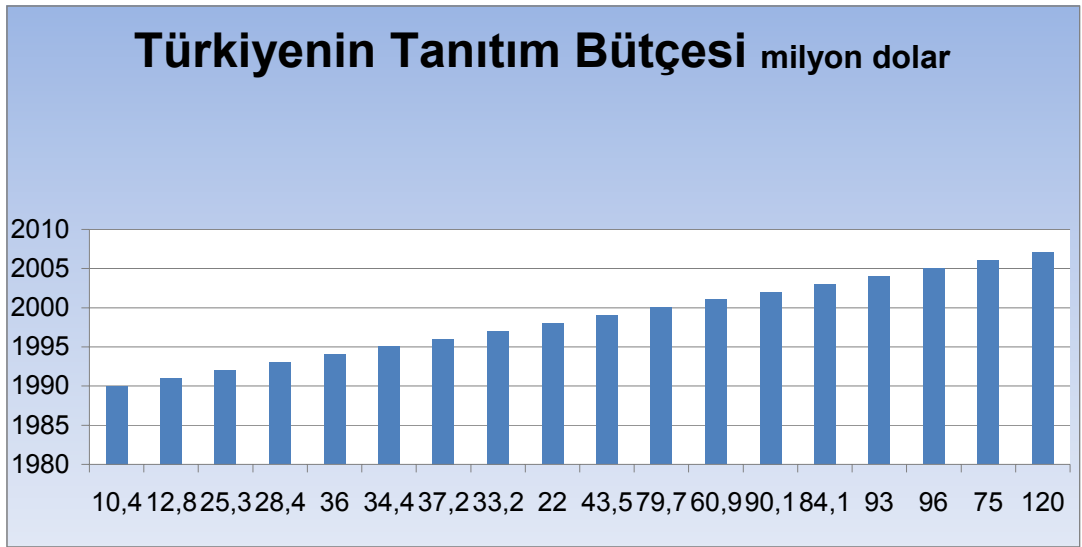
Avrupa Birliği 1985 yılından bu yana her yıl bir ya da birkaç ülkeyi Avrupa Kültür Başkenti ilan etmektedir. İstanbul’da 2010 yılında Avrupa’nın dört kültür başkentinden biri olması, Türkiye’nin tanıtım konusunda elde edeceği büyük bir fırsat olacaktır. Geçmiş yıllarda Avrupa Kültür başkenti ilan edilen ülkelere bazıları Atina-Yunanistan (1985), Floransa-İtalya (1986), Paris-Fransa (1989), Madrid-İspanya (1992), Lizbon-Portekiz (1994) gibi turizmde önem kazanmış ülkelere olmaktadır.

⁸² Turizm Haberleri, 16.04.2007. <http://www.turizmhaberleri.com/Haberayrinti.asp?ID=4546> (02 Mayıs 2007)

⁸³ Kanun Tasarısı için bkz: Türkiye Cumhuriyeti Başbakanlık <http://www.basbakanlik.gov.tr/docs/kkgm/kanuntasarilari/yunusemre.doc> (02 Mayıs 2007)

Avrupa Birliği'ne aday durumunda olan Türkiye'nin sektördeki rakipleri yine birlik içindeki Yunanistan, İspanya, Fransa ve İtalya oluşturmaktadır. Özellikle tanıtım konusunda kamu sektörünün ağırlıklı olması, Türkiye'nin pazarlama hataları, tanıtıma diğer ülkelerden daha geç başlaması gibi eksikliklerinin olduğu bir gerçektir. Ancak Tanıtıma 2007 yılında 120 milyon dolar gibi büyük bir bütçenin aktarılması, katılan uluslar arası fuar ve standların her geçen yıl artırılması, yeni tanıtım ofislerinin açılmaya devam etmesi ve tanıtımda yerel kuruluşların desteklemesi, 2010 yılında İstanbul'un Kültür Başkenti ilan edilmesi Türkiye'nin Avrupa Birliği ülkeleri ile uyumlu faaliyetlerden olmuştur.

Şekil 4.1 Türkiye'nin Tanıtım Bütçesi (1990-2007)

Kaynak: http://www.turizmhaber.eu/turizmrakamlari_id.6.html derlenmiştir.

Şekil 4.1'de görüldüğü üzere Türkiye'nin tanıtım bütçesi 1990 yılından bu yana 2005 yılı hariç genelde artış göstermiştir. Türkiye, 2007 yılında tanıtım bütçesine 120 milyon dolar ayırarak, bu zamana kadar ki en yüksek finansal kaynağı sağlamıştır.

4.1.2. Mesleki Eğitim

Avrupa Birliği ülkeleri içinde, mesleki eğitime büyük bir önem verilmekte ve bu nedenle de eğitime ciddi bir finansal kaynak aktarılmaktadır. AB'ye aday ülke olan Türkiye, turizmde mesleki eğitimin bilincine vararak bir takım çalışmalara başlamıştır. Ancak Türkiye'nin bu alanda yapmış olduğu çalışmalar henüz yeterli değildir; her geçen sene mesleki eğitimin önemine varılarak, Avrupa Birliği'ne uyum amacıyla çalışmalar sürdürölmektedir.

“Türkiye’de turizm eğitimi, 3 Şubat 2006 tarih ve 5450 sayılı Kamu Kurum ve Kuruluşlarına bağlı Okulların Milli Eğitim Bakanlığına devredilmesi ile bazı kanunlarda ve kanun hükmünde kararnelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun ile Milli Eğitim Bakanlığı’na devredilene kadar Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından 10 Turizm Eğitim Merkezi’nde (TUREM)⁸⁴ düzenlenen ‘Turizm İşletmelerine Personel Yetiştirme Temel Eğitim Kursları’nın yanında, Milli Eğitim Bakanlığı tarafından orta öğretim düzeyindeki okullarda gerçekleştirilen, eğitim, ön lisans ve lisans olmak üzere yüksek öğretim düzeyindeki programlar aracılığı ile farklı düzeylerde yapılmaktadır. Milli Eğitim Bakanlığı’na bağlı 101 Anadolu Otelcilik ve Turizm Meslek Lisesi ve 16 Özel Otelcilik ve Turizm Lisesi, yükseköğretim düzeyinde ise 54 Meslek Yüksek Okulu’nda 125 adet turizm bölümü ile 27 yüksekokul ve fakültede 39 adet turizm bölümü bulunmaktadır”⁸⁵.

“Avrupa Birliği ülkelerinden İspanya’da Hükümet, Mesleki Eğitim ve Profesyonel Yeterlilikler üzerine Organik yasayı 2002 yılında onaylamıştır. Bu yasa, Yeterlilikler ve Mesleki Eğitim Ulusal Sistemini kurmuş ve mesleki eğitimin mevcut alt sistemlerini tek bir sistem halinde düzenleme amacı ile bu eğitim türlerinde reform sağlamıştır. “Catálogo Nacional de Cualificaciones profesionales” (Profesyonel yeterlilikler konulu Ulusal Katalog) sistemin kurumsal lideri olmuştur. Amacı, yaşam

⁸⁴ TUREM, turizm sektöründe nitelikli ara eleman yetiştirmek amacıyla Turizm Bakanlığı tarafından kurulan Turizm Eğitim Merkezleri.

⁸⁵ Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı, Dokuzuncu Kalkınma Planı, (2007-2013) Turizm Özel İhtisas Komisyonu Raporu, 24 Ocak 2006, s.37. http://plan9.dpt.gov.tr/oik49_turizm/49turizm.pdf (09 Mayıs 2007)

boyu öğrenme, işçilerin hareketliliği ve iş piyasası birliğinin yanı sıra Mesleki eğitim ve iş piyasası arasına bütünleşmeyi ve yeterliliği kolaylaştırmaktır”⁸⁶.

“ Fransa’da ise Mesleki lise, öğrencileri verdiği iki yıllık eğitim süresince mesleki yeterlik sertifikası (CAP) veya mesleki eğitim diploması (BEP)’e tekabül eden mesleki yeterlilik derecesine hazırlar. Bu yeterlilik dereceleri, öğrencilerin mezun olur olmaz iş bulabilmelerini sağlamaya yönelik olarak hazırlanmıştır. Ancak, isteyen öğrenciler bu iki yıla ilaveten iki yıl daha eğitim almak suretiyle (“birinci” ve “son” mesleki sınıflar) sunulan 48 uzmanlık alanı içerisinde birini seçerek mesleki bakaloreya sınavına girebilirler”⁸⁷.

“Fransa’da, turizm, otelcilik veya lokantacılık mesleklerine yönelik 900 eğitim kurumu mevcuttur. Değişik işler için eğitim verirler : servis elemanı, aşçı, otel yöneticisi... Bu nitelikler, her düzeyde, Devlet diplomalarıyla onaylanmaktadır”⁸⁸.

Turizmdeki mesleki eğitimin gelişmesinde anahtar rol oynayan sertifikasyon sistemi Avrupa Birliği ülkelerinde olduğu gibi Türkiye’de de kabul edilmiştir ve bu konuda çalışmalara başlanmıştır. Türkiye’de Mesleki Eğitimin Avrupa Birliği’ne uyumlu bir şekilde yapılandırılması amacıyla uygulanan program (MEGEP) Mesleki Eğitim ve Öğretim Sisteminin Güçlendirilmesi Projesi 4 Temmuz 2000 tarihinde Türkiye ile Avrupa Birliği arasında imzalanmıştır. “Projenin Teknik Yardım Ekibi 30 Eylül 2002 tarihinde çalışmalarına başlamıştır. MEGEP’in süresi beş yıldır; ilk altı ayı başlangıç dönemi, geri kalan 4,5 yıllık süre ise uygulama dönemi olarak ayrılmıştır. Projenin toplam bütçesi 58,2 milyon eurodur; bunun 51 milyon euroluk kısmı AB tarafından sağlanan hibe, geri kalan 7,2 milyon euroluk kısmı ise Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti’nin yerel katkısıdır”⁸⁹. MEGEP projesi kapsamında verilen sertifikaların ve diplomaların Uluslar arası alanda geçerliliği olması da ayrı bir önem taşımaktadır.

⁸⁶ Megep, <http://www.megep.meb.gov.tr/indextr.html> (23 Nisan 2007]

⁸⁷ Megep, <http://www.megep.meb.gov.tr/indextr.html> (23 Nisan 2007)

⁸⁸ Fransa’nın Türkiye Büyükelçiliği, Fransa’da Turizm, Mayıs 2002
<http://www.ambafrance-tr.org/ecrire/upload/fis/fis6.html> (18 Mayıs 2007)

⁸⁹ Megep, <http://www.megep.meb.gov.tr/indextr.html> (23 Nisan 2007)

Proje kapsamında Adana, Antalya ve Kayseri'deki üç meslek lisesi AB Mesleki Eğitim Geliştirme Projesi (MEGEP) Kapsamında Avrupa Birliği'nde geçerli diploma almaya hak kazanmışlardır. Proje 2007 yılından itibaren geçerli olacaktır⁹⁰.

Avrupa Birliği'ne uyum amacıyla Türkiye'de mesleki yeterlilik çalışmalarını yasal bir düzene oturtmak için hazırlanan yasa tasarısı Türkiye Büyük Millet Meclisinde 21 Eylül 2006 tarihinde kabul edilmiş ve 7 Ekim 2006 tarihinde resmi gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Böylece mesleki alanlarda ulusal yeterlilik esaslarını belirlemek, ölçmek ve sertifikasyon faaliyetlerinin düzenlenmesi öngörülmüştür. Bu belge sayesinde, uluslar arası alanda yabancı dil bilen herkes dünyanın her tarafında meslek erbabı olarak çalışabilecektir. Böylece bireyler Türkiye'de şuanda yaptığı işi Avrupa Birliği ülkelerinde de yapabilecek kapasitede olduğu ispatlamış olacaktır.

Mesleki yeterlilik Kurumu'nun görevlerini Kurumun Başkanı Akbaş, şu şekilde sıralamıştır :

- Ulusal mesleki yeterlilik sisteminin esaslarını belirlemek
- Ulusal meslek standartlarının hazırlanmasını sağlamak.
- Ulusal meslekî yeterlilikler alanındaki eğitim ve öğretim kurumlarını ve programlarını akredite edecek kurumları belirlemek.
- Mesleki Yeterlilik alanında sınav ve belgelendirme sistemini kurmak ve işletmek.
- İşgücüne yurtdışında mesleğinde istihdam imkanı sağlamak.
- Türkiye'de çalışacak yabancıların meslekî yeterlilik belgesini doğrulamak.

91

Mesleki Yeterlilik Kurumunun kuruluş nedeni şu şekilde belirtilmiştir: Örgün ve yaygın meslekî ve teknik eğitim veren okullardan mezun olanlara verilen diploma veya belgeler, kişilerin sahip oldukları bilgi ve becerileri yeterince ve güvenilir biçimde yansıtmamakta, çoğu zaman bir kurumun verdiği belge diğer kurum

⁹⁰ Ayrıntı için bkz, Eğitim Gazetesi, 3 Meslek Lisesi AB'ye girdi, 07.06.2006. http://www.egitimgazetesi.com/read_news.php?nID=73040 (23 Nisan 2007)

⁹¹ Bayram Akbaş, MEGEP, Megep Görevler, 25.03.2007 Ankara (23 Nisan 2007) <http://www.megep.meb.gov.tr/Resimler/AnkaraMYK25Mart2007/MYK-BayramAkbas25Mart07.ppt>

tarafından kabul edilmemektedir. Herhangi bir eğitim almadan, çalışarak beceri edinen kişilerin büyük bir bölümü sahip oldukları becerilerini belgelendirme imkânı bulamamaktadır. Bu durum, işgücünün meslekî yeterliliğinin objektif olarak değerlendirilmesini engellemekte, en basit ifadeyle işsizlerin iş bulmasına, işverenlerin de aradığı işçiyi temin etmelerine imkân vermemektedir. Ayrıca, akredite edilmiş meslekî yeterlilik belgeleri olmadığı için işgücünün yurt dışında istihdam edilmelerinde çok büyük güçlüklerle karşılaşmaktadır. Bu olumsuzlukları olumlu hale getirmek için AB diğer ülkelerin de olduğu gibi ülkemizde de uyum sürecinde ve sürecin devamlılığının sağlanması açısından böyle bir kuruma ihtiyaç doğmuştur⁹².

Avrupa Birliği'nin eğitim programlarından olan Socrates, Youth, Leonardo da Vinci gibi programlara Türkiye 2004 yılında katılmıştır. Programlar içinde mesleki eğitimin gelişimini sağlayan Leonardo Mesleki Eğitim Programı: mesleki eğitimin kalitesinin artırılması ve güçlendirilmesini amaçlamaktadır. Mesleki Eğitimi almış kişiler, öğrenciler, genç işçiler, eğitimciler ve yeni mezunlar için üye /aday ülkelere ziyaret, eğitimcilerin ve mesleki eğitim uzmanlarının eğitimi için uluslararası değişim, tematik konularda uzmanların eğitim ziyaretleri projeleri, bilgi ve iletişim teknolojilerinin mesleki eğitimde kullanılmasına, mesleki eğitimde yenilik ve kaliteyi geliştirmesine ve transferine yönelik projeler, mesleki eğitimde yabancı dil ve kültür bilgisinin geliştirilmesine yönelik projeler bu program kapsamında ülkemizin yararlanacağı alanlardır⁹³.

Turizm sektörünün öznesini oluşturan insan unsurunun nitelikli bir yapıya kavuşturulması hem kamu sektörünün hem de özel sektörün birlikte hareket etmesinden geçmektedir. Bu nedenle mesleki eğitim konusunda hala eksikliklerimiz bulunmakla birlikte, Avrupa Birliği'ni yakından takip eden Türkiye'nin 2004 yılında Avrupa Birliği'nin eğitim programlarına katılmayı kabul etmesi, MEGEP Programı kapsamında sertifikasyon sistemine başlaması, 2006 yılında Mesleki Yeterlilik Kurumu Kanunu (MYK) çıkartması önemli olarak karşımıza çıkmaktadır.

⁹² Neden MYK? <http://www.megep.meb.gov.tr/indextr.html> (09 Mayıs 2007)

⁹³ TC Milli Eğitim Bakanlığı, Avrupa Birliği Eğitim Programlarına Türkiye'nin Katılımı, www.meb.gov.tr/duyurular/duyurular/AvrupaBirligi2004/ABEgitimProgTurkiyeninKatilimi.htm (09 Mayıs 2007)

4.1.3. Planlama

Turizm sektöründe etkin verimlilik elde edilmesi için üzerinde durulması gereken önemli noktalardan biri de “Planlama”dır. Varolan kaynakların ve turizm potansiyelinin değerlendirilmesi amacıyla kısa, orta ve uzun vadede planlama yapılması sağlıklı bir turizm gelişimi için şarttır. Planlamaya başlanmadan önce, mevcut durumun iyi tespit edilmesi, yapılması gerekenlerin kısa, orta ve uzun vadede belirlenmesi gerekmektedir. Plansız bir turizm yönetimi turizme zarar verir, turizmin gelişimini ve ilerlemesini engeller.

Avrupa Birliği standartlarına uygun bir turizm politikası yürütmek amacıyla TC Turizm ve Kültür Bakanlığı yoğun bir şekilde çalışmalarını sürdürmektedir. Türkiye'nin turizm konusundaki en büyük sıkıntısı Turizm Master Planının olmayışından kaynaklanıyordu. Bu amaçla çalışmalarını sürdüren Turizm ve Kültür Bakanlığı master planı olarak Türkiye Turizm Stratejisi 2023'ü hazırlamıştır. 28 Şubat 2007 tarihinde Yüksek Planlama Kurulunun onaylayarak, 02 Mart 2007 tarihinde yürürlüğe koyduğu Türkiye Turizm Stratejisi 2023 ve Türkiye Turizm Stratejisi Eylem Planı (2007-2013) Dokuzuncu Kalkınma Planı doğrultusunda oluşturulmuştur. Ayrıca 2023 Yılı Cumhuriyetimizi yüzüncü yılı olması nedeniyle de özel bir önem taşıyan bir tarihtir.

Türkiye Turizm Stratejisi 2023'te belirtilen stratejiler şunlardır⁹⁴:

- Planlama
- Yatırım
- Örgütlenme
- İç Turizm
- Araştırma- Geliştirme(Ar-ge)
- Hizmet
- Ulaşım
- Altyapının Güçlendirilmesi
- Tanıtım ve Pazarlama

⁹⁴ TC Turizm ve Kültür Bakanlığı, Türkiye Turizm Stratejisi 2023, http://www.kultur.gov.tr/TR/Tempdosyalar/189566_TTStratejisi2023.pdf (10 Mayıs 2007)

- Eğitim
- Kentsel Ölçekte Markalaşma
- Turizm Çeşitlendirilmesi
- Mevcut Turizm Alanlarının Rehabilitasyonu
- Varış Noktalarının Geliştirilmesi

İtalya'nın Turizm stratejilerinin temel öncelikleri; marka ve imaj kampanyasının yürütülmesi, turizm alanında daha büyük ve enformatik yatırımların yapılması, turistik ürünlerin çeşitlendirilmesi, turizm tanıtımları için önemli etkinliklerin düzenlenmesinden oluşmaktadır⁹⁵.

Avrupa Birliği ülkelerinden Yunanistan'da 2007-2012 yıllarını kapsayan beş yıllık turizm gelişme planında, dengeli büyüme ve kalite odaklı olarak tanımlanırken, hizmet kalitesinin artırılması, ürünlerin dengeli geliştirilmesi, alt yapı ve üst yapıda iyileştirme gibi amaçları bulunmaktadır⁹⁶.

Turizm ve Kültür Bakanlığı tarafından hazırlana stratejik eylem planı ve Turizm stratejisi taslak aşamasından bu yana çeşitli eleştirilere maruz kalmıştır. Yapılan eleştirilerde planın niyetten öteye gitmediği, sadece Avrupa Birliği'ne adaylığa odaklanıldığı ayrıca neden ören yerlere ve müzelere yer verilmediği, gelecek turizm tahminlerin yanlış olduğu gibi çeşitli şekillerde eleştirilmiştir. Ancak diğer Avrupa Birliği ülkelerine baktığımız zaman bu ülkelerinde master planı hazırlayarak, turizm konusunda bir strateji oluşturduğunu görmekteyiz. Bu nedenle, yapılan eleştirilere rağmen, Türkiye'nin bir master planı hazırlaması ve birlik ülkeleri gibi bu planda tanıtım, turizm çeşitlendirmesine önem vermesi Avrupa Birliği ile ilgili uyumlu çalışmalardan olmaktadır.

⁹⁵ http://www.turizmdebusabah.com/images/06_ulusal_turizm_orgutleri.ppt#19 (08 Mayıs 2007)

⁹⁶ Erol Özark Kemer Gözcü, Antalya Kemer'in Günlük Haber Portalı, 27.10.2006, Karşı Yaka Yunanistan, http://www.kemergozcu.com/index.php?page=vazar_detay&dene=&tip=7&id=257&yazar_id=19 (9 Mayıs 2007)

4.1.4. Diğer Çalışmalar

Kamu sektörü, turizm alt yapı yatırımları, turizm çeşitlendirmesi, yasal düzenlemeler ile Avrupa Birliği'nin Turizm politikasını yakalamayı hedeflemektedir. Kamu sektörünün diğer çalışmalarına bakacak olursak karşımıza şöyle bir tablo çıkmaktadır.

Alt yapı yatırımlarında, özellikle turizm beldeleri olan Antalya, Manavgat, Alanya, İzmir, Kemer, Çeşme'de alt yapı çalışmalarına başlanması bir kısmının da bitirilmesi bu konuda yapılan çalışmalardan olmuştur. Atık su arıtma tesisleri, içme suyu tesisi, kanalizasyon kollektör hattı, telesiyej tesisleri, kompost tesisleri ve turistik karayolları çalışmaları yoğunluk kazanmıştır. Her geçen gün Avrupa Birliği'ne uyum amaçlı çalışmalarda bulunan Türkiye, 2006 yılında da alt yapı çalışmaları olarak şunlar gerçekleştirilmiştir: Belek II Arıtma, Boğazkent Arıtma, Kumköy Arıtma, Manavgat Arıtma, Avsallar Arıtma, Antalya Lara Arıtma Tesisleri⁹⁷.

Zengin ve tarihi bir destinasyona sahip olan Türkiye'nin Turizm çeşitlendirmesi ile ilgili çalışmaları planlı dönemlerden bu yana devam etmektedir. Bu çalışmalarından bazılarını örnek vermek gerekirse; Yayla Turizmi konusunda Turizm ve Kültür Bakanlığı Yayla Turizmi Projesi başlığı altında çoğunluğu Karadeniz bölgesinde olmak üzere 26 yayla turizm merkezi ilan etmiştir. "Türkiye'de Turizm Bakanlığı golf turizmine yönelik olmak üzere turizm alan ve merkezlerinde 11 adet golf alanı planlamıştır. Bu golf alanlarının bir kısmı faaliyete geçirilmiş, diğer bir kısmı ise halen yatırım aşamasındadır"⁹⁸. Sağlık turizmi konusunda Avrupa Birliği ülkelerinin yeni trendlerinden olan SPA⁹⁹ merkezlerinden Türkiye'de de bulunmaktadır. Özellikle beş yıldızlı otellerin bir çoğunda SPA merkezleri vardır.

⁹⁷ TC Turizm ve Kültür Bakanlığı, Yatırım ve İşletmeler Genel Müdürlüğü, <http://yigm.kulturturizm.gov.tr/BelgeGoster.aspx?F6E10F8892433CFF53EAB0712E921A5F47B708868ACC0564> (30 Nisan 2007)

⁹⁸ TC Turizm ve Kültür Bakanlığı, <http://www.kultur.gov.tr/TR/yonlendir.aspx?F6E10F8892433CFF679A66406202CCB039FDFE811AF88F01> (25 Nisan 2007)

⁹⁹ SPA: Latince "Salus Per Aquam" teriminin baş harflerinden oluşuyor. "Su ile gelen iyilik" anlamına gelen bu terim Roma döneminden beri termal ya da deniz suyunun ağırlıklı olarak kullanıldığı vücut bakımı ve tedavileri için kullanılıyor.

Kaynak: <http://www.tursab.org.tr/content/turkish/istatistikler/akrobat/CESIT/03EySpa.pdf> (18.05.07)

Son olarak 25 Ekim 2005 tarihinde kabul edilen “Turizm Tesislerinin Belgelendirilmesi ve Niteliklerine ilişkin Yönetmelikte” getirilen düzenlemeler ile 18 Kasım 2005 tarihinde kabul edilen KOBİ’lerin Tanımı, Nitelikleri ve Sınıflandırılması Hakkındaki Yönetmelik’in çıkarılması ile seyahat acentalarının da KOBİ kapsamına alınması Avrupa Birliği ile ilgili uyum çalışmaları arasında yer alır. Ayrıca “13/01/2007 tarih, 26402 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren Kanun ile 2364 sayılı Turizmi Teşvik Kanunu ve 1618 sayılı Seyahat Acentaları ve Seyahat Acentaları Birliği Kanunu'nun bazı maddeleri değiştirilmiştir. Söz konusu değişiklikler ile Avrupa Birliği ülkelerinin uymak zorunda oldukları düzenlemelere uyum amaçlanmıştır”¹⁰⁰.

4.2. Turizm Birliklerinin Çalışmaları

Kamu sektörü gibi, bir çok turizm birlik ve kurum da Avrupa Birliği’nde oluşturulmaya çalışılan turizm politikalarını yakından takip etmektedir. Turizmin gelişmesine katkı sağlayan bu kuruluşlar, Türkiye Seyahat Acentaları Birliği (TURSAB), Turistik Otelciler ve İşletmeciler Birliği (TUROB), Turist Rehberleri Birliği (TUREB), Türkiye Otelciler Federasyonu Derneği (TUROFED) Türkiye Turizm Yatırımcıları Derneği (TTYD) başta olmak üzere çeşitli seyahat acentaları, tur operatörleri ve otellerden oluşmaktadır.

Avrupa Birliği ülkelerinde uygulanan turizm politikalarının temeli kamu sektörünün özendirme ve yönlendirmesinin dışında özel sektör tarafından yapılmaktadır. Türkiye’de turizm örgütleri tanıtım kampanyaları, uluslararası panellere ve konferanslar, çeşitli alt yapı ve üst yapı yatırımları, çeşitli uluslararası turizm örgütlerine üye olarak turizmi desteklemeye devam etmektedir. Ancak Türkiye’de ki özel sektörün turizme katılım oranı Avrupa Birliği’ndeki kadar etkin değildir.

¹⁰⁰ Kültür ve Turizm Bakanlığı, Basın ve Halkla İlişkiler Müşavirliği’nden 13 Nisan 2007 tarihli Bilgi Edinme Talebi Cevabı e-posta : bilgiedinme@kulturturizm.gov.tr

4.2.1. Mavi Bayrak

Avrupa Birliği'nin, kendi ÷lkelerinde y÷zme amacı ile kullanılacak göl ve deniz suları için gerekli su kalitelerini belirleyen mikrobiyolojik parametreleri, yol gösterici ve uyulması zorunlu hükümlerini ortaya koyduğu Mavi Bayrak uygulamasına Türkiye de katılmıştır. Önceleri üye ÷lke dışında katılımın yapılmadığı bu uygulamaya o zaman birliğe üye olmayan Finlandiya'nın¹⁰¹ kabulünden sonra Türkiye de hızla bu çalışmanın içinde yerini almıştır

Mavi Bayrak, "1987'de kurulan merkezi Danimarka'da bulunan Avrupa Çevre Eğitim Vakfı (FEE) koordinasyonunda yürütölen uluslararası dört projeden birisidir ve aynı zamanda bir çevre ödölü olmakla birlikte, plaj ve marinalar için öngörölen uluslararası bir standarttır"¹⁰².

Mavi Bayrak Kampanyası dört temel konu üzerinde yoğunlaşmıştır. Bunlar:

- Y÷zme amacıyla kullanılan suyun niteliği.
- Çevresel eğitim ve bilgilendirme çalışmalarının yönlendirilmesi
- Plaj düzeni ve emniyetinin sağlanması.
- Çevre Yönetimi ¹⁰³

Türkiye'de Mavi Bayrak uygulaması Türkiye Çevre Eğitim Vakfı¹⁰⁴ koordinasyonunda yürütölmektedir, ayrıca önemli turizm örgütlerinden olan Turizm Yatırımcıları Derneği Mavi Bayrak ile ilgili hemen hemen bütün uluslar arası toplantılarda yer almaya devam etmektedir.

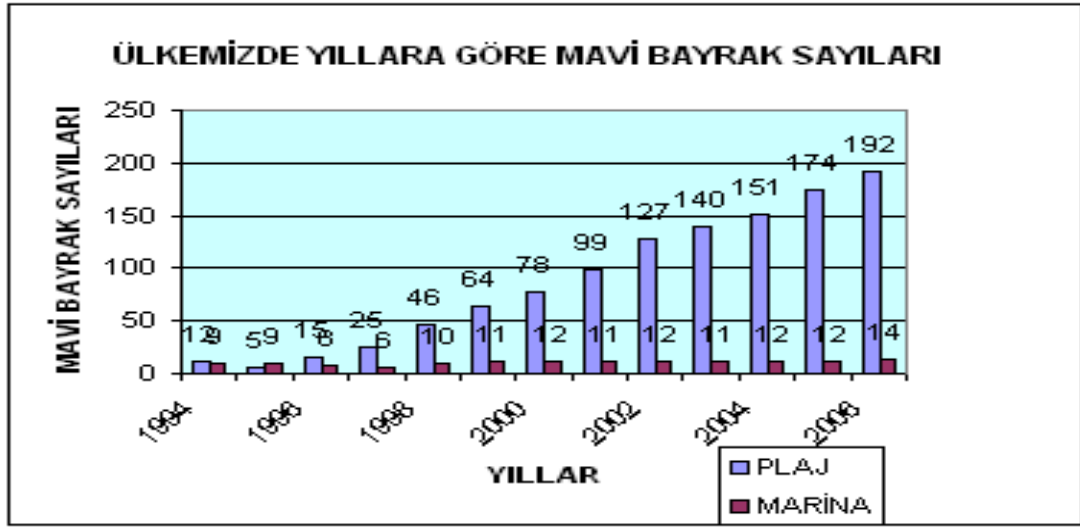
¹⁰¹ Finlandiya Mavi Bayrak Projesine 1991 yılında, henüz Avrupa Birliği üyesi değilken katılmıştır. Finlandiya'nın Avrupa Birliğine üyelik tarihi 1995 yılıdır.

¹⁰² Gıda ve Çevre Kontrol Şube Müdürlüğü
<http://www.antalyasm.gov.tr/sube/cevre/mavibayrak/mavibayraknedir.htm> (27 Mayıs 2007)

¹⁰³ TC Turizm ve Kültür Bakanlığı,
<http://www.kultur.gov.tr/TR/Yonlendir.aspx?F6E10F8892433CFF53EAB0712E921A5FFFC781891100259A> (30 Mayıs 2007)

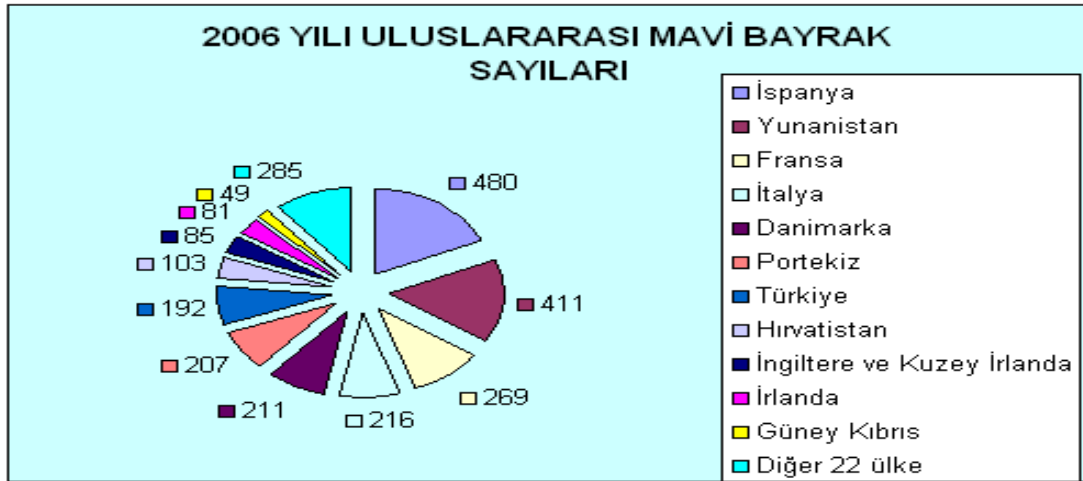
¹⁰⁴ Mavi Bayrak Projesi, 1993 yılında Sağlık Bakanlığı, Turizm Bakanlığı öncülüğünde başlamıştır, şuan Türkiye Çevre Eğitim Vakfının öncülüğünde yürütölmektedir.

Şekil 4.2 Ülkemizde Yıllara Göre Mavi Bayrak Sayıları

Kaynak: <http://www.kultur.gov.tr/istatistikler> (21.03.2007)

Şekil 4.3 2006 Yılı Uluslararası Mavi Bayrak Sayıları

Kaynak: <http://www.kultur.gov.tr/istatistikler> (21.03.2007)

Dünya genelinde bakıldığı zaman bugün mavi bayrağa sahip toplam 35 tane ülke bulunmaktadır. 2006 istatistiklerine göre, bu listenin en başında 480 tane mavi bayrak ile Avrupa Birliği ülkesi olan İspanya yer almaktadır. Aynı zamanda İspanya'da Avrupa Birliği'nde turizm sektörü açısından da en çok talep gören ülkelerden biridir. Mavi bayrak sayısı 411 olan komşumuz ve aynı zamanda turizm konusunda da en yakın rakibimiz olan Yunanistan ikinci sırada yer almaktadır. Yine

Yunanistan'ın ardından Avrupa Birliği ülkesi Fransa 269 mavi bayrakla üçüncü, İtalya 285 mavi bayrakla dördüncü, 211 mavi bayrakla Danimarka beşinci, 207 mavi bayrakla Portekiz ve hemen ardından da yedinci sırada 192 mavi bayrakla Avrupa Birliği aday ülkesi Türkiye yer almaktadır. Türkiye mavi bayrak sahibi olduğu plaj sayısını her yıl arttırmaya devam etmiştir.

4.2.2. AB Turizm Mevzuatı Rehberi

Gerek kamu gerek gerekse özel sektör için Avrupa Birliği'nin turizm politikaları büyük bir önem taşımaktadır. Bunun bilincine varan özel sektör kuruluşları çalışmalarını sürdürmektedirler. Bu konuda çalışmaları yapan ve AB turizm politikasını yakından takip eden Türkiye Turizm Yatırımcıları Derneği (TYD) 2003-2004 dönemini kapsayan bir proje yürütmüştür. Bu proje kapsamında Avrupa Birliği Turizm Mevzuatının Türk turizm sektörüne tanıtılması hedeflenmiştir. Dört aşamadan oluşan bu projenin ilk ayağı AB tüm mevzuatının taranarak 'AB Turizm Mevzuatı Rehberi' kitabının oluşturulması olmuştur. İkinci aşamada rehber doğrultusunda bir seminer düzenlenmiş, üçüncü aşamada birinci aşamada hazırlanan rehber kitap ile ikinci aşamadaki seminerin basına açıklanmasına yer verilmiştir. Dördüncü ve son aşamada elde edilen bu verilerin web yoluyla yaygınlaştırılmasını sağlamak olmuştur¹⁰⁵.

"50'nin üzerinde yasal, 20 civarında politika geliştirmeye yönelik doküman içeren bu rehber, projenin aşamalarından sadece biridir. Rehber, söz konusu yasal ve ekonomik/yapısal politika dokümanlarının özet olarak içeriğini sunmakta, ayrıntılı bilgi için AB'nin ilgili web sitelerine yönlendirmektedir. Rehberin TYD web sitesine aktarılmasıyla, söz konusu AB sitelerine doğrudan giriş sağlanmış olacaktır. Rehberde ayrıca, bazı üye ve aday ülkelerde turizm politikasının gelişimi özetlenmektedir. Bu ülkelerde geliştirilen stratejik planlama örnekleri, dünya çapında artan rekabetin gereklerini yerine getirme açısından önemlidir"¹⁰⁶.

¹⁰⁵ AB Turizm Mevzuatı Rehberi, <http://www.ttyd.org.tr/dosyalar/abproje.doc> (05 Mayıs 2007)

¹⁰⁶ TYD, Türkiye Turizm Yatırımcıları Derneği, Avrupa Birliği Bilgi Köprüleri Programı, <http://www.ttyd.org.tr/abprojesi.html> (05 Mayıs 2007)

4.2.3. Turizm Uydu Muhasebesi

“Ülkemizde de turizm alanındaki düzenlemeler AB'ye üyelik sürecinin gerekleri yerine getirilirken, turizm sektöründeki gelişmeleri, diğer ekonomik faaliyetlerle ilişkilendirebilmek ve böylece ülkeler arasındaki karşılaştırmalı çalışmalara katılabilmek için Turizm Uydu Muhasebesi ile ilgili çalışmalara başlanmıştır. Turizm endüstrisini bir bütün olarak ülkelerin ekonomik sistemlerine katkısının ölçülebildiği Turizm Uydu Muhasebesi ulusal muhasebe sisteminin bir uzantısı olarak girdi çıktı analizlerini de içermektedir. Böylece ulusal politikaları oluşturmada kullanılabilecek ve hükümet, turizm sektörü, üniversiteler ve diğer kurumlar arasında uyum sağlayacak bir veri tabanının geliştirilmesi, ülkemizde turizm sektörü ile ilgili bilgilerin karşılaştırmalı olarak değerlendirilmesine katkı sağlayacaktır”¹⁰⁷.

“174 ülkeye turizm raporları hazırlayan Dünya Turizm ve Seyahat Konseyi (WTTC), TURSAB'ın başvurusuyla Türk turizminin 10 yıllık geleceğini araştırdı. Sonuçlar çarpıcı: Türkiye, talep edilen ülkeler sıralamasında her yıl yüzde 5.4 artış yaşayacak. 2014 yılında 6.4 milyar dolarla, sermaye yatırımlarında 32'inci sıraya yerleşecek. 10 yıl sonra turizmin ekonomiye katkısı 64 milyar doları bulacaktır”¹⁰⁸.

Turizm Uydu Muhasebesi'nin gelecek için olumlu bir tablo çizmesi Türkiye açısından son derece önemlidir. Turizm Uydu Muhasebesi, Türkiye'nin turizm alanında yaşadığı gelişmeleri karşılaştırmalı olarak izleyebilmesi ve elde edilen verilerle sektörün geleceğini yorumlayabilmesi adına yapılan etkili bir çalışmadır.

¹⁰⁷ DPT Müsteşarlığı, 9. Kalkınma Planı (2007-2013), Turizm Özel İhtisas Komisyonu Raporu 2006, http://plan9.dpt.gov.tr/oik49_turizm/49turizm.pdf (05 Mayıs 2007)

¹⁰⁸ Dilek Taş, Milliyet.com.tr, *Dünya Seyahat Konseyi'nin Türkiye Raporu*, 2004, <http://www.milliyet.com.tr/2004/10/03/business/bus11.html> (05 Mayıs 2007)

5. AVRUPA BİRLİĞİ'NE UYUM AMACIYLA YAPILMASI GEREKENLER

Türkiye, Helsinki Zirvesi'nden bu yana çeşitli yasal düzenlemeler ve faaliyetler ile Avrupa Birliği'ne uyum çalışmalarını sürdürmektedir. Birliğin ortak politikaları içinde yer almayan Turizm Politikası Türkiye'nin AB'ye en uyumlu olduğu ve etkin bir çalışmanın sürdürüldüğü önemli politikalarından biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Türkiye'nin bu yönde çalışmaları devam ederken, en büyük eksiklik turizm ile ilgili gerekli düzenlemelerin yapılmamasından kaynaklanmaktadır. Var olan dev turizm tesislerimiz görkemli yapıları ile Avrupa'daki rakipleriyle yarışmaya devam etmektedir. Ancak Turizm sektörü bir çok sektörü etkileyen ve bir çok sektörden etkilenen bir oluşum olduğu için, turizmi değerlendirirken salt dev tesislerin AB standartlarında inşa edilmeleri rekabet ve uyum için yeterli olmamaktadır. Sektörün yaşadığı sıkıntılar turizmin gelişmesi etkilemektedir.

Türkiye'nin turizm potansiyeli dünya pazarında etkili olacak kadar büyüktür. Ancak, Türkiye zengin bir tarihi mirasa, kültürel değerlere, doğal güzelliklere sahip olmasına rağmen, turizm sektöründe istediği noktada olmadığı gibi, sektörden hak ettiği verimi bir türlü alamadığı da bilinen bir gerçektir.

Türkiye'nin turizm konusunda Avrupa Birliği'ne uyum amacıyla yapması gerekenlerin olduğu bir gerçektir. Aslında AB'ye uyum amacıyla yapılacak çalışmalar bir yönüyle de Türkiye'nin turizm konusunda varolan ve aşılması gereken problemlerinden oluşmaktadır. Çalışmamızın bu kısmında turizm konusunda Türkiye'nin AB'nin turizm politikasına uyum amacıyla yapması gereken çalışmalardan bahsedilecektir.

5.1. İç Turizm

Bireylerin, vize ve pasaport gibi izin belgeleri gerektirmeden, kendi ülke sınırları içinde döviz ve yabancı dil ihtiyacı duymadan katıldıkları turistik amaçlı gezilere iç turizm adı verilmektedir.

İç turizmin geliştirilmesi önemlidir. Çünkü; “Doğal ve kültürel değerlerin öğrenilmesi ve sevilmesini, farklı bölgelerdeki insanların kaynaşmasını, İnsanların fiziksel ve psikolojik yönden rahatlamasını, az gelişmiş bölgeler ekonomik yönden canlanmasını, gelirin az gelişmiş bölgelere yayılmasını sağlar. Ayrıca iç turizm talebi istikrarlıdır, ekonomik, politik ve çevresel faktörlerden az etkilenir, iç turizmin gelişmesi ülke dışı tatilleri, ülke içine yönlendirir, böylece ülkeden döviz çıkışı engellenmiş olur. İç turizm, turizm bilincinin gelişmesini sağlar, iç turizmi geliştirmek için geliştirilen altyapı, eğitim, sermaye ve bilgi dış turizmin geliştirilmesi için bir zemin oluşturur”¹⁰⁹.

Türkiye’de 1950’li yıllarda başlayan ve 1960’lı yıllardan sonra hız kazanan iç turizm seyahatleri genellikle eş dost akraba ziyaretleri ile sınırlı kalmakta ve bu nedenle döviz kazandırıcı bir nitelik taşıyamamaktadır.

Yapılan bir araştırmada Türkiye’de iç turizm faaliyetlerinin tam olarak gelişmemesinin önündeki engeller şu başlıklar şeklinde sıralanmıştır:

- Seyahat Kültürünün Olmaması,
- Ekonomik Sorunlar (gelir düşüklüğü, yüksek enflasyon, turistik ürünün fiyatının yüksekliği, otomobil mülkiyetinin yaygın olmaması),
- İç Turizm Pazarına Paket Tur Sunan Seyahat Acentalarının Azlığı,
- Yıllık İzinlerin Farklı Dönemlerde Olması,
- İkinci Konutların Yaygınlığı¹¹⁰.

Türkiye’de ki iç turizm gelişmesi aynı zamanda dış turizmde gelişmesini de etkileyecektir. Şöyle ki, iç turizmin geliştirilmesi ile hem hizmet kalitesini arttırılmış olacak, hem de nitelikli eleman konusunda gelişim sağlanacaktır. Böylece dış turizm içinde gerekli şartlar, iç turizmin ülke içinde canlandırılması ile oluşturulmuş olacaktır. Tablo 2.1’de görüldüğü üzere, Türkiye’nin iç pazar payı yüzde 35 ve iç pazardan yıllık cirosu 7 milyar dolardır. Fransa’nın iç pazar payı yüzde 65 ve yıllık

¹⁰⁹ Türkiye’nin İç Turizm Dosyası, TC Kültür ve Turizm Bakanlığı, http://www.turizmdebusabah.com/images/03_ic_turizm.ppt (13 Mayıs 2007)

¹¹⁰ Ayrıntı için bkz, Zeynep Kuşluyan, *Türkiye’de İç Turizm Talebinin Analizi*, Journal of Travel and Tourism Research, Nevşehir Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Yüksekokulu, Cilt 2, No 1-2, January, 2002, s.14-15. <http://stad.adu.edu.tr> (27 Nisan 2007)

cirosu 70,1 milyon Euro, İspanya'nın iç pazar payı yüzde 30 ve yıllık cirosu 20 milyar Euro, İtalya'nın iç pazar payı yüzde 65 ve yıllık cirosu 47 milyar Euro'dur¹¹¹.

Tablo 5.1 Fransa, İtalya ve İspanya'nın İç Turizm Payı ve Cirosu

Ülkeler	İç Turizm Payı %	İç Turizm Cirosu (milyar euro)
Fransa	65	70,1
İtalya	65	47
İspanya	30	20

Avrupa Birliği geneline bakıldığı zaman dış turizmde başarılı olan ülkelerin iç turizm de de başarılı oldukları ortaya çıkmaktadır. Bu nedenle Türkiye'nin iç turizm potansiyelini artırması gerekmektedir.

5.2. Turizm İşletmeciliği ile ilgili Yapılması Gerekenler

Avrupa Birliği'ne uyum amacıyla Turizm işletmeciliği ile ilgili yapılması gereken çalışmalar bulunmaktadır. Özellikle sektörel bazda ele alınması gereken sorunlar mevcuttur. Bu sorunların başında yeterli pazarlama faaliyetlerinin yapılamaması, kalifiye eleman konusunda yaşanan sıkıntılar ve İmaj konusundaki ön yargılar yer almaktadır. Bu nedenle çalışmamızın izleyen kısmında Nitelikli İşgücü ve Turizm Eğitimi, İmaj, Markalaşma ve Tanıtım , Pazarlama gibi konulara değinilecektir.

¹¹¹ Türkiye'nin İç Turizm Dosyası, TC Kültür ve Turizm Bakanlığı, http://www.turizmdebusabah.com/images/03_ic_turizm.ppt (13 Mayıs 2007)

5.2.1. Nitelikli İşgücü ve Turizm Eğitimi

Turizm sektörünün öznesini insan unsuru oluşturmaktadır. Artan konaklama tesisleri ve turist sayısına bağlı olarak, nitelikli iş gücüne ihtiyaç duyulmaktadır. Türkiye'nin turizm konusunda yaşadığı en büyük sıkıntılar nitelikli işgücü eksikliği ve turizm eğitiminin pratik düzeyde geliştirilememesinden kaynaklanmaktadır.

Turizmde başarılı olmanın yolunun etkin bir turizm eğitiminden geçtiği bilinen bir gerçektir. Özünde hizmet sektörüne dayanan turizm sektörü çalışanlarına, sosyal güvenceler sağlayamaması, sağlıklı şartlarda barınma ihtiyaçlarının temin edememesi, çalışma saatlerini fazlasıyla esnek tutması gibi çeşitli nedenlerle nitelikli işgücünün bu sektörden başka sektörlere kaymasına sebebiyet vermektedir. Ayrıca çoğu turizm işletmesi de sezonluk işçi çalıştırarak kar elde ettiğini düşünmektedir. Zira bu niteliksiz iş gücü kalifiye elemanlara göre daha az ücret istemekte ve esnek çalışma saatlerine ayak uydurabilmektedir.

Turizmin yılın dört mevsimine yaygın bir şekilde yapılandırılmaması sezonluk ve niteliksiz iş gücünün sektörde yer almasına neden olmaktadır. Bu da turizmden hiç anlamayan, yabancı dil bilgisi olmayan kalifiyesiz iş gücünün turizm sektöründe hizmet vermesine yol açmaktadır. Turizm sezonu dışında tarlada, inşaatlarda çalışan niteliksiz işgücü, turizme ciddi zarar vermeye devam etmektedir. Turizm eğitiminin önemini vurgulanmışken, sektörü derinden etkileyen bu sorunun çözümü olan eğitim konusunda çözülmeyi bekleyen problemler de bulunduğunu belirtmek gerekir.

“Turizm eğitiminin yetersizliği, Türkiye'nin bu alandaki en önemli sorunlarından biridir. Burada kastedilen eğitim kurumlarının sayıca azlığı değildir. Aksine Türkiye, mevcut turizm eğitim kurumları sayısı bakımından dünyanın önde gelen ülkeleri arasındadır. Nitelikli eleman ve profesyonel yönetici yetiştirmeye yönelik okulların eğitim kalitesinin yükseltilmesi gerekmektedir. Halen eğitim veren okulların büyük çoğunluğunda sektör deneyimi olmayan eğiticiler eğitim vermek durumunda kalmaktadır. Görüldüğü üzere okul sayısının fazlalığı, eğitim kalitesinin yüksek olduğunun göstergesi değildir. Ağırlıklı olarak işletmeci ve/veya yönetici yetiştirmeyi hedefleyen okullar çok fazladır. Halbuki sektörün nitelikli ara insan gücüne ihtiyacı

vardır. Turizm sektörü yapısı ve işleyişi itibariyle deneyimlerin çok önemli olduğu bir sektördür. Bu deneyimlerin aktarımı ve eğitim programlarında yer alan teorik eğitimin uygulamalarla uyumlaştırılması gerekmektedir”¹¹².

“Türkiye’deki turizm eğitimi kurumlarının yapılanmaları ‘ters bir piramit’ gibidir. Bunun anlamı işletmeci yetiştiren okul sayısı fazla iken, alt düzeydeki elemanları yetiştiren kurumların az olmasıdır. Türkiye mevcut turizm eğitim sistemi tesisleri ile dünyanın sayı bakımından en fazla turizm eğitim kurumuna sahip ülkeleri içinde yer almaktadır. Eğitim programlarında verilen eğitim nitelik açısından incelendiğinde sektörün beklentilerinin karşılanmadığı ve teori ile pratiği uyumlaştıramadığı bir yapı ortaya çıkmaktadır”¹¹³.

Sektörün nitelikli iş gücü ve turizm eğitimi konusunda yaşadığı sorunlar son derece açıktır. Ara eleman yetiştirme konusunda yaşanan aksaklıklar ve turizmin sezonluk bir özellik arz etmesi Türkiye’de niteliksiz iş gücünün ortaya çıkarmıştır. Bu nedenle yetişmiş turizm eğitimi almış kişilerin sektörden uzaklaşmaması için gerekli tedbirlerin alınması ve turizm eğitimi veren okulların teorikten çok pratik uygulamalara önem vermesi gerekmektedir.

5.2.2. İmaj, Markalaşma ve Tanıtım

Markalaşma, kalite, güven duygusunu da içine alarak özgün olmak yani fark yaratmaktır. İmaj da akıllarda kalmaktır. Uluslararası alanda büyük bir rekabet ortamı yaratan turizm sektöründe markalaşma olmazsa olmaz unsurların başında gelmektedir.

“Her ülkenin uluslararası sistemle ve öteki ülkelerle belirli ilişkileri bulunur. Bu ilişkiler nedenli yoğun ve çok yönlü ise o ülkenin prestiji de o kadar yüksek olur. Gelişmiş ülkelerin dünya ile böyle bir ilişkisi vardır. Ancak bu ülkelerin kendilerinin tanıtım sorunu bulunmaz. Dünyanın bütün öteki ülkeleri ve dünya kamuoyu bu

¹¹² Çiğdem Yalçın, *Avrupa Birliğine Üyelik Sürecinde Türkiye’deki Tur Operatörleri ve Seyahat Acentaları*, 2002. http://www.geocities.com/ceteris_paribus_tr/c_yalcin.doc (29 Nisan 2007)

¹¹³ Kozak ve diğ., a.e, s.140.

ülkenin özelliklerinin az çok bilir ve bu ülke fark edilmiştir. Sözelimi Fransa, İtalya, Almanya insanlarıyla, sanatsal endüstriyel ağırlıklarıyla, turistik ve diğer özellikleriyle kaba taslak bilinirler. Dolayısıyla bu ülkelerin tanıtım diye bir endişeleri bulunmaz. Ancak yapılması gereken ülkenin çeşitli güzelliklerini dış dünyaya tekrar tekrar hatırlatmak, bilinmeyen bazı yönlerini, çekici bir biçimde ülkeyi gezmek isteyen müstakbel turistlerin gözü önüne sermektir. Dolayısıyla bu ülkelerin yaptıkları çalışmalar bir tanıtım çalışmasından ziyade hatırlatma ya da davet çalışmalarıdır. Ancak unutulmaması gereken bir nokta, bu ülkelerdeki turizm otoriteleri bizim yapmadığımız bir şeyi çok dikkatli yapmakta, tur operatörleri ile çok sıkı ve yoğun bir diyalog içinde bulunmaktadır”¹¹⁴.

Avrupa Birliği ülkelerinin turizmde başarılı olmalarının bir sebebi de marka olmalarından kaynaklanmaktadır. Birlik’te, marka olmuş ülkeler, farklı özelliklerini vurgulayarak turist çekmeye devam etmektedirler. Mesela bir Fransa denildiği zaman Eiffel Kulesi ve Disneyland, İtalya denilince Pizza Kulesi hemen aklımıza gelen markalardandır. Fransa’nın Cannes’ı, İspanya’nın Mayorka’sı, İtalya’nın Venedik’i de ayrıca ülkelerin dışında ayrı bir marka olarak da önem kazanmıştır.

Türkiye’nin akıllarda kalan bir imajı ve markası yoktur. Türkiye denildiği zaman deniz-kum-güneş (3S)¹¹⁵ dışında ne yazık ki canlanan bir imajımız bulunmamaktadır. (3S) zaten diğer turizm rakiplerimiz de sahiptir, markalaşma ise farklı olmayı gerektirmektedir. Türkiye’nin marka olamamasının en büyük sebebi imaj problemlerinden de kaynaklanmaktadır. “Bilindiği gibi imajın oluşmasında ve olumlu ya da olumsuz gelişmesinde turistlerin kendi deneyimlerinin yanı sıra akadaş çevresi, basın-yayın kaynakları ve tur operatörleri de önemli bir etkidir. Bu nedenle Türkiye’yi hiç görmeyen, yabancı bir kimse, arkadaşından duyduğu ya da basında yer alan olumsuz bir haber sonucunda Türkiye’ye gidilecek ülkeler listesinden çıkarmakta ve daha önemlisi arkadaş çevresini de etkileyebilmektedir”¹¹⁶.

¹¹⁴ Kazancı, a.e., ss. 125-126.

¹¹⁵ Deniz, güneş ve kum’un İngilizce yazılışları olarak Sea,Sun,Sand yani (3S) ifadesi kullanılmaktadır.

¹¹⁶ Kozak ve diğ. a.e., ss.145-146.

Siyasi ve ekonomik istikrarsızlıklar, ekonomik dalgalanmalar, yetersiz tanıtımlar, bazı terörist faaliyetleri ne yazık ki Türkiye'nin imajını zedelemektedir. Avrupa Birliği içinde İtalya ve İspanya gibi ülkelerin imaj yoluyla marka oldukları düşünülürse, uluslararası alanda olumlu ve iyi bir imajın markalaşma için ne kadar önemli olduğu da ortaya çıkmaktadır. Oysa köklü tarihi ve eşsiz güzellikleri ile Türkiye bir çok ülkeden çok daha fazla marka olmayı hakketmektedir. Ancak bu konuda yapılan çalışmalar yetersiz kalmaktadır.

5.2.3. Pazarlama

Pazarlamayı; hedef kitlenin istek ve ihtiyaçlarını tatmin edecek şekilde, ürünlerin fiyatlandırılması, dağıtılması ve planlamasını kapsayan satışa yönelik stratejiler üretmek amaçlı bir süreç olarak tanımlayabiliriz.

Turizm konusunda Türkiye'nin yaptığı en büyük yanlışlıkların başında pazarlama hataları gelmektedir. Tesislerimiz yıllık bazdaki doluluk oranları düşünülürdüğü zaman pazarlama eksikliği ortaya çıkmaktadır. Avrupa Birliği ülkeleri, Türkiye'ye göre kaliteli ürünlere sahip olmadıkları halde daha fazla ürün satmaktadırlar. Hatta bu az nitelikli ürünler pazarlamanın etkisiyle hem çok fazla alıcı bulmakta hem de yüksek fiyatlara satılabilmektedir.

Türkiye turizm pazarlamasına bakış açısı son derece yanlıştır. Zira bu anlayışa göre, ürünü satabilmek için ucuz fiyat uygulaması yapılmaktadır. Türkiye'de ki bir çok otel çok komik rakamlara pazarlanmaktadır. Özellikle seyahat acentalarının "last minute" yani son dakika satışları ile hem fiyatlar düşürülmekte hem de gelen turistlerin ve yapılan hizmetin kalitesi azalmaktadır. Ayrıca pazarlama olarak "Her şey dahil" (All Inclusive) sistemi, turistin çevreyle kaynaşmasını, otel çevresindeki esnafın gelir elde etmesini engellemekte, hizmet kalitesini giderek düşürmekte ve turist sayısındaki artışa rağmen turistin bıraktığı dövizi azaltmaktadır.

Türkiye'de her şey dahil sisteminin tercih edilmesinin en büyük sebebi, tatile çıkan turistlerin ek bir masrafla karşılaşmadan iç rahatlığı ile ne kadar ödeyeceğini bilmesinden kaynaklanmaktadır. Dünyada da uygulanan "Her şey dahil" sistemi

bugün Türkiye’de iki ve üç yıldızlı otellerin uygulamalarına da dahil edilmiştir¹¹⁷. Böylece hizmet kalitesi ve fiyatlar bu pazarlama hataları nedeniyle düşmektedir.

Hollanda TUI’nin CEO’su olarak çalışan Steven Van Der Neijden’in belirttiği gibi: “Avrupa Birliği ülkesi olmanın getirdiği bazı sorumluluklar var. Türkiye’nin Avrupa’daki rakip turizm ülkeleri Her Şey Dahil sistemini AB nedeni ile ucuza pazarlayamıyorlar. Fiyatlar yukarıda olmak zorunda¹¹⁸”.

Bu nedenle Türkiye’de çok ucuza pazarlanan “Her şey dahil” sisteminde ciddi bir düzenleme yapılması şarttır. Ayrıca Türkiye’nin tesislerin doluluk oranlarını yukarıya çıkarmak amacıyla uyguladığı yanlış pazarlama stratejilerinin düzeltilmesi için bir an önce gerekli tedbirlerin alınması gerekmektedir.

5.3. Diğer Konular

Diğer konular başlığında Turizm Çeşitliliği ve Dört Mevsim Turizm, Alt Yapı , KDV İndirimi konularına değinilecektir.

5.3.1. Turizm Çeşitlendirmesi ve Dört Mevsim Turizm

Avrupa Birliği, turizm çeşitliliği ve turizmin dört mevsime yayılması konusu üzerinde hassasiyetle durmaktadır. Gelecek yıllarda insanoğlunun tatil yapmaya daha fazla zaman ayıracağı, hava yolu taşımacılığının düşük maliyetlere olacağı, bilinçli tüketicinin ön plana çıkacağı düşünülürse farklı turizm alanlarının da dikkat çekeceği bir gerçektir.

¹¹⁷ Her şey dahil iki ve üç yıldızlı otellerde uygulanmasını eleştirenlerde olmuştur. Turizm Yatırımcıları Derneği Başkanı Oktay Varlıer “Her şey dahil sisteminde bir düzenlemeye gidilmesi gerekiyor, sadece 4-5 yıldızlı otellerde uygulanmalıdır” derken, Turistik Otelciler, İşletmeciler ve Yatırımcılar Birliği Başkanı Timur Bayındır ise, “Türkiye’de bu sistem maalesef çok ucuz. Hizmet kalitesi çok düştü. Bu sistemde 4-5 yıldızlı oteller olsun diğerleri olmasın demek olmaz. Ticari serbestlik var. Ancak belirli düzenlemeler ve şartlar getirilmeli” demiştir.
Kaynak: <http://www.turizmhaberleri.com/HaberAyrinti.asp?ID=4771> (19 Mayıs 2007)

¹¹⁸ Saffet Yenigün, Kemer Gözcü, Antalya Kemer’in Günlük Haber Portalı, *TUI’den Moralleri Yükselten Mesaj*, http://kemergozcu.com/index.php?page=turizm_detay&dene=&tip=4&id=626 (19 Mayıs 2007)

Türkiye'nin sektördeki önemli sorunlarından bir diğeri de turizmin sezonluk olmasından kaynaklanmaktadır. Sektörün ağırlıklı olarak Haziran, Temmuz ve Ağustos aylarında yani yüksek sezon (High Season) da yoğun bir talep görmesi turizmin dört mevsime yayılmasını engellemektedir. İnsanlar özellikle mevsimsel özellikler nedeniyle yazın tatile çıkmayı ya da yıllık izinlerini yaz mevsimlerinde kullanmayı tercih etmektedirler. Ayrıca okullarında haziran ayında kapanması da bir diğeri etkeni oluşturmaktadır. Böylece Türkiye'de turizm sektörü yaz aylarında canlanırken, kış aylarını da son derece sönük geçirmektedir. Hatta bir çok işletme otellerini sezon açılıncaya kadar kapalı bile tutabilmektedir. Çünkü kış aylarında gelen birkaç turist otellerin genel giderlerini karşılamaya yetmemektedir.

Oysa Türkiye deniz, kum güneş üçlüsü ile sadece yaz mevsimine hitap eden bir turizm ülkesi değildir. Türkiye, kış turizminden yaz turizmine, yat turizminden yayla turizmine kadar bir çok farklı turizm alanını oluşturma kapasitesine sahiptir. Türkiye hem doğal güzellikleri hem de farklı iklim tiplerini aynı mevsimde yaşayan bir ülke olarak turizm çeşitliliğini geliştirebilecek bir potansiyele sahiptir. Her bölgemiz farklı turizm alanları ile ön plana çıkabilecek özellik taşımaktadır. Bu nedenle Türkiye'nin turizm çeşitliliği konusundaki potansiyelini değerlendirerek bir an önce turizmin dört mevsime yaygın bir şekilde gelişmesi için tedbirler alması gerekmektedir.

Avrupa Birliği ülkesi olan “ Fransa’da kamu ve mesleki kuruluş yetkilileri, turist akışını bölgeler arasında tekrar dengelemek ve bütün yıla yaymak için gayret sarf etmektedirler. Böylece, Fransa'nın kırsal kesimlerinin çeşitliliğini değerlendirmeye olanak sağlayan “yeşil turizm” (çiftlikte ağırlama, kırsal barınaklar...), ile kıyı kesimlerinde veya dağlarda turistik arzın çeşitlendirilmesi, kamu yetkililerince desteklenmektedir. Şehir turizmi veya temaya dayalı turizm (kültürel, akarsu, sanayi...) gibi yeni turizm dalları da gelişme göstermektedir”¹¹⁹

¹¹⁹ Fransa'nın Türkiye Büyükelçiliği, Fransa'da Turizm, Mayıs 2002
<http://www.ambafrance-tr.org/ecrire/upload/fis/fis6.html> (18 Mayıs 2007)

5.3.2. Alt Yapı

Alt yapı hizmetleri deyince, enerji, haberleşme, arıtma tesisi, ulaştırma, su ve kanalizasyon tesisleri akla gelmektedir. Turizm beldelerinin sezonun açılması ile birlikte, bölge nüfusu kış aylarına göre 3-4 katına kadar çıkmakta ve nüfusun artışına bağlı olarak alt yapı hizmetleri yetersiz kalmaya devam etmektedir. Alt yapı yatırımlarının yapılamamasının en büyük nedeni ekonomik kaynaklıdır.

Türkiye’de yaşanan alt yapı sorunları en çok turizm bölgelerinde olmaktadır. Yaz aylarında nüfusun artışına bağlı olarak, bölgenin alt yapı kapasitesi artan nüfusu taşıyamamaktadır. Bu nedenle de özellikle turizm beldelerinde elektrik kesintileri başta olmak üzere alt yapıya dayalı bir çok sorunla karşılaşmaktadır. Ayrıca ulaşım alanlarının genelde karayolları ile sınırlı olması deniz yolu ve hava yolu taşımacılığının yeterli bir şekilde gelişmesini engellemiştir. Havayolu taşımacılığı açısından turizm beldelerine havaalanı yapımına önem verilmesi şarttır. Örneğin; Yurtdışından Antalya Havaalanına gelen bir turist, Antalya’dan gözde turizm merkezi Alanya’ya gitmek için yaklaşık olarak iki buçuk saatlik bir yolu daha gitmeyi göze alması gerekecektir. Hava sıcaklığını da düşündüğümüzde bu iki buçuk saatlik yolculuk turistler için ayrı bir külfet ve yorgunluk oluşturmaktadır.

Turizm beldelerinde yaşanan bir diğer alt yapı sorunu da Alt yapı masraflarından kaçan bir çok işletmenin kanalizasyon atıklarını, denize bırakmasından kaynaklanmaktadır. Bu durum hem denizlere ciddi zararlar vermekte hem de turistlerin bu bölgelere olan talebini azaltabilmektedir.

Turizm merkezlerimizin alt yapı sorunları olduğu bilinen bir gerçektir. Mevcut olan bu sorunların çözümü için başta yerel yönetim kuruluşları olmak üzere merkezi yönetimin bu alt yapı sorunlarıyla ilgili düzenlemeler yapması şarttır.

5.3.3. KDV İndirimi

Avrupa Birliği ülkeleri ise turizmde standart KDV oranı yerine turizmde daha düşük bir KDV uygulaması yapılmaktadır. Türkiye’nin ise en önemli ve en rekabetçi sektörlerinden olan turizm sektörü için uyguladığı ayrı bir KDV oranı bulunmamaktadır.

Türkiye'nin bugün turizmde uyguladığı oran standart KDV oranı olan yüzde 18'dir. Oysa Avrupa Birliği ülkelerinin turizmde önde gelen ülkeleri bugün turizmde yaklaşık olarak yüzde 8'lik bir KDV oranı uygulanmaktadır. Bu nedenle Türkiye'nin sektördeki en önemli sorunlarından biri diğer rakipleri gibi turizmde KDV indirimi yapmamasından kaynaklanmaktadır. Türkiye'nin bugün yüzde 18 olan standart KDV oranını turizmde yüzde 8'lik rakamlara çekmesi demek, fiyatlarda yaklaşık olarak yüzde 10'luk bir indirim yapması demektir. Ayrıca bu indirim sayesinde Yunanistan, İspanya, İtalya, Fransa gibi Avrupa Birliği ülkeleri ile rekabet edebilecek bir ortamda da hazırlanmış olacaktır. Turizm sektörümüzün rekabet gücünü arttırmak için diğer AB ülkeleri gibi turizmde yüzde 8'lik bir KDV oranı uygulamasına geçilmesi şarttır¹²⁰.

Tablo 5.2'de görüldüğü üzere Turizmde Avrupa Birliği ülkelerinden İspanya yüzde 7, Fransa yüzde 5,5, İtalya yüzde 10, Portekiz yüzde 8, Yunanistan yüzde 8 ve Türkiye ise yüzde 18 KDV oranı uygulamaktadır.

Tablo 5.2 Türkiye ve Bazı Avrupa Birliği Ülkelerinde KDV Oranları

ÜLKE	STANDART KDV 0.(%)	TURİZİMDE KDV 0.(%)*
İSPANYA	16	7.0
FRANSA	20	5.5
İTALYA	20	10.0
PORTEKİZ	17	8.0
YUNANİSTAN	16	8.0
TÜRKİYE	18	18

*Alkollü içkiler Hariç,

Kaynak: www.sabah.com.tr/2007/03/03/eko104.html (erişim tarihi 31 Mart 2007)

¹²⁰ 30 Mayıs 2007 tarihli 26537 sayılı Resmi Gazetede yayımlanmış olan 2007/12143 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile 2008 yılından geçerli olmak üzere turizmde KDV indirimi yapılması kabul edilmiştir. Böylece turizmde Avrupa Birliği ülkeleri gibi Türkiye de yüzde 8'lik KDV oranı uygulamasına geçecektir.

6. SONUÇ

İnsanoğlunun çok eski zamanlardan bu yana yaptığı seyahatler zamanla turizm olgusu haline gelmiş ve bugünkü anlamıyla turizm sektörü oluşmuştur. Bu nedenle turizm dünyanın en hızlı ve en çabuk gelişen sektörüdür. Turizmin bu özelliği ile ön plana çıkmasında, küreselleşme faaliyetlerinin başlamasına bağlı olarak sınırların kalkması, insanların bir çok sosyal haklar elde etmesi, boş vakitlerin artması, insan ömrünün uzaması, teknolojideki iyileşmeler, ulaşım ağının gelişmesi, ekonomik anlamda yaşanan refah ortamı gibi bir çok neden etkili olmuştur.

20. Yüzyılın en büyük ve en orijinal örgütlenme modeli olan Avrupa Birliği, bugün üye ülkelerin uyması gereken ortak politikalar yoluyla düzenlemeler yapmaktadır. Bu ortak politikalar her üye ülkenin uyması gereken yükümlülüklerden ibarettir. Bu politikalar arasında çevre, tarım, vergilendirme vs. gibi turizm başlığı altında bir ortak politika bulunmaktadır. Her üye ülke kendi yetki alanı içinde turizm politikasını sürdürmektedir. Turizm sektörü Birlik içinde çok önem verilen bir konu olmasına rağmen, turizm bilincinin sektörel olarak algılanışı son 25 yıldır olmuştur. Turizmin ekonomik önemi istihdam artırıcı etkisinin anlaşılması ile yükselen bir hizmet sektörü olarak yerini hızla almıştır.

Genel olarak bakıldığı zaman Avrupa Birliği'nin oluşturmaya çalıştığı turizm politikası ile Türkiye'nin turizm politikaları arasında bir uyum söz konusudur. Çünkü; Birlik içinde önem verilen konular Türkiye'nin de sektörel anlamda önem verdiği ve düzenlemeler yaptığı konular aynıdır. Turizm çeşitlendirmesi, mesleki eğitimin gibi bir çok noktada Avrupa Birliği turizmin geliştirilmesi gerektiğini vurgulamıştır.

Türkiye'nin bir çok konu da olduğu gibi turizm politikası konusunda da çalışmalarını sürdürmektedir. Türkiye'nin turizm politikası ile Avrupa Birliği'nin turizm politikalarının uyumlu olduğunu söyleyebiliriz. Ancak bu demek değildir ki, Türkiye bu konuda AB ile tam olarak uyumludur. Türkiye'nin sektördeki rakipleri yine Avrupa Birliği ülkeleri olan İspanya, İtalya, Fransa, Portekiz ve Yunanistan oluşturmaktadır. Özellikle İspanya, İtalya ve Fransa üçlüsü sektördeki en güçlü ve en eski rakiplerimizdir. Ancak bu ülkeler Avrupa Birliği ülkesi olmasının avantajını sonuna

kadar kullanarak çeşitli mali destekler almakta ve bunları turizmin gelişmesine aktarabilmektedirler. Türkiye'nin bu finansman desteğinden yoksun olarak bu ülkeler ile rekabet etmesi bir dezavantaj oluşturmaktadır.

Bu nedenle mevcut sorunlarımız bulunduğu bir gerçek olmasına rağmen Türkiye'de hem kamu sektörü hem de turizm birlikleri imkanları dahilinde çalışmalarını sürdürmektedirler. Turizm ve Kültür Bakanlığı'nın bu sene tanıtım için 120 milyar dolar gibi, Türkiye'nin turizm tarihinin en büyük rakamını ayırması sektör için ciddi bir gelişme olmuştur. Ayrıca mesleki eğitimi konusunda Avrupa Birliği'nde geçerli olacak sertifikasyon sistemine geçilmesi, bazı yasal düzenlemelerin yapılması, turizm çeşitlendirilmesi amacıyla çalışmalarına devam etmesi, ayrıca 2023 yılı Türkiye Turizm Stratejileri Planı ve 2007-2013 dönemini kapsayan Eylem Planı hazırlanması yine sektörün son dönemki önemli çalışmalarından olmuştur. Turizm Birlikleri sayesinde Mavi Bayrak uygulamasının kullanılması, AB Turizm Mevzuatı Rehberi'nin ve Turizm Uydu Muhasebesi'nin hazırlanması önemli çalışmalardandır. Bunun dışında hem kamu hem de turizm birlikleri katıldıkları uluslararası fuarlar, yatırımlar ve çıkardıkları yayınlar ile de turizmin AB'ye uyumlu bir şekilde gelişmesini desteklemektedirler.

Hedefi tam üyelik olan Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne en uyumlu olduğu sektör turizm sektörüdür. Özellikle dev turizm tesislerimiz Avrupalı rakiplerinden çok daha iyi durumdadır. Ancak tam uyum konusunda Türkiye'nin aşması gereken sektörel bazdaki sorunlarının da olduğu bir gerçektir. Mesleki eğitim, iç turizm, nitelikli iş gücü, turizm çeşitliliği, tanıtım, imaj, markalaşma, pazarlama, turizm çeşitliliği ve dört mevsim turizm, alt yapı gibi üzerinde daha çok durulması gereken sorunlar bulunmaktadır. Bu nedenle çözülmeyi bekleyen sorunların yerel yönetimlerin ve özel sektöründe işbirliği içinde bir an evvel halledilmesi gerekmektedir. İmaj konusunda Türkiye'ye karşı oluşan önyargıların yıkılması, mesleki turizm eğitiminde pratik uygulamaların güçlendirilmesi, ucuz pazarlama stratejisinden uzaklaşılması, iç turizm potansiyelinin arttırılması için cazip promosyonların oluşturulması, sürdürülebilir turizm bilincinin geliştirilmesi gibi bir çok noktada Türkiye kendini yenilemeyi hedeflemelidir.

KAYNAKÇA

KİTAPLAR

- Çiçek, O., 2004. *Avrupa Birliği ve Türkiye Turizmi, Turizm İlkeler ve Yönetim*, ed:Atilla Yüksel ve Murat Hançer, Turhan Kitabevi, Ankara, s.13.
- Dinçer, F., 1997. *Avrupa Birliğinde Turizm ve Uygulanan Politikalar*, Der Yayınları, İstanbul
- Ersin, M., 1997. *AB Turizm Politikaları ve Türkiye*, Türsab 25. Yıl Dizisi-1, Turpres Yayınları, İstanbul,
- Kaplan, A., 1999. *Küresel Çevre Sorunları ve Politikaları*, Mülkiyeliler Birliği Vakfı Yayınları, s.150.
- Karakuçak Oğuz, Ş., Ceyhan, H., 1991. *Avrupa Topluluğu'nun Turizm Politikası*, İKV Yayınları, İKV:108.
- Kazancı, M., 2004, *Kamu ve Özel Kesimde Halkla İlişkiler*, 5. Bası, Ankara, ss.73-126.
- Kozak, N., Kozak, M., ve Kozak M., 2001, *Genel Turizm İlkeler-Kavramlar*, Detay Yayıncılık, Ankara
- Keleş, R., ve Ertan, B., 2002. *Çevre Hukukuna Giriş*, İmge Kitabevi Yayınları, Ankara, s.231-232.
- Özcan, M., 1999. *Avrupa Birliğinde Fikri ve Sınai Haklar*, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara, s.25.
- Ürger, S., 1992. *Genel Turizm Bilgisi*, Akdeniz Üniversitesi, s.10.

TEZLER

- Avcıkurt, C., 1997. *Avrupa Birliği ile Bütünleşme Sürecinde Türk Turizmi (Sorunlar ve Çözüm Önerileri)* Doktora Tezi, Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik ABD., Balıkesir, s.75.
- Öncüler, M. E., 2006. *Avrupa Birliği Eğitim Politikasında Mesleki Turizm Eğitimi Yaklaşımı ve Türk Turizm Eğitimine Uygulanabilirliği* Doktora Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Turizm İşletmeciliği ABD, İzmir, s.110.

SÜRELİ YAYINLAR

- Aydın, S., 2005. Seçim Aydın, *Avrupa Birliği ve Turizm Sektörü*, <http://www.turizm gazetesi.com/articles/article.aspx?id=19487> (28 Şubat 2007)
- Akış, S., 1999. Sürdürülebilir Turizm ve Türkiye, *Anatolia Turizm Araştırmaları Dergisi*, s.38
- Aykın, S., M., 2001. Turizm KOBİ'leri ve Avrupa Birliği'nin Turizm Sektörüne Yönelik Yol Haritası, *Anatolia Turizm Araştırmaları Dergisi*, s.149
- Bahar, O., ve Kozak, M., 2006. *Euro'nun Turistlerin Bölge Seçimi Üzerindeki Olası Ekonomik Etkileri*, Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, C.8, Sayı 1, <http://www.sbe.deu.edu.tr/Yayinlar/dergi/2006/Cilt%208%20Sayi%201%202006/bahar-kozak.pdf> [Erişim tarihi 22 Nisan 2007]
- Çakır, M., ve Bostan, A., 2000. Eylül-Aralık, Turizm Sektörünün Ekonominin Diğer Sektörler ile Bağlantılarının Girdi-Çıktı Analizi ile Değerlendirilmesi, *Anatolia:Turizm Araştırmaları Dergisi*, s.35.
- Gemici, H. 2007. *KDV'yi İndirin Vergi Gelirlerini Arttırmaya Söz Veriyoruz* <http://www.sabah.com.tr/2007/03/03/eko104.html> [Erişim tarihi 31 Mart 2007]
- Kuşluvan, Z., January 2002. *Türkiye'de İç Turizm Talebinin Analizi*, Journal of Travel and Tourism Research, Nevşehir Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Yüksekokulu, Cilt 2, No 1-2, s.14-15. <http://stad.adu.edu.tr> [Erişim tarihi 27 Nisan 2007]
- Richards, B., Mayıs-Ağustos 1999. Avrupa Seyahat ve Turizm Faaliyet Grubu Genel Sekreteri, Turizm ve Avrupa Birliği, *İKV Dergisi*, Sayı 144, , s.52.
- Şenses, F., ve Taymaz, E., February 2003. ERC Working Papers in Economics 03/01, *Unutulan Bir Toplumsal Amaç: Sanayileşme, Ne oluyor, Ne Olmalı?*, s.4. <http://www.erc.metu.edu.tr/menu/series03/0301.pdf> [Erişim tarihi 05 Nisan 2007]
- Taş, D., 3 Ekim 2004. *Dünya Turizm ve Seyahat Konseyinin Türkiye Raporu: 2014'te Turizm Geliri 64 Milyar Dolar Olacak ama Hala Marka Olamadınız*. Milliyet Gazetesi, <http://www.milliyet.com.tr/2004/10/03/business/bus11.html> [Erişim tarihi 05 Mayıs 2007]
- Toprak, Z., Osmanlı Bankası Arşiv Araştırma Merkezi, Etkinlikler Voyvoda Caddesi Toplantıları, 2003-2004, *İstanbul'da Turizm Çabaları: Eğlence Kültürü*, , http://www.obarsiv.com/etkinlik_vct_0304_zafert_turizm.html [Erişim tarihi 7 Nisan 2007]
- Tunçşiper, B., 1995. Türk Turizmde Ulaştırma Sorunları, *Anatolia Turizm Araştırmaları Dergisi*, (2), s.59.

- Yalçın, Ç., Kasım 2001. *Avrupa Birliğine Üyelik Sürecinde Türkiye'deki Tur Operatörleri ve Seyahat Acentaları*, http://www.geocities.com/ceteris_paribus_tr/c_yalcin.doc [Erişim tarihi 10 Nisan 2007]
- Yeniğün, S., 25.07.2006. Kemer Gözcü, *TUI'den Moralleri Yükselten Mesaj*, http://kemergozcu.com/index.php?page=turizm_detay&dene=&tip=4&id=626 [Erişim tarihi 19 Mayıs 2007]
- Yücel, C., Eylül 2003. *SPA Turizmde Büyük Olanaklar*, Tursab Ar-ge Departmanı, <http://www.tursab.org.tr/content/turkish/istatistikler/akrobat/CESIT/03EySpa.pdf> [Erişim tarihi 18 Mayıs 2007]

DIĞER YAYINLAR

- Akbaş, B., MEGEP Görevler, 25.03.2007. Sheraton Ankara <http://www.megep.meb.gov.tr/Resimler/AnkaraMYK25Mart2007/MYKBayramAkb as25Mart07.ppt> [Erişim tarihi 23 Nisan 2007]
- Avrupa Komisyonu Türkiye Delegasyonu, AB Turizm Politikası, <http://www.deltur.cec.eu.int/abturizm.rtf> [Erişim tarihi 2 Nisan 2007]
- Avrupa Birliği Bilgi Merkezi Notu 3, Avrupa Birliği ve Turizm, http://www.deltur.cec.eu.int/_webpub/documents/FactSheets/ABTurizm.pdf [Erişim tarihi 2 Mart 2007]
- DPT Müsteşarlığı, 24 Ocak 2006. Dokuzuncu Kalkınma Planı (2007-2013), Turizm Özel İhtisas Komisyonu Raporu, http://plan9.dpt.gov.tr/oik49_turizm/49turizm.pdf [Erişim tarihi 09 Mayıs 2007]
- DPT Müsteşarlığı, 9. Kalkınma Planı (2007-2013), Turizm Özel İhtisas Komisyonu Raporu 2006, http://plan9.dpt.gov.tr/oik49_turizm/49turizm.pdf [Erişim tarihi 05 Mayıs 2007]
- DPT, Aralık 2006. Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (2001-2005), 2005 Yılı Programı Destek Çalışmaları, Ekonomik ve Sosyal Sektörlerdeki Gelişmeler, <http://ekutup.dpt.gov.tr/program/2005/destek05.pdf> [Erişim tarihi 11 Nisan 2007]
- DPT, 1984. Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Planı, <http://ekutup.dpt.gov.tr/plan/plan5.pdf>, Ankara, [Erişim tarihi 28 Şubat 2007]
- DPT, 1989. Altıncı Beş Yıllık Kalkınma Planı, <http://ekutup.dpt.gov.tr/plan/plan6.pdf> Ankara, [Erişim tarihi 28 Şubat 2007]

- DPT, 1995. Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı, <http://ekutup.dpt.gov.tr/plan/vii> , Ankara, [Erişim tarihi 01 Nisan 2007]
- DPT, 2000. Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı, <http://ekutup.dpt.gov.tr/plan/viii/plan8str.pdf>, Ankara,[Erişim tarihi 02 Nisan 2007]
- DPT, 2005. 2006 Yılı Geçiş Programı <http://ekutup.dpt.gov.tr/program/2006.pdf> [Erişim tarihi 3 Nisan 2007]
- DPT, 2006. Dokuzuncu Kalkınma Planı, <http://ekutup.dpt.gov.tr/plan/ix/9kalkinmaplani.pdf> Ankara, [Erişim tarihi 03 Nisan 2007]
- Eğitim Gazetesi, 07.06.2006. *Üç Meslek Lisesi AB'ye girdi*, http://www.egitimgazetesi.com/read_news.php?nID=73040 [Erişim tarihi 23 Nisan 2007]
- Fransa'nın Türkiye Büyükelçiliği, Mayıs 2002. Fransa'da Turizm, <http://www.ambafrance-tr.org/ecrire/upload/fis/fis6.html> [Erişim tarihi 18 Mayıs 2007]
- Gıda ve Çevre Kontrol Şube Müdürlüğü, Mavi Bayrak Nedir? <http://www.antalyasm.gov.tr/sube/cevre/mavibayrak/mavibayraknedir.htm> [Erişim tarihi 27 Mayıs 2007]
- İktisadi Kalkınma Vakfı, *Kişilerin Serbest Dolaşımı*, <http://www.ikv.org.tr/pdfs/kisiler-serbet.pdf> [Erişim tarihi 31 Mart 2007]
- İktisadi Kalkınma Vakfı, *Avrupa Birliğinin Çevre Politikası*, <http://www.ikv.org.tr/pdfs/4f3a608d.pdf>, [Erişim tarihi 18 Mart 2007]
- Özarık, E., 27.10.2006. Kemer Gözcü, Antalya Kemer'in Günlük Haber Portalı, *Karşı Yaka Yunanistan*, http://www.kemergozcu.com/index.php?page=yazar_detay&dene=&tip=7&id=257&yazar_id=19 [Erişim tarihi 9 Mayıs 2007]
- Kobiefor Aylık Sanayi ve Ekonomi Dergisi, *Turizm Bereketi*, http://www.kobiefor.com.tr/haber_detay.asp?id=2168 [Erişim tarihi 09 Mayıs 2007]
- Megep, Megep Nedir? <http://www.megep.meb.gov.tr/indextr.html> [Erişim tarihi 23 Nisan 2007]
- TC Yunus Emre Vakfı Kanun Tasarısı, <http://www.basbakanlik.gov.tr/docs/kkgm/kanuntasarilari/yunusemre.doc> [Erişim tarihi 02 Mayıs 2007]
- TUREB, Rehberliğin Tarihçesi, <http://www.tureb.net/GenelBilgiler.asp?id=33> [Erişim tarihi 6 Nisan 2007]
- TURSAB, Dünden Bugüne, <http://www.tursab.org.tr/content/turkish/kurumsal/tarihce.asp> [Erişim tarihi 9 Nisan 2007]

- Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu, Tarihçemiz, <http://www.turing.org.tr/tr/tarihcemiz.asp> [Erişim tarihi 7 Nisan 2007]
- TURSAB Ar-ge Departmanı, 2004. Onlar Turizmi Nasıl Yönetiyor <http://www.tursab.org.tr/content/turkish/istatistikler/akrobat/GENEL/04hzTANIT.pdf> [Erişim tarihi 27 Şubat 2007]
- TURSAB, Avrupa Birliği ve Turizm <http://www.tursab.org.tr/content/turkish/home/ab/abturizm.asp> [Erişim tarihi 18 Mayıs 2007]
- Türkiye Cumhuriyeti Ön Ulusal Kalkınma Planı (2004-2006), Aralık 2003, <http://ekutup.dpt.gov.tr/plan/o-ukp.pdf> [Erişim tarihi 16 Mayıs 2007]
- TC Milli Eğitim Bakanlığı, Avrupa Birliği Eğitim Programlarına Türkiye'nin Katılımı, www.meb.gov.tr/duyurular/duyurular/AvrupaBirligi2004/ABEgitimProgTurkiyeninKatilimi.htm [Erişim tarihi 09 Mayıs 2007]
- TC Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı, Avrupa Birliği Eğitim ve Gençlik Programları Merkezi Başkanlığı (Ulusal Ajans), http://www.ua.gov.tr/portal/page?_pageid=217,33316&_dad=portal&_schema=PORTAL [Erişim tarihi 30 Mart 2007]
- Turizm ve Kültür Bakanlığı, Türkiye Turizm Stratejisi 2023, http://www.kultur.gov.tr/TR/Tempdosyalar/189566_TTStratejisi2023.pdf
- Turizm ve Kültür Bakanlığı, Yatırım ve İşletmeler Genel Müdürlüğü, <http://yigm.kulturturizm.gov.tr/BelgeGoster.aspx?F6E10F8892433CFF53EAB0712E921A5F47B708868ACC0564> [Erişim tarihi 30 Nisan 2007]
- Turizm ve Kültür Bakanlığı, <http://www.kultur.gov.tr/TR/yonlendir.aspx?F6E10F8892433CFF679A66406202CCB039FDfE811AF88F01> [Erişim tarihi 25 Nisan 2007]
- Turizm Haberleri, 30.04.2007. *Her şey Dahil Sadece 4 ve 5 Yıldızda Uygulansın* <http://www.turizmhaberleri.com/HaberAyrinti.asp?ID=4771> [Erişim tarihi 19 Mayıs 2007]
- TTYD, 2003. AB Turizm Mevzuatı Rehberi, <http://www.ttyd.org.tr/dosyalar/abproje.doc> [Erişim tarihi 05 Mayıs 2007]
- TTYD, 2003. <http://www.ttyd.org.tr/abprojesi.html> [Erişim tarihi 05 Mayıs 2007]
- TBMM Tutanak Dergisi, 16.04.2002. Dönem 21, Yasama Yılı 4, 87. Birleşim, Cilt 92, <http://www.tbmm.gov.tr/tutanak/donem21/yil4/bas/b087m.htm> [Erişim tarihi 02 Mayıs 2007]
- Turizm Haberleri, 16.04.2007. <http://www.turizmhaberleri.com/Haberayrinti.asp?ID=4546> [Erişim tarihi 02 Mayıs 2007]

Turizmde Bu Sabah Günlük Online Gazete, *Ulusal Turizm rgtleri Nasıl alışıyor?*, http://www.turizmdebusabah.com/images/06_ulusal_turizm_organizasyonlari.ppt [Erişim tarihi 08 Mayıs 2007]

Turizmde Bu Sabah Günlük Online Gazete, *Türkiye'nin İç Turizm Dosyası*, TC Kültür ve Turizm Bakanlığı, http://www.turizmdebusabah.com/images/03_ic_turizm.ppt [Erişim tarihi 13 Mayıs 2007]